

ХАНДАЛГА

Россин Буддын шажанай Заншалта Сангха Буряад ороной тухай музей соо хадагалагдадаг Түбэд эмнэлгын атласай хуби заянда анхаралаа хандуулаха гуйлгатайгаар бүхы хүзэгшэдтэ, нийтын болон гүрэнэй зургаануудта хандана.

Буряад Республикын Правительствын зүбшөөхөн шийдхэбэри абаһанай һүүлээр республикын Соёлой министрство Түбэд эмнэлгын атласые США зөөжэ абаашаад, тэндэхи зондо харуулаха тухай хэлсээ Америкын "Прокультура" гэнэн эмхитэй баталаа.

Атласые зөөжэ абаашаха

тухай шийдхэбэри далдаар, олонитгэтэй, Россин Сангхатай, хүзэгшэдтэй үргэнөөр хэлсэнгүй, баталагдаа.

Зандан Жуу, Түбэд эмнэлгын атлас - эдэ хоёр ехэ шүтээнүүдэнэй, Буддын шажантанай хоморой шухаг зөөри баялигууднай ямаршые ушар шалтагаанаар наймаанай зүйл болохо ёһогүй юм. Эдэ шүтээнүүдые буряад дасангуудай хүзэгтэн, ламанарай мүнгэ зөөрээр худалдажа абаһан түүхэтэй.

Түбэд эмнэлгын атласые манай арадай ерээдүйн үетэнэй аша туһада бүрин сахиха хэрэгтэ туһалхыень бүгэдэ зониие гуйнабди.

Россин Буддын шажанай Заншалта Сангхын Хэблэлэй албан 1998 оной мартын 4.

"Буряад үнэн" - 98

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

мартын 1-нээ захил эхилбэ!

"Буряад үнэн" 1998 оной II хахадта гурбан захилтай байха:

1 - "БҮРЯАД ҮНЭН" газетэ "ДҮХЭРИГ" ба "БИЗНЕС-ОЛЗОТЙГОО" хамта: 44 тух. 70 мүнг.

Гурбан нарын сэн 22 тух. 35 мүнг.

2 - "ДҮХЭРИГ": долоон хоногтоо нэгэ удаа, четвергдэ хорин нюур дээрэ гараа: 24 тух.

Гурбан нарын сэн 12 тух.

3 - "БИЗНЕС-ОЛЗО": долоон хоногтоо нэгэ удаа, пятницада 12 нюур дээрэ гараа: 19 тух. 50 мүнг.

Гурбан нарын сэн 9 тух. 75 мүнг.

Ажаглалта: захилай сэнгүүд почтын сэнтээ хамта.

РЕДКОЛЛЕГИ.

Анхарагты: конкурс

МИНИЙ МҮШЭН ШИНИЙ МҮШЭНТЭЙ...

Инаг дуранай найхан дээрэлье хабарай сагтай гэмы бэшэ холбодог ёһотой. Энэ ушарһаа дуран тухай конкурс соносхохо гэжэ шийдхэбди.

1. Би тантай ушараа хэм.

2. Би тантай ушарбаб.

3. Би тантай ушардаг найб. — гурбан ондоо цимэ

номинаци гурагдагана.

Үнгэрхэн дуран тухайгаа хөөрхэ дуратай гүт, али мүнөө золгоһон дуран тухайгаа дуулаха хүсэлтэй гүт, ерээдүйгэ ямар дурантай ушарһайб гэжэ хүсэнэт — алишье темьень шэлэхэдэнтнай болохо. Дүрэ зурагуудтай гаршые эльгээхэдэ болохо.

КОНКУРСЫН ГУРИМУУД:

1. Зохёолой хэмжээн 1,5 хуудаһанһаа (100 мурһөө) гээшэ байха ёһогүй.

2. Дуран гээшэ найхан гээд юрэ уянгалха бэшэ, харин ямар нэгэн һонирхолтой ушаралтай, үзэгдэлтэй холбон бэшэ һаа, илангаяа гээгүүр сэгнэгдэхэ, уншасатай байха.

3. Гансал өөрынгөө бэшэ, бусад зонийшье дуран тухай домоглоходотнай болохо.

ЯМАР ШАНГУУД ХҮЛЕЭНЭБ ГЭБЭЛ:

1. Нэгэдэху һуури эзэлжэ илагшада — 50 түхэриг.

2. Хоёрдохи хоёр һуурида гарагшада тус тустань 40—40 түхэриг.

3. Гурбадаху гурбан һуурида тус тустаа 20—20 түхэригэй шан.

КОНКУРС БАЙГША ОНОЙ МАЙН 12 БОЛОТОР ҮРГЭЛЖЭЛХЭ.

ИИМЭ ХАЯГААР БЭШЭГҮҮДЭЭ ЭЛГЭЭГЫТ:

670000 Г.УЛАН-УАЭ
УЛ.КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23
РЕДАКЦИЯ ГАЗЕТЫ
"БҮРЯАД ҮНЭН", НА
КОНКУРС "МИНИЙ МҮШЭН ШИНИЙ МҮШЭНТЭЙ..."

А. ПОТАПОВАЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

Дүрэ буялдалгын барилдаагаар Буряад Республикын түрүүшын Президент А.Потаповай шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын турнир мартын 6-7-ной үдэрнүүдтэ үнгэрбэ.

Сибирь болон Алас Дурна зүтэй залуу бэрхэ барилдаашадые элирүүлхэ зорилготой энэ турнир ехэ эмхитэйгээр үнгэрөө, мүн шанарайнгаашье талаар бамигтэй олон барилдаашадые, нэрэ түрэтэй тренернүүдые суглуулжа шадаба.

Түлөөлэгшэдые тодорхойлобол, түршэ Монгол ороной, Дагестанай, Саха (Яхад), Тывагай, Хакасай, Красноярскын, Кемеровын, Эрхүүгэй, Шэтын, Усть-Ордагай, Агын 132 хүдэр хүбүүд, тэдэнэй тоодо уласхоорондын спортын мастер гэнэн нэрэ зэргэтэй 2 хүн, 1997 оной Россин 3 чемпион, 31 спортын мастер Улан-Үдэдэ сугларжа, хибэс дээрэ арга дүрээ, шандаһаа тээлсэбэд. Тийхэдэ мурьсөөндэ торгойхон хубитая оруулан тренер болон судьянарай талһаа ФИЛА-гай координатор, Литдаай барилдаанай генеральна секретарь (Президент) Чен Джи Ган, Россин Федерациин залуушуулай суглуулгадамал командын ахамдад тренер, Олимпийн наадануудай чемпион Роман Дмитриев (Саха (Яхад) Республика), хоёр дахин дэлхэйн чемпион,

наадануудай мүн гэн медальар шагнагдаһан Зэгбын Ойдов (Монгол орон), хоёр дахин дэлхэйн чемпион Виктор Алексеев (Красноярск хото) гэгшэдые нэрлээд абаха дуран хүрэнэ.

Зарим гол уулзалганууд дээрэ тобшохоноор тогтобол, 1997 оной дэлхэйн чемпиондад мүнгэн медальда хүртэгшэ Бэлигтэ Жаргалов арайл урагшагүйдэжэ, Яхад айлет Петр Прокопьевто шүүгдэжэ, гурбадаху һуури эзэлһэн байна. 52 килограммай шэгнүүртэ БГУ-гай оюутад Баатар Цыбиков Тимур Очиров хоёр түгэсхэлэй уулзалгада уулзахадаа, аргагүй һонин барилдаа харуулжа, барилдаанда дуратайшуулые хужарлуулба.

Юуб гэхэдэ, Т.Очиров 9 очкогоор Б.Цыбиковта яаха аргагүйгөөр шүүгдэжэ байһан аад, оройдоол һүүлшын минутын үлөөд байтар гэнтэ тэнхээ орожо, аяар 12 очко абажа, баатарлиг илалта туйлажархөө.

Шэгнүүр бүхэндэ хэниинь хэнээ шүүжэ, шангай һууринуудта хүртөөб гээд тодорхойлобол: 49 кг. - Сухран Хизиев (Дагестан), Семён

Уксеков (Хакас), Сат Самир (Тыва); 52 кг. - Т.Очиров, Б.Цыбиков, А.Баргояков (Хакас); 56 кг. - Прокопий Петров (Саха (Яхад)), Нима-Цырен Нимаев, Бэлигтэ Жаргалов; 60 кг. - Нима-Жаргал Нимаев, Баатар Нимаев, Алексей Олин; 65 кг. - Заур Батаев (Дагестан), Сараа Аян (Тыва), Николай Зандаев (Буряад орон); 70 кг. - Баяндэлгэрын Батбаяр (Монгол орон), Д.Кириллов (Кемерово хото), Баир Мадуев (Буряад орон); 90 кг. - Дугар Гунгаев, А.Прокопьев (Кемерово хото); Р.Анжиганов (Красноярск хото); 115 кг. - П.Кириохин (Кемерово хото), Р.Сидоров (Красноярск хото), Сергей Молоткин (Буряад орон).

Б.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүндэтэ айлшад мурьсөөнэй үедэ Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Новое поступление оправ и линз

АКЦЕПТ

поздравляет своих клиентов с праздником весны и желет Вас по адресу:

ул. Свердлова, 12
ул. Коммунистическая, 18а
м. Дом Торговли 2 этаж
Администрация ж.д. исполкома
Поликлиника ОАО "Бурятмясопром"
Широкий ассортимент и низкие цены

Үнгэрхэн жэлдэ болон энэ жэлэй эхиндэ республикын бюджетһээ маанадта мүнгэнэй хуулиин ёһоор хүсэд дүүрэн үгтөөгүй ушарһаа боложо, акционернэ "Республиканска типографи" бүлгэм сониноймнай мартын 11-нэй болон 14-нэй дугаарнуудые барлабагүй.

ХҮНДЭТЭ УНШАГШАД!

"Буряад үнэнэй" редакци өөрын зэмэгүйшье һаа, таанарһаа тон ехэ хүлисэл гуйнабди.

Редколлеги.

Навстречу выборам

АЙДАЕВ - ПЕРВЫЙ

По данным очередного социологического опроса, проведенного Бурятским научным центром (Институт монголоведа, буддологии и тибетологии СО РАН) 6 марта за кандидатов в мэры Улан-Удэ готовы голосовать: за Геннадия Айдаева - 29,9%, за Виктора Кукшинова - 17,6%, за Игоря Михалева - 5,4%, за Раису Сперанскую - 3,9%, за Сергея Трифонова и Валерия Горбова - по 1,5% респондентов.

третье место, где пока Игорь Михалев за счет весьма нестандартных и эпатажирующих предвыборных ходов сумел опередить Раису Сперанскую. 40,2% опрошенных еще не определились со своим выбором, но, судя по статистике всех прошлых выборов в Улан-Удэ, именно это количество горожан не придет к избирательным урнам.

А.ЛОГИНОВА.

КУКШИНОВ - ВТОРОЙ

Интересные данные получены в результате очередного социологического исследования, проведенного Бурятским научным центром. На вопрос «Чья агитационная кампания (по выборам мэра Улан-Удэ) лучше?» ответы распределились следующим образом. Больше всех - 32,8% избирателей - нравятся кампании Геннадия Айдаева, несмотря на многочисленные обвинения оппонентов в навязчивости и даже оголтелости его рекламы.

На втором месте - кампания В.Кукшинова - она нравится 14,2% избирателей. Характерно, что количество сторонников Кукшинова в соответствии с рейтингом выше, нежели число любителей его рекламы. Таким образом, Виктор Казанович «едет» в большей степени за счет прошлой известности и авторитета, а работа его команды, несмотря на огромные затраченные средства, в высшей степени неэффективна.

3,9% избирателей нравятся кампании Игоря Михалева. Результат для известной имиджмейкерской фирмы из Москвы «Никколо М» прямо-таки плачевный, если учесть, что 3,4% сторонников насчитывается у кампании Р. Сперанской и по 1,5% - двух других кандидатов в мэры, практически не имеющих средств на рекламу в СМИ.

В целом результаты ответа на этот вопрос совпадают с рейтингами кандидатов на данный момент.

А.ЛОГИНОВА.

ХҮДӨӨГЭЙХИД ХҮГТЭЙ

«Авангард» гэхэн таряашадай ажахын нэгдэлэй хүтэлбэрлэгшэ Павел Трефилович Кущнарёв тоосоото суглаа ная үнгэргэбэ.

Тэрэ иигэжэ тэмдэглээ: «1997 ондо ОКХ-гай гэшүүд дэлгүүрэй харилсаануудта эхэнхидээ зохилдохоор ажалаа ябуулаа.

106 хүн ОКХ-да ажаллана, 4266 гектар газар эдүүрилнэ, энэний 1978 гектарынь хахалагдаха газар болоно. Шэнэ трактор, машина үнгэрхэн жэлдэ абтаагүй, харин хуушархан 23 трактор, 16 автомашина, 5 комбайн г.м. техникэдээ запас хэрэгсэлүүдэе 181 миллион түхэригтэ худалдажа абаабди.

Мал үсхэбэрлэгэ урагшатай байгаа гэхэдэ болохо. Мүнөө сагта 364 эбэртэ бодо малтай. 1996 онойхидо орходоо, 36 эбэртэ малаар олон болоо. Наалишад 3671 центнер хү наажа абаа, энэнь урданайхиһаа 454 центнерээр дээшээ юм.

1997 ондо 2896 центнер хүн, 83 центнер мяхан худалдаанда оруулагдаа. 1396 центнер орооно тээрмэдэжэ, гурил болгон абахадаа олзотообди.

«Авангард» нэгдэлэйхид 1997 ооние урагшатай түгсөө гэжэ гол тобшолол хэмээр.

С.ТЮЛЮКИН.

«МИССИС ВЕТЕРАН»

Табан жэлэй саада тээ түрүүшынхид эмхидхэгдэн «Миссис Ветеран» гэхэн конкурс дахиад нэргээгдэжэ, энэ удаа эдиршүүлэй уран хайханай байшан соо үнгэргэгдэбэ.

1970-аад онуудта Улаан-Удын дунда нургуулинуудта багшалхан, мүнөө наһанай амаралта гарахан б багшанар энэ конкурсдо хабаадаа.

Зургаан шатаһаа бүридэһэн конкурсдо булта эдэбхитэй хабаадажа, шог зугаатай номернууды харуулаа, дуу наадандааһы бэрхэ, эрдэм мэдэсэтэй байһанаа гэршэлээ.

«Мисс гэрэй эзэн эхэнэр» гэхэн мурьсөөндэ 60-ахи дунда нургуулийн багша В.Г.Кирпичева илгаржа, тусхай шанда хүртэбэ. «Мисс Ловкость», үгы гэбэл рюкзак соогоо хэгдэхэ аяга амһарта, хубсаһа хунар дары түргэн, ёно гуримаар хэһэнэйгээ түлөө 25-ахи нургуулийн багша З.Л.Зиновьева мүн лэ шанда хүртөө. Конкурсын «Вице-мисс-ветеран» гэжэ Агнесса Яковлевна Попкова нэрлэгдэбэ.

Сагаалганай һайндэрөөр суглархан харагшадые буряад ёһоор, буряад хэлэн дээрэ амаршалжа шадаха аргатай 19-дэхи дунда нургуулийн багша Зоя Михайловна Афанасьева хүндэтэ «Миссис Ветеран» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Бүхы хабаадагшадта гарай бэлэг, шангууд барюулагдаа.

Хотын захиргаанай эрдэм нуралсалай таһагыг даагша Д.Ц.Дугарова, багшын ажалай ветеранууд эрхим багшанарыг халуунар амаршалаа.

Энэ конкурс заншалта болохоор хараалагдана.

Е.ЦЫБЕНОВА.

Мүнөөдэрэй сошордомо үзэгдэлнүүд

МЭХЭШЭДЭЙ МЭДЭЛДЭ БҮ ОРЫТ!

Айлда ороог, альбан жэльбэн, худал хуурмаг үгөөр һүүлшын мүнгы «хахуулиган» хугалааг гарага мэхэшэд бии болоо гэжэ Ивалгын аймагай социальна хамгаалгын таһагай хүдэлмэрлэгшэ М.П.Пышняк мэдээсэбэ.

Тэдэ мэхэшэдэй нэгые зураглая.

Дундуур наһанай, дундуур бээтэй, ондатра малгайтай, бүдөөр хушамал хүүртитэй, арһан гуталтай - харахада, бараг янзын эрэгтэй хүн олон лэ хүнэй мүнгыг «хурягаа» юм ха.

Онсо шэнжэнүүдүн:

1. Хамарайнгаа үзүүртэ мэнгэтэй.

2. Ивалгын дасанай ламбагайн түрэлби, Бургалтайнби гэдэг, ондо ондоо нэрээр бээ нэрлэдэг, сартуулаар ярихадаа бэрхэ, хори буряадааршые хамаагүй дуугардаг.

Эгээл энэ худалшан наян нэгэ наһатай Намжал хүгшөөгйдэ орожо, зулгы зуһараар зугаалба ха. Ехэ ламын түрэлби гэхэдэнь, төөдэй хайхан сайгаа аягалжа хүндэлбэ. «Оронгоһоо нааша гаража ябаад, машинанай эбдэршоо. Запчасть бэдэржэ, иишэ ерээб. Тээд ламбагай абгам гэртээ үгы, больницада юм байна. Гурил ашаатайбди. Мүнгөөр туһалыт даа. Орондонь бидэ гурил хямдаар оруулжа үгүүжэбди» гэбэ.

Төөдэй бии байгаа мүнгээ дууһан - 74 түхэриг гаргажа үгэбэ. Эгээл иимэ аргаар нютагай захиргаанай зайһан Б.Д.Цыдыповһээ 5 түхэриг, багша-пенсионер Д.Б.Цыбиковаһаа 10, Цындыма Намзаловаһаа - 10, Ивалгын больницын врач С.В.Данзановаһаа 50 түхэриг абаба. «Адуунай мяхатайб, машинаа заһаад, зуурандаа мяха оруулаад үгэхэб», - гэжэ Сэсэгма Васильевна найдууһан ха.

Мүнгэтэй болоод, магазинһаа юу хээ абанан мэхэшэн водокачкада хүдэлдэг Дашанимаев Батада орожо хонобо ха.

Мүнгэгүйб гээд гаргахашы зон дайралдаа. Жэшээлбэл, Мария Ванчиковна урлалгүй айлшанда юушые үгөөгүй. Тээд харамтайнь гэхэдэ, үгэһэн зоной тоо илангаяа олон; тэдэнэй тоо, магад мүнөөшые олошорһоор.

Тиимэһээ нэргылзэ: мэхэшэдэй мэдэлдэ бү орыт, мүнгээе бү бэлэглэйт! Эшигэхын хажуугаар эндүүрнэгүй гүб гэжэ болгоомжолыт!

Г.ДАШЕЕВА.

«САГААН ДАРА ЭХЫН МИНЭРЭЛ»

Дууша сэдхэлтэй, дуран, хабар, ажабайдал тухай бэшэхэ бэлиг талаантай поэдууд, дуушад хаяхан «Сагаан Дара эхын минэрэл» гэхэн заншалта болоһон үдэшэдэ сугларжа, шэнэ зохёолнуудта танилсууһан байна. Зургаадахи жэлээ иимэ хайхан нэрэтэйгээр Улаан-Удын

И.Калашниковай нэрэмжэтэ хотын библиотекэдэ энэ хидхэгдэжэ байһан энэ уулзалгада республикын Уран зохёолшодой холбоонэй гэшүүд, хотын сэхээтэнэ, эблэлэйхид, соёлой болоу искусствын академин түүлөөлгшэд, литературна бүлэгүүдэй шүлэг бэшээшэд хабаадажа, зохёолнуудаа уран гоёр уншаа.

Эхэнэрнүүдэй уласкоорондын үдэртэ зориулагдаһан энэ үдэшэ Азэрэ шэнэ шүлэгүүдтээ Валентина Дугарова, Татьяна Григорьева, Наталья Шаповалова болон бусад танилсуулажа, олоной һонирхол татаба. «Евразия» гэжэ нэрлэгдэһэн залуу литераторнуудай клубай гэшүүд Наталья Хаданова, Екатерина Смолева, Байр Сибианов өөһэдынгөө шүлэгүүды уншаа.

Республикынмай мэдээжэ поэдууд, хаяхан шэнэ ноууудаа барлаһан Цырендулма Дондогой, Дулгар Доржиева, тиихэдэ поэт Тимур Гомбожапов гэгшэд буряадаар шүлэгүүдээ уран гоёр уншажа, шэхэнэй шэмэг болгобо. «Сагаан Дара Эхэ» гэхэн саг зуура зохёолног экспромт-шүлэгөө Ц.Ц.Дондогой энэрхы хайхан эхэ зондо хатан дангинануудта ханды уншаба.

Дымбрыловтэнэй ансамблин гэгшүүд уран дуунуудаа урихан дангинануудта, уян зөөлөн сэдхэлтэй Дара эхэнүүдтэ зориулаа.

Б.ДОРЖИЕВА. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: уран зурааша Б.Тайсаевай «Сагаан Дара эхэ» гэхэн зураг; поэт Валентина Дугарова. Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

«13» - ТАЛААНТАЙ ТОО

«Сагаан нара-98» гэхэн республиканска эстрадна дуунуудай телевизионно 5-дахи фестиваль түгсэбэ.

Тус фестивалин үнгэргэжэ жэлүүдэй лауреадууд Намгар Лхасаранова, Эрдэни Батсүх, Виктор Молдаев, Даша Баскакова болон бусад дуушад мүнөө үедэ республика дотор мэдээжэ дуушад болонхой. Тиимэһээ 5-дахи фестивалин түгсэхэлэй концерт харахаа Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй театрай ордон соо дүүрэн зон суглараа.

Россин арадай артистка Ч.Г.Шанюшкина түрүүтэй жюри финалда ороһон 16 дуушадтай эгээл бэрхэнүүдыг элэрүүлхэ гэхэн уялгатай байгаа.

Урда жэлүүдтэ шалгарһан дуушадта ойн баярай дипломууд үгтөө.

Тусхай шангууд Инна Шагнаева, Алена Чирикова, Артем Бадмаев, Татьяна Штырева гэгшэдтэ барюулагдаа.

«Харагшадта хайшаагдаһанай шанда Ээдын аймагай Дээдэ-Үшөөтэ нууринай Вячеслав Ванчиков хүртөө.

3-ахи шатын дипломо, 2 мянган түхэриг (шэнэ мүнгөөр) шанда Агын автономито

тойрогой түлөөлэгшэ Байр Сойжилов хүртэжэ, нютагаархинаа баярлуудаа юм. 2-дохи шатын диплом, 3 мянган түхэриг шан Улаан-Удын Арюуна Цыденжапова абаа. 1-дэхи шатын 4 мянган түхэриг шан Шэтэ хотын Елена Баряхитовада барюулагдаһан байна.

Фестивалин һүүлшын шатада 13 гэхэн тоо доро татаан дээрэ дуулаһан захэ холын Захаминай аймагай Санга нютагай 19 наһатай Доржо Шагдуров «Сагаан нара-98» гэхэн 5-ахи республиканска телевизионно

фестивалин Гран-приэд хүртэжэ, 6 мянган түхэриг абаба.

Энэ фестиваль Буряадай гүрэнэй телерадиокомпани эмхидхэжэ үнгэргэбэ гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Акционернэ «Бурятхлебопром» бүлгэм, акционернэ «Байкалфарм» бүлгэм, «Кампус» фирмэ, «Пелси-Колла» фирмын Улаан-Удын филиалы аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй комитет тус фестиваль үнгэргэжэ дон ехэ хувиһаа орууһан байна.

Борис БАЛДАНОВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: тусхай шанда хүртэжэ Инна Шагнаева; фестивальда 2-ахи хуури эзэлһэн Арюуна Цыденжапова.

Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

достоверных сведений о деятельности государственных органов и организаций, общественных объединений, их должностных лиц.

Государственные органы и организации, общественные объединения, их должностные лица предоставляют сведения о своей деятельности средствами массовой

Несостоявшееся интервью

А ГОВОРИЛИ:

“ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬНЫЙ ПРИЕМ”

В номере от 26 февраля этого года мы опубликовали материал, напечатанный из газеты “Аргументы и факты” под заголовком “Как делают деньги на безработных”. Напомним, кратко, о чем шла речь.

“Сегодня в нашей стране каждый четвертый работоспособный человек не имеет нормальной работы, более двух миллионов зарегистрированы на бирже труда официально. Посobia по безработице задерживают в среднем по полгода. Зато в прошлом году из фонда Федеральной службы занятости на ремонт и капитальное строительство было истрачено в 2 раза больше, чем, например, “на создание дополнительных рабочих мест”. На содержание аппарата ходил каждый шестой рубль из Фонда занятости. Счетная палата РФ в этом году опять обнаружила “серьезные недостатки”: в целом по России ущерб и нецелевое использование суммы, которой выдано было почти на 3 миллиона пособий. (материалы проверки направила в прокуратуру”.

Совершенно естественным был интерес журналиста из нашей редакции

информации по запросам редакций, а также путем проведения пресс-конференций, рассылки справочных и статистических материалов и в иных формах”.

В личной беседе директор Модельного центра занятости г. Улан-Удэ А.И.Лоскутников, выражаясь языком закона, предоставлять сведения отказался, мотивировав свой отказ тем, что Центр и так публикует официальные материалы в газетах, а различные интервью вызывают только неадекватную реакцию. Правда, у кого они вызывают такую реакцию, А.И.Лоскутников не объяснил.

Возвращаясь к Закону о СМИ, процитируем статью 39: “Редакция имеет право запрашивать информацию о деятельности государственных органов и организаций, общественных объединений, их должностных лиц. Запрос информации возможен как в устной, так и в письменной форме”.

В устной форме отвечать директор Центра не захотел. Попробуем обратиться в письменной форме. Вот какие вопросы хотелось бы задать руководителю:

1. Сколько безработных официально зарегистрировано в г. Улан-Удэ?
2. На сколько задерживается выплата им пособий?
3. Сколько денежных средств направлено на “капитальное строительство офисов и жилья”?
4. Брались ли руководителями Центра занятости ссуды на строительство жилья? Если да, то под какие проценты?
5. Какие мероприятия проводились Центром занятости? Например, Федеральная служба занятости провела выставку “Занятость-2000”, с приглашением большого числа гостей.
6. Откуда получают пособия безработные г. Улан-Удэ? Федеральная служба занятости, по данным еженедельника “Аргументы и Факты” работает со Сбербанком. Таким образом, каждый месяц получает возможность “проверить” 186 млрд. (старых) рублей. Сколько денег уходит на оплату труда операционисток, на знает никто.

“Запрашиваемую информацию обязаны предоставлять руководители государственных органов, организаций и объединений, их заместители, работники пресс-служб, либо другие уполномоченные лица в пределах их компетенции” - гласит статья 39 Закона РФ “О средствах массовой информации”.

Так что будем уповать на законопослушность руководителей Модельного центра занятости г. Улан-Удэ, дорогие читатели.

Александр НАРХИНОВ.

ГАРЗАГҮЙЛ БАЙНАЙ ГАЗАРАЙМНАЙ ҮРЭЖЭЛ

Мал ажал угаймнай заншалта халбари гэбэшье, мүнөөнэй дэлгүүрэй оршон байдалда гарзатай байна гэжэ тоо баримтанууд гэршэлнэ.

Жэшээ. Ноёхондох ХХ партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал ажалайн халбари нёдондо хуушан мүнгөөр миллиард шахуу түхэригэй гарзатай байбал, тарян ажалайн халбари (гандахан жэлдэшье) 52 миллион түхэриг олзо оруулан байна.

Урдань хада нарин ноохон олзо ехээр оруудаг байгаад, харин мүнөө дэлгүүрэй тэнсүүригү сэн хонин халбарие панхаруутуулба ха юм. Гэршэлхэдэ, нэгэ килограмм нооно үйлэдбэрлгын гаргаша 35 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Зүгөөр тэрэ нооныхень юрэдөөл 5 мянган түхэригөөр худалдажа абана. Ушар тиимэхээ хонин халбари Ноёхоной колхоздо нёдондо 714 миллион гарза гаргуулаа.

- Имагтал тарян ажалаа хүгжөөжэ, газарай үрэжэлхөө олзо олохо болонобди, - гэжэ колхозой правленийн түрүүлэгшэ Петр Дугаржапович Бадмаев тоосоото хамтын сулгаандээрэ мэдүүлбэ. - Энэ халбари хүгжөөхэ эрхэ байдал манда бии. Юуб гэхэдэ, манай газар үрэжэлтэ хурьхэтэй, таряашаднай олон жэлэй дүй дүршэлтэй. Угһаа хойшо Ноёхоной таряалан Сэлэнгын аймагай гол түлэб тэдхэбэрин амбар гэжэ суурхалан ха юм даа. Урагшатай зарим жэлнүүдтэ дүн хамта зуун мянган центнер орооно тарян хуряагадаг бэлэй.

Һүүлэй хэдэн жэлнүүдэй хандаргаанай үедэ таряалангай урданай хэмжээн бүхыдөө эдүүрилэгдэхээ болижо, ехэхэн талмай нула орхигдоно. Мүнөө үедэ 7300 гектар газарые орооно болон тэжээлэй ургамалнууд эзэлдэг юм. Тэрэнэй ехэнхи хубида шэниисэ таригдана. Тарян ажалай гурбан бригада тус тустаа даалгагдан талмайгаа эдүүрилжэ шадаха техникээр гүйсэд зэбсэгжэнхэй гэбэшье, тэрэнээ заһабарилха запчастьнуудаар ходо дутажа байдаг. Үнөөхил орооно таряагаараа нэлгэжэ, запчастьнуудые эндэ тэндэхээ асарна. Гусиноозерск хотын радиозаводто захил хэжэ зарим зүйлнүүдые бүтээлгэнэ.

Бригаданууд нёдондо жэлхээ тусхай договорой ёһоор ажалаа эмхидхэдэг болонхой. Колхозой правленийн механизаторнуудаа урмашуулхын тула хүн бүхэндэн хуряан ургасынь 8 процентые орооно таряагарнь үгэхэ гэжэ тэрэ договор соогоо бэшэнхэй.

- Иимэ хэлсэнэй ёһоор нёдондо хүдэлөө бэлэй. Ган гасуур боложо, шэниисээр таригдан 1160 гектар хуряагаагүйшье һаа, абтаһан ургасаһаан таряашадаа урмашуулжа шадаа нэмди, - гэжэ П.Д.Бадмаев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. - Үлэхэн

талмайн гектар бүриһөө 10,1 центнер орооно тарян хуряагада, хамта дээрээ 15 мянган центнер абтаа нэн.

Паар хахаллагада угаа ехээр анхаралаа хандуулнабди. Хэрбээ нёдондо 2500 гектар паартай байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 3216 гектар хахалха гэжэ хараалнабди.

Хабарай тарилгада мүнөө аһан шадалаараа бэлдэжэ байнабди. Ганса орооно тарян 2905 гектарта таригдаха. Энэ талмайһаа 35 мянган центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха гэжэ оролдохобди. Бүхы зүйлнүүдэй орооһото ургамалнуудай үрэ хүрэнгөөр хангаданхайбди. Дугуу хубинь олдохо хэбэртэй. Тэжээлэй ургамалнуудһаа донник шэлэжэ, тэрэнэй эзэлхэ талмайе үргэдхэхэмнай. Мүнөө доннигой үрэ хүрэнгэ бэдэрнэбди.

Гадна овощ ургуулха хэрэгтэ анхаралаа хандуулжа эхилээбди. Капуста, хартаабха, морхооб, свекло гэхэ мэтэнүүдые харууһалан ургуулха дуратай хүнүүдтэ таарамжатай газарнуудые хэмжээгүйгөөр үгэхэ аргатайбди. 85 тонно капуста, 40 тонно хартаабха абахаар бизнес-түсэб соогоо хараалнабди.

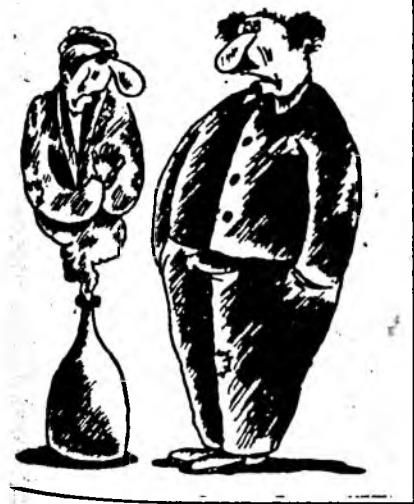
Газараймнай үрэжэл дүн хамта 872 миллион түхэригэй олзо оруулха ёһотой гэжэ найданабди.

Манай механизаторнууд мүнөө үедэ техникээ тарилгада бэлдэжэ байна. Хуушархан трактор болон бусад техникэ хүл дээрэнэ гаргахын тула бүхы арга боломжонуудаа элсүүлнэбди. Минии найдахада, хараалагдан хэмжээнэй хүдэлмэриие байһан техникэмнай диилэжэ шадаха. Түлишэ-тоһодолгын талаар хэлсэн ябуулагдана. Эдээ хоолой корпорацийтай орооно таряагаараа тоосоо хэхэ уягатайгаар энэ асуудалаа шийдхэхэ бээбди. Зүгөөр тоһотүлишэдөө эзэн ёһоор механизаторнууд хандаха зэргэтэй. 1 гектар дээрэ орооно таряа ургуулхын тула 20 литр соларка галдаха зэргэтэй аад, зариман аяар 70 литр гаргашалдаг. Мүнөө жэл тон шанга хиналта байха.

Тарян ажалай бригаданууд угаа томонууд, тэдэниие бага бага звено болгожо бутаруулаад, харюусалгынь дээшлүүлхэ гэхэн дурадхалнуудые колхозой правленийн дэмжэнэ. Энэ талаар эмхидхэлэй бодомжотой ажал ябуулагдаха. Үнэхөөрөөшье, талмайн хэмжээгээр бэшэ, харин шанартайгаар газараа эдүүрилхэнэй ашаар ургасаа дээшлүүлхэ ёһотойбди. Иимэ хандалгаһаа абтаһан продукциянь өөрын үнэ сэн доошолхо, олзомнай дээшлэхэ ёһотой ха юм.

Байгша һарада заһабарилгын ажалһаа гадуур механизаторнуудай һуралсал ябуулжа эхилхэмнай.

Н.НАМСАРАЕВ.

рассказать о работе Модельного Центра занятости г. Улан-Удэ. Причем цели ставились самые благородные. Открыт Центр сравнительно недавно, располагается в новом, прекрасно оборудованном современной техникой офисе. Выпустил даже рекламный календарик с приятным обращением: “Здесь вы всегда встретите доброжелательный прием”. Почему бы не рассказать о работе новой структуры? Задайте ее руководителю ряд вопросов, узнаете его мнение об опубликованном материале. Глубоко веря в законопослушность государственных чиновников, мы даже проанонсировали будущий материал. В Законе РФ “О средствах массовой информации” в статье 38 записано: “Граждане имеют право на оперативное получение через средства массовой информации

Сагаалган-98

ГУЛБАЙ ЯРУУНЫН ГУБШУУР ОЛЗОТой

Хүн ахатай, дэгэл захатай гэлсэдэгбди. Наяхан «Стальмост» АО-гой КСК-гай байшан соо эмхидхэгдэһэн Сагаан харын ээлжээтэ найрта Яруунын, Хяагтын, Кабанскын районуудай, Эрхүүгэй областиин Качугай районуудай түрүү зон, дууша, үрээлшэ хүнүүд амаршалгын мэндые хүргэжэ, нютаг нугаяа суурхуулба.

Гушан гурбан Гулбай Гурбан ехэ Яруунын Ажалша, малша арадһаа Амар мэндые асарабди... гэһэн найхан мэндэ асарһан Яруунын делегациин бүридэлдэ (аймагай захиргаанай толгойлогшо Ц.Э.Доржиев түрүүтэй) 70 хүн ерэжэ, алдар суута зоноо - уран зурааша Ц.Сампиловые, СССР-эй арадай артистка Г.Шойдагбаевае, Буряадай арадай уран зохиолшо Ц.Номтоевые, химийн эрдэмэй доктор, профессор Ж.Базаровае, түрүү бусад зоноо түүрээн магтаба, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Р.Э.Эрдынеев үрээлэй найхание хүргэбэ.

Республика соогоо мэдээжэ болоһон Алтайн гурбан дууша эхэнэрнүүдэй шэнэлэгдэһэн бүлэг хонгёо дуугаа татаба, алдар суутай «Хяагтын аймаг тухай» дууе бэлигтэй артистнууд А.Данзанов, Д.Занданов, Ц.Аюшеева гэгшэд дуулаба.

Кабанскын олондотухатай заарин бөө Леонтий Абзаевич Борбоев эндэ сугларһан зондо амжалта, аша туһа дэлхэйн олон бурхадһаа, эзэд сабдагуудһаа эрин үрээбэ. Байгал-Хударын буряадуудай түүхэтэй эндэ танилсабабди. Верхоленскэ уездэ мэдэлтэй Сагаан (Саганска) тала дайдада ажаһуудаг байһан кабанскынхид газарайнгаа 1861 ондо тэһэрэн халахада, Байгалай зүүн тээ булта зөөжэ, Корсаковада нютагжаһан байна. Нютаг нугаяа магтаһан выставкэ, эдэе хоолой баян хэшэгтэй столнуудые кабанскынхид, хяагтынхид, качугайхид, яруунынхид бэлдээ, жюрин гэшүүдэй анхаралда табяа.

Кабанскын нютагай эблэлэй зүгһөө аялга найхан ородууе Валерий Иванович Пинтаев аргагүй гоёор

дуулаһан байна. Тоонтоёо хамгаалжа байһан нютагаархин бүхэн булта буряад хубсаһаа, гутал малгайгаа үмдөөд, ёохордуугаа, хатараа харуулжа байхадань, хэды найхан байгаа даа! Качугай нютагай эблэлэй президент Андрей Михайлович Хартиков найхан үгэнүүдые хэлээд, буряад, ород гэжэ илгаагүйгөөр Сагаан хараяа найханаар угтажа, эбтэй зөтэй, талхатай таряатай, аша зээнэртэй, омолиёо, эд зөөриез олон болгожо, баян бүдүүн, элүүр энхэ ажаһуухые бултаңда хүсөө. Аймаг бүхэн бэе бээдээ төөлэй табилсаа, хадаг барилсаа.

Гарайнгаа хүсэ (амрестлинг), буряад ёһоор барилдаашад шадалаа үзэлсөө, «урга» таталсаа. Ороноймнай спортын мастер Евгений Татарников (Хяагта) бэрхэ спортсмен байһанаа гэршэлээ. Чингис Нимбуев, Валерий Шоноев, Борис Борголов, бусад хүбүүд хаба шадалаа туршаба. Урга таталсахадаа, баһал яруунынхид бэрхэшүүл байба.

«Урга» (томо аргамжа) командануудай таталсаха үедэ бүхы зал соодэмжэлгын шанга хашхаралдаан болоно, энэ танхим соо нууһан нютагаархид өөһэд өөһэдынгоо командануудай түлөө хүхирэлдэнэ, илаһан командынгаа хүндэлээдэ шанга шангаар альга ташалдана. Спортсменүүдэй, бүхэ барилдаашадай мурьсөөнэй дүнгүүд тухай Сагаан харын найрай гол судья, мэдээжэ спортсмен, тренер Валерий Манзаргашеевич Сыдеев

олондо микрофоноор дуулгана, илагшад тухай соносоно. Харин уран найханай конкурснуудай дүнгүүдтэй, жюрин гэшүүдэй табиһан сэгнэлтэнүүдтэй ВАРК-ын вице-премьер Бато Дугаржапович Баяртуев шангаар танилсан дуулгажа, бултаниие баясуулжа байхуюм.

Арадай дуунуудай конкурсдо түрүү нуурида мэдээжэ дуушан Буда-Ханда Дашиева (Ярууна) гаража, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Хяагтын дуушан Лариса Дараева баһал магтаалтай байба. Нарһатын (Ярууна) ёохор хатарашады багшанар, хореографууд Ж.А.Муханаева, Д.Х.Л.Баранникова бэлдэжэ, хоёрдохи нуури эзэлээ. Хяагтынхид «Дэбэсэнэм» гэһэн урданай хатар харуулаа. Эдэе хоолойнь стол (Ярууна) баһал шалгаржа, загаһаар, мяхаар, хүөр хэһэн эдэе жюри үндэрөөр сэгнээ. Кабанскынхид эхэ гоёор түрын дууе дуулаа даа, ёохороо баһал бэрхээр гүйсэдхөө. Качугһаа захиргаанай гададын экономическа таһагые даагыша П.И.Хамхаев, Усть-Ордын округто Россия Президентын Түлөөлэгшэ В.Б.Модонов Ирина Банаевна нүхэртээ Улаан-Үдэ ерэхэн байна. «Зарим аймагуудай, технологическа институтай хабаадаагүйн голхормоор» гэжэ жюрин гэшүүн, республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Е.Я.Санжимитыпова тэмдэглээ һэн. Сагаан харын дангинын конкурсдо Сарана Дамбаева (Ярууна) илаба. Буряад зон зүүн баруун гэлсэнгүй, бэе бээе хүндэлжэ ябахамнай болтогой!

Тобшолон хэлэхэдэ, губшуураа хаяад лэ, гутаар сурхай, лещ, пелядь болон бусад загаһаа гаргаад байдаг яруунынхид түрүү нуури эзэлээ. Гулбай Яруунын губшуур олзотой байбал даа!

Б. ОРБОДОВА

ЗУРАГУУД АЭЭРЭ: найрай үедэ наадаха сагаала да, бар хүсээе туршалсаа барилдахада, ирагуу дуунуудаа эдэлүүлхэдэ хэды гоёб даа.

САГААЛГАНАЙ ЗУРГААДАХИ ҮДЭР...

Сагаалганай эхилээр зургаадахи үдэр... Энэ үдэр Барилгашадай гудамжада оршодог соёлой-спортын байшан соо Шэтын областин Хёлгын районой, Агын автономито округтой, Үбэр-Монголой Шэнэхээнэй автономно районой, Буряад Республикын Хориин, Сэлэнгын аймагуудай түлөөлэгшэд сэдхэл дүүрэнээр сагаалба, ногоолбо гэшэ.

«Арьяа Баалын магтаалтай» хүгжэм доро аймаг бүхэнэй үндэр наһатан тайзандээр уригдана. Нютаг бүхэнэй үбгэдэй сарюун шарайнууд хайндэрэй баяраар гэрэлтэнхэй.

Уданшьегүй аймагууд хоорондын Сагаан харын мурьсөөнүүд эхилнэ. Шэтын областин Хёлгын бурядууд хайндэрье нээбэ гэшэ. Тэдэнэр районойнгоо оройдоол 5 нууринуудта суг хамта сугларан ажабуудаг, үлөөшэдэнь - үндэр яһатан. Тэдэниие ородуудай хоорондо олтирог мэтэ ажабуудаг гэжэ хара хараһаар мэдэхээр. Хубсаһа гунарыншье нэбэрэшэж, үгэ хүүрыншье тэрэ тухай. Би эндэ тэдэниие тооһотой муухай хубсаһатай ябаа гэжэ хэлэнэгүйб, харин үбгэ эсэгэнэрэйнгээ үе наһаараа үмдэжэ ябаһан үмдэхэлье мартантаа гэжэе һананаб. Үлүү шангаар шүүмжэлбэ гэжэ наһаа наа, нютагайхидни хөлго бодонгуудай үри наһаһые хүлисэнэ бээ. Тийгээдэнь эндэ тэдэнэй гэм

үгыл даа. Үнгэрһэн наян жэлэймнай үнэн түүхэ тиимэ байгаа.

Тийгэбэ ябашье хёлгынхид хамсыгаа шуун орожо, элдэб мурьсөөнүүдтэ нэтэрүү шангаар оролсобо. Үндэр наһатайшье наа, урагшаа наһатай Пордиин Дондок үбгэн арадай дуушад соо шанда хүртөө, залуухан Оюна Содномова Сагаан харын дангинануудай мурьсөөндэ ана-мана тэмсээ, армрестлингээр, шагайгаар шангай нууринуудта гараа.

Хоёр мянган тоотой хёлгынхид дала мянган тоотой агынхидта хонин төөлэй бариба. Тийгэжэ Онон хатанай эрьёынхид мурьсөөндэ оролсобо. Агынхид алишье мурьсөөндэ адли тэгшэ байгаа. Зүгөөр тэдэнэр илангаяа арадай дуунда, бүхэ барилдаанда, шатар нааданда, хайндэрэй шэрээ бэлдэлгэдэ шалгаржа, түрүү нууринуудта гараһан байна. Бусад мурьсөөнүүдтэнь шангай нууринуудые эзэлээ.

Агынхид гэхэ гү, али Урда Хориинхид Хойто Хориинхидһоо сагаан харын хэшэгэй дээжэ мэдүүлбэ. Тийгэжэ хориин арбан нэгэн эсэгийн үринэр мүнөө дээрээ тайзандээрэ ниилэбэ гэшэ. Энэ хэрэг саашанхи хуби заяандань үшөөшье дэмбэрэлтэй байха бээ гэжэ ехэтэ найдая. Тэдэнэр Петр I хаанай үршөөһэн 11 тугуудые тайзан дээрэ жэрүлгэн үргэбэ. Түүхын хуудаһа иража харахада, хори угайхид гэшэ хэдынэйшье сагта эрэлхэгдайшалхы зангай байһан юм. Мүн энэшье удаа тэдэнэр «ура» хашхаран, шүдөө зуун урагшаа дүүлибэ. Хориин аймагайхид амаршалгын конкурсно, гарай хүсэ үзэлгын мурьсөөндэ түрүүлжэ, бусадтань шангай нууринуудые эзэлһэн байна. Түрэл аймагайнгаа амжалтада Номин Батомункуева, Нанзат Цыренжапов, Доржо-Ханда Дугарова болон бусад ехэ хубитаяа оруулаа.

Хойто Хориинхид Урда

Хориинхидта гэхэ гү, али Шэнэхээн бурядуудта Сагаан харынгаа тугые дамжуулба. Шэнэхээн бурядууд гэшэ аминдаа үндэнэ яһатан бэшэ ха юм. Тэдэнэр хориин арбан нэгэн эсэгийн (гансашье хориин бэшэ ааб даа) таһардаһан гэшэ. Үсөөхэн тоотой бурядуудай үбгэ эсэгийнгээ тоонто нютаг орхижо гараһан түүхэ уйдхартай орёо. Граждан дайнай галай соробхилгодо хюрбуулхаяа айжа, улаантан сагаантанай уланхатан орохоһоо эзбүүрхэжэ, Наян-Наваа гэхэн жэнхэни нютагаа бэдэржэ, алтан амниа абаржа урагшаа зөөһөнниинь тэрэ бэлэй.

Мүнөө үедэ Шэнэхээн бурядууд үбгэ эсэгэнэрэйнгээ тоонто нютагбусажа эхилэнхэй. Энэмнай сагай муудаһанай бэшэ, харин найжарһанай шалтагаан болоно. Шэнэхээн бурядууд энэ үнгэрэгшэ Сагаан харын мурьсөөндэ илангаяа ёхор наадахадаа, урга таталгаар, шагай наадаар урдалба.

Сэлэнгэ мурэнэй нэрэ зүүһэн Сэлэнгын бурядууд сэбэр найхан басагадаараа суурхадаг гэжэ эндэшье элирбэ. Сагаан харын дангинаар ургажа байһан улаан бургааһан мэтэ нарин нугархай бэетэй Долгор Эрдынеева һунгагдаа. Сэлэнгынхидэй дундаһаа сэбэр басагад гараншьегүй яханы даа! Хэдэн зуугаад жэлэй саада тээ Монголһоо гараһан хорёод отогууд Байгал далайн баруун тээһээ ерэхэн отогуудтай ниилэхэдэ, нимэ дангинануудые бүрилдүүлэнгүй аргагүй. Мүн Сэлэнгынхид үрээлэй, шэмэглээлэй, гарай хүсэ үзэлсэлгын мурьсөөнүүдтэ түрүүлээ.

Сагаалган үргэлжэлһөөр...
**Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:**

"Хадагаа дэлгээн бариял даа,
Хамаг зоноо амаршалай даа,
Хани нүхэслөө батажуулай даа,
Халуун тоонтоёо суурхуулай даа".
Г.САМБЯЛОВАЙ,
А.БАТОМУНКУЕВАЙ
фото-зурагууд

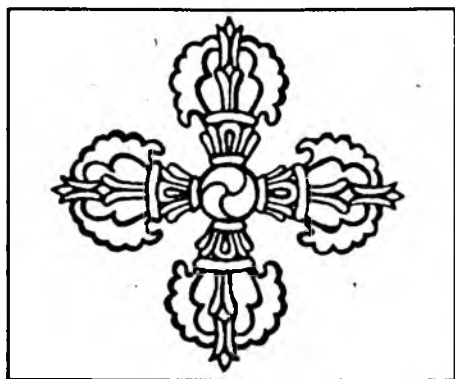

«ДҮХЭРИГЭЙМНАЙ» ЛИТЭ

• 1868 он. Тэбхэр зуун гушан жэлэй саада тээ Сэлэнгын монгол-буряадуудай гархан тайшаа убаша Дамби-Жалсан Ломбо-Цыренэй «Сэлэнгын монгол-буряадуудай түүхэ» гэхэн угай бэшэг бэшэжэ дүүргээн юм. Тэрэ угай бэшэг доторнь буряад арагта хабаатай түүхэ домогууд оруулагданхай. Жэшээн, эндэ Асуйхан удаган, Буха ноён, тэгэнэй хоёр хүбүүд Бурядаг, Хоригдой гэгшэд тухай хэлэгдэнэ. Мүн Буряадагын хоёр хүбүүд Эхириг, Булагад тухай, Хоригдойн хун шубууе дамган болгон абahan тухай домоглоно. Удаань Чингис хаанай алтан ураг тухай, тэгэнэй Хитаг гүрэннэе эзэмдэжэ байһан тухай, удаань манжануудай хитадые, монголшуудые эзэмдэһэн тухайнь бэшэһэн байдаг. Мүн ородуудай Сибириие эзэмдэһэн тухай хэлэнэ.

Гадна энэ түүхэ домог доторнь Байгал шадархи газар дайгада бугдын шажанай дэлгэрһэн асуудал ехэ нуури эзэлдэг. Тээд тиигэншьегүй аргагүй ааб даа! Ушар юуб гэхэдэ, имагтал Сэлэнгын буряадуудай дунда эгээл түрүүшынхиеэ бугдын шажан дэлгэржэ эхилһэн ха юм даа. Сэлэнгын буряадуудай дунда сүлэгдэһэн декабристнар мүн лэ Дамби-Жалсан Ломбо-Цэрэнэйн анхарал татана.

баригдан байна.

• 1783 он. Хоёр зуун арбан табан жэлэй саана хориинхидай ахалагша ламаар Лубсан Ширав хунгаг даа. Урга тээнэ Лубсан Намжил, Лубсан Дагба гэгшэд удаа гараалан энэ шэрээ эзэлжэ байгаа.

• 1818 он. Энэ жэлдэ Лубсан Тойнгол бүхы хориин ламанарай ахалагша болохооо гадна, ахалагша бандига хамба ламын туһалагшаар томилогдоо.

• 1813 он. Зуун наян табан жэлэй саана хориин буряадууд газар эдлэжэ, магазинда таряа тушааха алба татабаритай болоо лэн. Тээд Эрхүүгэй губернаторай захиралтые Онон, Хёлго голнуудай, Яруунын, Сагсын нуурнуудай шадархи хүн зон дүүргэжэ шадахагүй байһан тула, талха таряанай ургахагүй байһан

хамба болобо.

• 1838 он. Энэ жэлдэ бүхы Зуун Сибириин ахалагша бандига хамба ламаар соржо Данзан-Чойван Доржо Еши-Жамсын баталаг даа.

• 1773 он. Энэ жэлдэ баригдан Шалсаанын дасан галай аюулда хайлажа, 1775 ондо шэнээр

Пророк виртуальной цивилизации психотерапевт Гроф утверждает, что самотерия «визуальная реальность» безнадежно устарело, поскольку любое знание субъективно. Все, что мы видим в системе интернет, есть плод воображения человека. Однако попробуйте убраться эту воображаемую реальность, уничтожив компьютеры, или хотя бы стереть программы, и вся современная цивилизация превратится в хаос, а то и вовсе погибнет.

В виртуальном мире компьютеров есть все: от воображаемых траекторий ракет с программами запуска до сказки про Белоснежку и гномов.

Для многих людей интернет стал избавлением от казало бы неизбежного одиночества. Десятилетний пенсионер вступил по интернету в любовные отношения с шестнадцатилетней студенткой колледжа и оба счастливы.

Уже появились виртуальные взломщики сейфов, которые виртуально взломали коды солидных банков и получили отнюдь не виртуальный доступ к солидным счетам в несколько миллионов долларов.

Всемирный храм «интернет» даст своим прихожанам ту самую всемирность и соборность, о которой лишь мечтают традиционные религиозные системы. Отмечено, что

новыми возможностями мгновенного общения без границ и запретов мгновенно воспользовались не самые лучшие люди: наркodelьцы, террористы, финансовые аферисты, маньяки, фанатики, шпионы и т.д.

Но когда же было иначе при рождении новой религии?

Интернет это вечный сон по заказу. Сон наяву. Электронная греза, а дальше так и хочется привести высказывание Энгельса о религии: интернет - «это сердце бессердечного мира, опиум народа».

Однако, вынесем все это за скобки. И в интернете будут свои Златоусты, свои Блаженные Августины. Будут гениальные программы и будут взискательные умные характеры-взломщики банка мировой информации, которая все более закичивается на интернет.

Доступ к интернету, конечно будет расширяться, но до известных пределов. Конечно, человек всегда найдет свою дорогу к Храму. Любая любознательный человек даже при ограниченных возможностях найдет свою тропинку к банку Мировой информации в интернете.

Я к интернету доступа не имею - не по карману. Но все же приятно сознать, что там есть, такие мои слова:

Свет - это глубина знания,

Знание - это высота света.

А откуда приходит свет: из книги,

из подсознания, из компьютера или прямо с неба, - это уже неважно. Компьютер не заменит книгу или звездное небо.

И все-таки нельзя отрицать, что на исходе XX века перед человечеством открылось еще одно окно в неведомый виртуальный мир.

Константин КЕДРОВ,

доктор философских наук,

член ПЕНКлуба.

(Из журнала «Гороскоп»)

БУРЯДАЙ ЕХЭ ДАСАНУУД

Нютагайнь нэрэ	Түбэд нэрэнэ	Бии болоһон он жэлынэ
Хилгантын дасан	Балдан Брайбунг	1741
Тамчын дасан	Хамбын хүрэнэ	1741
Худанай дасан	Даша Лхумболинг	1775
Түгнын дасан	Сураблинг	1780
Галтайн дасан	Даша Чойнхорлинг	1786
Анаагай дасан	Дондуб Дашинлинг	1795
Агын дасан	Даша Лхундублинг	1816
Асагадай дасан	Гандан Дарджилинг	1825
Чисаанын дасан	Гандан Дашиглинг	1826
Хохюуртайн дасан	Даша Лхундублинг	1826
Эгэтын дасан	Дамчой Рабджилинг	1826
Сүүгэлэй дасан	Даша Чойнпиллинг	1831
Суулгын дасан	Сунграб Чарбаблинг	1831
Шулуутайн дасан	Гандан Дарджилинг	1832

• 1703 он. Хоёр зуун ерэн табан жэлэй саада тээ хориинхидай арбан нэгэн отогойхид Петр I хаанда ошоһон юм.

• 1763 он. Энэ жэлдэ хориин буряадууд хүн бүхэнэй гурбан түхэриг мүнгэ алба татабари түлэдэг болоо лэн. Харин 1689 онһоо эхилжэ, нэгэ хүнэй 20 мүнгэ түлэдэг байгаа.

• 1778 он. Хоёр зуун хорин жэлэй саана ахалагша бандига хамба ламаар Согномпил Хэтэрхын томилогдоһон байна.

• 1783 он. Хоёр зуун арбан табан жэлэй саада тээ Жимба Ахалгайн Сэлэнгын табан дасануудай бандига

тулань тэгэннэе хойто жэлынэ энэ алба татабаринаань сүлөөлһэн байна.

• 1818 он. Хориин ахалагша тайшаа Дэмбил Галсанай гээшэ хэрээгэ зангайнгаа түлөө, гэмгүй зоннэе сохин хэнээһэнэйнгээ түлөө, хүн зоной зөөри буяан абahanайнгаа түлөө зуун наян жэлэй саада тээ тайшаагай тушаалһаа сүлөөлэгдэбшье, хойто жэлынэ баһал тайшаагаар томилогдоо лэн. Тэрэнэй 1822 ондо наһа барахадань, Жигжиг Дамба-Дугарай ахалагша тайшаа болоһон байна.

ШПИОНАЖ - ДЕЛО ВЕЧНОЕ

Триста миллиардов долларов - таков размер ущерба, причиненного внутренним и иностранным экономическим шпионажем интеллектуальной собственности компаний США в 1997 году.

Столь впечатляющая оценка итогов деятельности сотрудников различных разведслужб против американских фирм содержится в новом общенациональном исследовании, подготовленном Американским обществом за обеспечение безопасности в промышленности. Об этом пишет из Нью-Йорка наш корреспондент Владимир Рогачев.

В минувшем году крупные компании сообщили о 1100 документально подтвержденных случаях экономического шпионажа и о 550 подозрительных случаях, которые не могут быть документально подтверждены. Чаще всего объектами иностранного шпионажа становились компании, действующие в области передовых и наукоемких технологий, особенно расположенные в сердце американской электронной индустрии - Силиконовой долине в Калифорнии. За ними следуют компании обрабатывающей промышленности и компании из сферы услуг. Самой притягательной информацией оказывались сведения, касающиеся стратегии в области исследований и разработок, планов производства и маркетинга, а также списки клиентов.

По данным Федерального бюро расследований США, по меньшей мере 23 государства, начиная с

Германии и заканчивая Китаем, осуществляют операции против американских компаний. В академическом бюллетене «Паблик администрейшн ревью» сотрудник ФБР из Нью-Йорка Эдвин Фраумани считает, что Франция, Германия, Израиль, Китай, Россия и Южная Корея являются «главными нарушителями».

НЕМЦЫ НАЧИНАЮТ ПЛАТИТЬ ПО СЧЕТАМ НАЦИСТОВ

Германия намерена с 1999 года начать регулярную выплату компенсации всем жителям государств Восточной Европы, пострадавшим в годы Второй мировой войны в результате проводимого фашистами террора в отношении еврейского населения.

Как сообщил из Бонна наш корреспондент Андрей Урбан, правительство ФРГ уже достигло соответствующей договоренности со Всемирным еврейским конгрессом (ВЕК).

По словам руководителя ведомства федерального канцлера Фридриха Боля, Германия переведет на счет специального фонда ВЕК 200 миллионов марок, которые будут выплачены людям, подвергшимся фашистским преследованиям. Претенденты на выплаты должны доказать, что в годы войны они были в заключении в одном из концентрационных лагерей гитлеровского режима или жили в еврейском гетто.

(Из журнала «Эхо планеты»)

Мурояма, Монголой эрдэмтэд Намжилцэвээн, Н.Ишжамц, тэршэлэн монгол хэлэ бэшэг шудалдаг С.Г.Горохова гэгшэд ханамжануудаа хэлэнэ байна. Гэбшье, эрдэмтэдэй хэлэнэ эдэ үгэнүүд дээрэ дурсагдаһан

харын хүүдээр шэнэ жэл эхилдэг байгаа гэжэ Доржи Банзаров баталан бэшэһэн юм. Жэшэнь, бөө мүргэлтэй буряадууд жэл тоололгыг эртэ урданайхидал адляар үлөөгөө, тэрэнэй ёһоор шэнэ жэл намарһаа эхилдэг байһан. Тиймэһээ сагаан һара тушаа

маягайнгаашье талаар хоорондоо дүтэрхы манжуур, монгол үгэнүүдые Банзаров жэшээ болгон харуулаа. Жэшэнь, самаримби гэдэг манжуур үгэ «шэнгэн юумэ худхаха», сам-оромой гэдэг монгол үгэ «шэнгэн юумэ худхаха, һамарха» гэнэн

Этүгэн гэжэ эхэнэр бурхан ажал хэрэг урагшань ябуулдаг гол шэнжэ шанартай... тиймэһээ тэрэниие үнэтэ баялиг гэжэ тоолохоһоо гадна алтан дэлхэй гэжэ нэрлэдэг байһан юм». Тэрэнһээ ондоо ямаршье бурхан монголнуудта байгаагүй. Эдэ үгэнүүдтэ

Үйлэ хэрэгүүд, үндэр солото хүнүүд - шэнэ үеын шэнжэһээ

ДОРЖИ БАНЗАРОВАЙ ХЭЛЭ БЭШЭГЭЙ ТАЛААР ШЭНЖЭЛГЭНҮҮД

Монголшуудай эртэ урдын түүхтэй холбоотой хуушарһан үгэнүүд болон терминүүдые тайлбарилха асуудалда Доржи Банзаров зохиолнууд соогоо мангаһаа ехэ анхарал хандуудаг байһан юм. «Монгол гэжэ нэрын бүридэлгэ тухай», «Чингис» гэжэ үгын бии болоһон тухай», «Эргэн-хон гэжэ нэрэ тухай», «Ойрадууд, уйгуурнууд тухай», «Чингис-хаанай аша хубүүн Исунке тайжада табигдаһан хушөө дээрэхи монгол бэшэгэй тайлбари» гэнэн зохиолнуудые Банзаровай бэшэһэнэй хүүдээр туун таби гаран жэлэй үнгэрөөд байхаала, эндэ дурсагдаһан үгэнүүд болон терминүүдэй үгэһе, мүн түүхэтэ тайлбаринуудай заримыень буруушаахые оролоһон олон тоото эрдэмтэд, тэрэ тоодо Грүмм-Гржимайло, Рамстедт, Позанеев, хожомшог Г.Н.Румянцев болон бусад бии байһан юм. Монголнуудай хэлэ, түүхэ гүнзэги найнаар мэдэхгүй хүнүүдэй хэлэһэн нэгшье «буруушаалганууды» шанга шүүмжэлгэ дабан гаража шадаагүй байхаһаа гадна эрдэмэй хууламэрлэгшэдэй зүгһөө дүжгэдээгүй хэн.

Монгол үгэнүүд болон терминүүдэй уг гарбал тушаа зуун таби гаран жэлэй саада тээ Банзаровай хэлэһэн ханамжануудые бүхы дээрэн хубилгана бэшэ, харин дэмжэнэ, түүхэтэ шэнэ баримтануудаар гэршэлэн батадхана. Монгол арадуудай ёһо заншал болон хэлэнэй онсо өөрэ илгаануудта Доржи Банзаровай түүхэтэ ёһоор ханддаг байһаниинь үгэнүүдэй уг гарбал тодорхойлоһон зохиолнууд соонь элээр харагдана. 1. Цагаан сара. Доржи Банзаров энэ терминиин тайлбарилха зорилгоор «Цагаан сара» болон монголнуудай шэнэ жэлээ тэмдэглэдэг найндэр гэнэн зохиол соогоо иигжэ бэшэнэ: «Цагаан сара» гэжэ нэрын бии болоһон тухайда элдэбээр хэлсэдэг, юуб гэхэдэ, энэ найндэр урдань намар тэмдэглэгдэдэг байһан юм, тиймэһээ энэ нэрэ «цагаа» гэнэн үгһөө бии болоо гэжэ тухайлхада болохо, яахадааб гэхэдэ, намар малай һу багаар һаалагаха үедэ, сагаа эдигэ эхилдэг. Хайшаньшье гээ һаа, «цагаан сары» найндэрлэгэ Чингис хаанай ажаһууһан сар үеһөө урда тээхи, Дунда Азиин арадуудай эртэ урданайн ёһо заншальн байһан юм». Саашань Банзаров иигжэ бэшэнэ: «XIII зуун жэлэй тэн багта Дунда Ази руу буддын шажанай нэбтэрэн орожо эхилхэдэ, ламанар өөрынгөө календарь хэрэглэдэг боложо, сагаан сарые үбэлэй хүүдэ абаашаад, өөрынгөө мүргэлтэй холбоһон юм». «Харын шажан гү, али монголнуудай бөө мүргэл» гэнэн зохиол соогоо Банзаров бэшэнэ, жэшэнь, июнь һарые буряадууд ногооной һара гэжэ нэрлэдэг, августые - һүной һара, үдаадахи сагаан һарые - эзэгэйн һара гэжэ нэрлэдэг байһан. Тэрэ

Доржи Банзаровай ханамжые зүбшөөнгүй байһын аргагүй. 2. Шаман (бөө). «Харын шажан гү, али монголнуудай бөө мүргэл» гэнэн зохиол соогоо Доржи Банзаров шаман (бөө) гэжэ үгыг шэнжэлэн тодорхойлоһодо, бөө мүргэл гэшээ буддын шажантай нэгэ уг гарбалтай юм гэжэ баталан хэлэхые оролодог, зүүн зүгэй арадуудай хэлэ бэшэг шудалагша Европын эрдэмтэдэй тон алдуутай ханамжые таһа арсанан юм. Иимэ баталамжые буруушаахын тула Банзаров хэлэ бэшэгэй түүхэтэ материалнуудые дахинаа хэрэглэһэн байгаа. Банзаров дээрэ заагдаһан зохиол соогоо иигжэ бэшэнэ: «Индидэ буддын шажанда шүтэдэг даяаншад санскрит хэлээр (эртэ урда сагай индусуудай литературна хэлэн - У.Ж.Дондуков) шраманас (даяаншад) гэжэ нэрлэгдэдэг байһан юм... Шраман, шаман (бөө) гэжэ үгэнүүдэй хоорондоо адлирхуу байһандань ехээр мэхэлэгдэһэн ориенталистууд шраман гэжэ үгһөө шаман гэгдэдэг болоо гэжэ ямаршье бодомжогүйгөөр баталан хэлэдэг болоһон юм. Дунда Азида олоороо ажаһуудаг хүн зоной дунда шраманууд хадаа шаманууд (бөөнүүд) болоһон байгаа гэжэ ориенталистууд тоолодог байһан. Доржи Банзаров «шаман» (бөө) гэжэ үгыг тайлбарилхадаа, тэрэниие «сама» гэнэн манжуур үгэ гээшэ гэжэ тоолоно, энэ үгыг Сибирин тунгус зарим угсаатан «шаман» гэжэ хэлэдэг гэжэ батална, тийхэ зуураа шаман гэжэ үгэ «саман» гэнэн манжуур үгэ гээшэ гээд, Иакинф эсэгэ баабайн хэлэдэгые дурдана. «Саман» гэжэ үгэ хадаа үгын «сам» гэнэн нууриһаа бии болоо гэжэ баталан хэлэхын тула удхынгаа, түүхэл

ухдантай. Тиймэһээ саман гэнэн үгэ сэдхэлээ хүдэлгэһэн - молхи мохоо болоһон, зүрхээ хөөрһэн хүндэ хабаатай юм, шаманууд (бөөнэр) үнэхөөрөшье тиймэ байдаг, - гэжэ Банзаров бэшэнэ. Ородууд энэ үгыг тунгусуудһаа мэдэжэ абаа, Енисейн, Эрхүүгэй губернинүүдэй ородуудай хажууда ажаһуудаг тунгусууд манжуурай «сама» гэжэ үгыг «шаман» гэнэншүүгээр хэлэдэг байгаа хаш гэжэ Банзаров саашань бэшэнэ. Доржи Банзаров монголнуудай бөө мүргэлэй түүхэ шэнжэлхэ зуураа бөөнэрэй хэрэгтэ хэдэ хэдэн үгэнүүдэй, хурмаста тэнгэри (хормузда), этүген - «газарай бурхан», ута - «галай бурхан» гэхэ мэтэ үгэнүүдэй, бөө номлодо хабаатай олон тоото бусадшые үгэнүүдэй үдхые тайлбарилһан байна, тэдэ үгэнүүдые монголнууд шажан мүргэлтэй холбодог байһан юм. 3. Хурмаста тэнгэри. Монголнууд огторгойе хурмаста тэнгэри гээшэ гэжэ мэдэрхэ зуураа тэрэниие «дэлхэйе зонхилогшо, хуби заяа зүбөөр шийдхэгшэ, ажаһуудалай эшэ үндэһэн» гэжэ тоолодог байгаа. Хурмаста гэжэ үгэ перси хэлэнһээ абтанхай гэжэ Банзаров тайлбарилна. 4. Этүгэн - «Газарай эхэнэр бурхан». Бөөнэрэй тайлбарилдаг итога гү, али этүгэн, итүгэн гү, али этүгэ гэжэ үгыг газарай бурха нэрлэһэн үгэ гэжэ монголнууд тоолодог байгаа. Энэн тушаа Банзаров иигжэ бэшэнэ: «...Газар гээшэ үнэхөөрөө монголнуудай гол бурхадай нэгэн байһан юм. Тэрэндэ һү, сэгээ, сай үргэдэг, газарай үрэжэл һайжаруулхыень тэрэнэй урда мүргэдэг, хүндэ материалһаа зол жаргал асардаг бусадшые зүйлнүүдтэ шүтэдэг байһан юм.

урданайн удха шанар монгол хэлэндэ үлөөгүй. Гэбшье дурсагдаһан үгын хубилжа, мүнөөнэй буряад, монгол хэлэнүүдтэ үлэһэн тухайн өөрынгөө зохиол соо Ц.Б.Цыдендамбаев иигжэ бэшэнэ: «өтөг гээшэ халха үгэ үтэг (гарбалтай гэжэ Банзаров тоолодог байгаа. Энэ үгһөө таһаран гараһан үгэнүүд тухай, энэ үгын адлирхуу удха шанар тухай Ц.Б.Цыдендамбаев иигжэ бэшэнэ: «Энэ үгэ мүнөө үедэ монгол хэлэндэ хэрэглэгдэнгүй, гэбшье өөрһөө гараһан үгэнүүдэй мур сараа үлөөһэн байна: эдэ үгэнүүдэй тоодо түбхын түрүүндэ бөөгэй хэрэглэдэг удаган гэжэ буряад үгэ (баруун буряадууд одигон гэдэг), мүн үдэшэндөө галай хажуугаар тойрон нийдэдэг удага эрбээхэйн нэрэ ороһосоно; уг гэнэн үгһөө утах - утаха, утаа - утаан, утаага (халха), утаари (буряад) «арһа утадаг нүхэн» гэнэн үгэнүүд бии болоо; уг-от гээшэһээ отгон хуу (халха), отхон хубүүн гэнэн үгэнүүд гараа гээшэ ха, отхон хубүүнийн саатагүй эсэгынгээ гуламта һахижа үлэдэг байһан юм, баруун буряадай утха гэнэн үгэ «үг гарбал, уг» гэшые тайлбарилна, ута (халха), удха (буряад литературна) гэжэ үгэнүүд «ямар нэгэн юумэний удха шанарые» улам бүри юрэнхыгөөр тайлбарилдаг байна. Үлэс-Жаргал ДОНДУКОВ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор. (Үргэлжэлэһын хожом гараха).

КОММУНА, АРТЕЛЬ, КОЛХОЗ Тийгэжэ байтар Совет засаг тогтожо, 1929 ондо Оронгодо коммуна бии болобо. Янгаажанда коммунын отделени эмхидхэгдэжэ, 10-12 айл ороһон байна. 1930 ондо «Улаан Янгаажан» гэнэн артель тогтожо, Цыбендоржиев Сэидэн Базарович түрүүлэгшын болоо хэн. 1932 ондо Янгаажанай, Нарһан-Толгойн хоёр артель нэгдэһэн байна. Нарһан-Толгой Янгаажанһаа 4-5 модондо оршодог. Балданай Гармаган гэжэ Таархантан угай хоёр-гурбан айл эндэ һуудаг хэн. Буряад уран зохиолой эхи табиамсагша, артист, драматург, уран зохиолшо Намжил Гармаевич Балдано энэ угай хүн болоо. Тэрэнэй аша, Буррадтаа хүн лэ нилээд мэдэжэ уран зохиолшо, шүлэгшэ, журналист, мүнөө Гусиноозерск хотодо ажаһуудаг Чимит-Цырен Санжиевтай сугтаа һураһан, нэгэ мартада һууһан юмби. Тэрэмни шүлэг бэшэхэ, бинь тайзан дээрэ гараад уншахаб. Пургуули Оронгодо байгаа. Янгаажан хүртээр 15 километр. Ябагаар ошохо, ерэхэш. Харгыдаа иишэ-тиишээ хотиржо шадахаб. Гилбэрийн Раднаев Бимба, түрүүлэгшын, 1936 онһоо, Сэлэнгын дүв, Очиров Жигмит «Улаан Янгаажан» артелиин артелиин түрүүлэгшээр байгаа. Бухгалтер, Очиров бодогшоор Мадаганов Пурбо-Доржо Гармаевич «Улаан» ТУРҮҮШЫН «ФОРЗОННО» ЭХИЛЭЭ... 1932 гү, али 1933 ондо Балдан Бимба

мини аба хоёр Сэлэнгын МТС-һээ «порзoon» («форзoon») трактор намнажа асарһан юм. Янгаажан ерэхэдэнь, хүн зон һонирхожо, тойрошоо гэдэг. «Хойшоо байгыт! Хойшо-урагшаа ябахан мэдэсээгүй», - гэжэ Балдан Бимба томоотой янзаар хэлээ хэн. Янгаажанай урда арада шэнэ газар хахалагты гэжэ ноёдой захирхада, мини аба Дагба Будаевич, Балдан Бимба, Лодойбалова Дабажад, Лодойбалова Бальжинима гэгшэд трактортаа һуугаад гараба гэхэ. Харин хожомын шэнэ газар хахалаат гэжэ шүүд вредитель, дайсад болон алдажа зэмлэгдэ бэлэйбди гэжэ абамни дурсадаг хэн. «Улаан Янгаажан» артель багаханьшье һаа, талха тарья, үбһэ ногоо һайнаар ургуулажа, баян дэлгэр байдалтай болоһон байна. 1935-1940 онуудта гектарай 28-35 центнер хуряададаг байгаа. һайнаар ажаллаһанай түүлөө

БАТУЕВ Жап Раднаев Гэндэн хоёрые 1938 ондо Москва выставкэдэ эльгээһэн байна. Янгаажанда үбэлдөө саһан ехээр ородог, һалхи шуурган болодоггүй, харша дээрэхи саһан унадаггүй, мүнөөшье тиймэ зандаа. 1939 ондо табан артель нэгдэжэ, Оронго һууринда гүбтэй «Улаан Оронго» колхоз тогтобо. Янгаажанда бригадын байра, һаамхай үнээдэй фермэ, хоёр-гурбан хониной отара үлэһэн байна. 1950-1970 онуудта Янгаажанай хүбүүд ахамад бухгалтерар, ахамад инженерээр, бригадирар, отделеени эрхилэгшээр, колхозой түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлөө. Мүнөөшье Янгаажанай хүбүүд түрүүлэгшээр, ахамад инженерээр хүдэлэнэ. Янгаажанай газар дайда Оронгын мүнөөнэй колхоздо үрэжэлтэй, үгэлэгтэй гэжэ тоолодог. МҮНХЫН ДУРАСХААЛ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда мордоод, нотагаа

бусагүй хүбүүдээ дурдахамни. АБИДУЕВ Дылык Доржиевич АБИДУЕВ Лубсан-Цырен ГАЛСАНОВ Даба Цыренжапович ГАЛСАНОВ Нима ГАЛСАНОВ Лубсан-Цырен ГАЛСАНОВ Даши-Нима Базарович ЛОДОЙБАЛОВА Лодон Шагдурович ЛОДОЙБАЛОВА Нима Будаевич ЗАПХАНОВ Бабасан Раднаевич

Сэрэгэй Зэбсэгтэ Хүсэнуудэй капитан, 1952 ондо түрэнэн Батажап Бимбаевич БАТАУЕВ 1982 ондо Афганистанда наһа бараа. Эдэ хүбүүднэй сэдхэлэмнай хээээдэшые мартадангүй, һанагдажа байг лэ. АМГАЛАН МЭНДЭ ХУУГТЭ ДАА! Янгаажан нотагайнгаа түүхэ бэшэхэдээ, үбгэд, хүдэшдөө һурагшалан соголоод, үхибүүд, доодо үетэн хадуужа, мэдэжэ абаг лэ гэжэ зориуланна. Ута-Булагай аршаанһаа урагшаа харахада, ямаршье һайхан бэ даа, Янгаажан нотагни! Үглөө бүхэн дээжээсэ үргэжэ, Үдэр бүгэдэ Бурхандаа зальбаржа, Боди сагаан сэдхэлэ сэдхэжэ, Буянтай хэшэгтэй һуугт даал Арад зондоо хүндэтэй, Аян замдаа урагшатай, Амгаан мэндэ, Ажана тэнюун һуугыт даа, нотагаархидни! Цырен-Доржо ЦЫДЕНОВ, Ивалгын аймагай Оронгын Бурхан шажанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ, 45 жэлдэ механизатораар хүдэлһэн. ЗУРАГУУДА ДЭЭРЭ: Улаан-Янгаажан артелиин түрүүлэгшэ Ц.Б.Цыбендоржиев; «Улаан Оронго» колхозой механизатор Д.П.Батуев. В.УЛАНДАЕВАЙ фото. (Түгэхсэл. Эхишинь февралын 19-нэй, 26-най дугаарнуудта).

"ЖИТЬ КАК РОДИТЕЛИ, НЕ ХОЧУ..."

"Все взрослые сначала были детьми, только мало кто об этом помнит"-эти слова Экзюпери вспомнились мне, когда прочитал анкеты 12-14-летних школьников одной из школ нашего района. Вопросы касались взаимоотношений с родителями: из-за чего возникают конфликты, как проводить свободное время, какой представляет свою будущую семью. Анкеты были

дружбу".

"В нашей семье в основном ругаются из-за телевизора. Если родители в ссоре, то свое зло часто обрушивают на меня".

"Я учусь на ошибках своих родителей и хочу, чтобы моя будущая семья в корне отличалась от моей теперешней семьи".

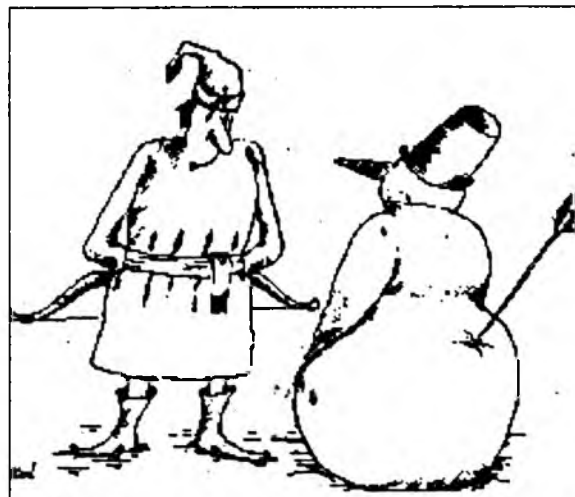
"Я хочу в своей будущей семье быть другом своему ребенку. Каждую

пятницу я буду ходить в школу и узнавать, как у него там дела и не буду прогонять из дома его друзей. И самое главное - я никогда не буду бить своего ребенка!"

"Жениться я, наверное, не буду, так как одному жить куда лучше. Все-таки сам себе хозяин".

Нужно заметить, что здесь все есть: и ошибочные представления о семейном счастье и благополучии, и обиды, и психологические срывы из-за душевного дискомфорта (случай с кошкой) и равнодушие. Но в

каждой анкете признания, что жить как родители не буду, постараюсь учесть их ошибки. Сохранить бы эти листочки-исповеди, да разослать их через несколько лет каждому из ребят по их взрослому адресу: прочитайте,

От слепых стрел унижений сердце ребенка превращается в лед...

анонимными. Но суть дела не в этом. Ситуации, семейные конфликты так узнаваемы, так типичны и вместе с тем тревожны. В большинстве мы, родители за своей вечной занятостью не можем или даже не хотим вникнуть в душевный мир своего ребенка.

А анкетные данные показали реальный расклад дела. "Наша семья состоит из трех человек. Мама и папа по характеру очень разные: папа спокойный, а мама нервная. С работы мама всегда приходит злая и начинает кричать на нас с папой. И я тогда ухожу во двор и играю с собакой. Пока они не успокоятся, не захожу в дом".

"Моя мама работает продавцом. Характер у нее то злой, то ласковый. Живем мы не так бедно, но не очень дружно. Бывают скандалы между родителями и в основном из-за пустяков. Папа у нас хороший, он нас с сестрой даже ни разу не ударил. Но мама всегда ругает его. "Что это за отец, который ни разу в жизни не бил своего ребенка?! "А я все равно люблю папу больше, чем маму.

Нас в семье пятеро. Больше всего я не люблю свою бабушку. У меня есть кошка. Я очень люблю животных. Но иногда начинаю над ней издеваться: держу Катюку (кошку) под льющей водой, она царапается и орет. Но потом у меня все проходит и я жалею кошку.

Папа у нас слишком добрый для детей, а на нас с сестрой у него всегда

вспомните.

Но жизнь доказала, что каждый из нас независимо от того, в хорошем или плохом свете вспоминаем детство, воспитывает своих детей теми же способами, что воспитывали его самого.

Как быть с теми детьми, которые не хотели бы повторить ошибок своих родителей?

М. БОЛОНЕВ.

АХА ХҮНИИЕ ХҮНДЭЛХЭ ГЭНЭН ҮЗЭЛТЭЙГӨӨР

"Тэнэг лэ хүн өөрынгөө алдуунууд дээрэ хүмүүжэдэг" гэжэ Бисмарк хэлэһэн юм. Гэбэшье өөрынгөө алдуу заһахадаа, хүн түргөөр ухаа ородог гэлсэгшэ. Хэн нэгэнэй үни хэнэн алдууе дахин дабтаха ушарнууд саг үргэлжэ дайралдадаг. Илангаяа гэр бүлын талаар.

Эсэгын болон үхибүүдэй хоорондын зүрилдөөтэ асуудал алишье сагта, ямаршье обществодо ушардаг. Хүн түрэлтэнэй алтан дэлхэй дээрэ ахамидаржа байгаа сагта энэ асуудал тобойгоод лэ байха.

Энэшье удаа нүхэр М. Болоневой статья соогоо дурдаһан үхибүүдэй анкетэдэ тус асуудал гараад ерэнэ.

Тиэхэдэ булта шахуу нурагшадай сэдхэлые мүнөө байгаа бүлын байдал ханаанагүй. Зүгөөр автор зорюута гансал иимэ удхатай харюунуудые уншагшадта дурадхажа

болоо. Гэхэтэй хамта энэ анкетын асуудалнуудта 13-14 наһатай нурагшадай харюусаһые тэмдэглэе. Бултанай мэдэһээр, энэ наһандаа үхибүүн бүхэн хүгжэлтынгөө талаар эгээн хүндэ шатадаа ябадаг. Ямаршье асуудалаар, алибаа хэрэгээр өөрын, бусадһаа ондоо хараа бодолтой, үни тогтоһон гуримуудта эсэргүүсэһэн хандасатай болодог гүб даа. Үхибүүдэй бэлээр урма хухаршаха, гомдохо үедэ эжы абатаа харилсааниинь нилээд "хадхуураар ургашадаг".

алхалнабди гэхээр, хүн шарайгаа алдажа, рободууд болошоно аа гүбди гэжэ ханахаар. Үхибүүнэй ухаан бодолой хүгжэлтэдэ эжы аба, нүхэдһөөнь гадна телевизор, видео, компьютернууд тон ехэ нүлөө үзүүлнэ. Тиэхэдэ амиды хүнтэй харилсаха саг бага үлэнэ. "Телевизор багшын" хэшээлнүүд дээрэ гол түлэб хүмүүжэнэ гэхээр болонхой.

Ерээдүй бүлынгөө маяг ухаалхадаа, үдэр бүрийн

шиидхэгдээгүй, ханаа зобоомо асуудалнуудта дарагдан, хоорондоо хэрэлдэһэн гэртэхидэйнгээ харгыгаар ошохо аал? Хэнһээшье дулдыдахагүй ажабайдал харуулжа байһан теле-ододой бүлын маяг эндэ ябашы илалта туйлахал!

Тиимэһээ "эжы, аба шэнги ажаһуухагүйб" гэжэ хэлээшэнь эгээн эндэһээ гэхэдэ буруу болохогүй.

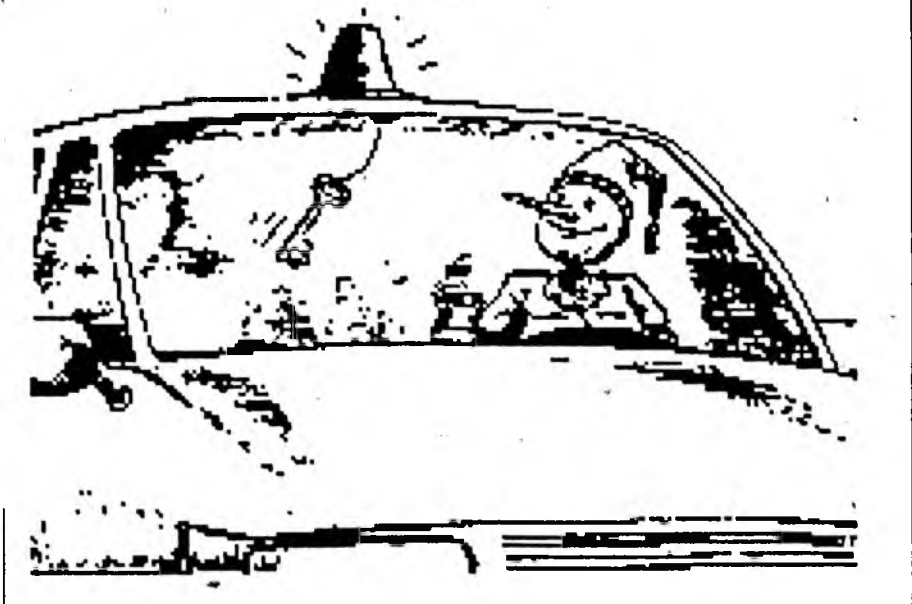
Зүгөөр бүхы зэмэ амигүй "хайрсаг" дээрэ тохохонь буруу. Ажал дээрээ атар-зутар гэлдэжэ, уур сухалда абтаад, тэрэнээ гэртэхин дээрээ гаргаха, хэрэлдээ хэрүүл татаха, сохихо бариха гэшэ баһал харша нүлөөтэй.

Хүмүүжүүлгын талаар хүдөө нутагуудай байдал хотынхидто орходоо дээрэ. Ходол эжы, абын анхарал доро байһан үхибүүдэй хүмүүжүүлгэ хэлэшэгүй үлүү байха. Харин хотын үхибүүдэй харууһагүй, сүлөө сагынь ехэдэжэ, хүмүүжүүлгын талаар горитой дутуу дунданууд гараад ерэдэг. Зүгөөр ой модон үндэртэй, набтартай гэлсэдэг гүб даа...

Заалһаа эжы, абаяа нажаалдажа бэшэ, эгээл найниинь абаад өөрын шэглэлээр бүлээ тогтоохо хэрэгтэй. Ямаршье хүн "үхибүүднй намһаа үлүү найнаар ажаһууг лэ" гэжэ бодомжолдог ха юм. Аха хүниие хүндэлхэ гэхэн үзэл дээрэ үндэлэн, ерээдүйнгөө бүлые байгуулха хэрэгтэй.

Зүбшэл заабари үгэхын хажуугаар үхибүүнэй эдэбхиинь, өөрөө алхам хэхыень хорихо болохогүй. Алхам бүриинь хинахамни гэжэ ябаһаар үхибүүндээ залхуутай болошохоор бэшэ аал?

Л. ГЕРГЕНОВ.

Б.Я.Владимирцов писал: «Чингис был сыном своего времени, сыном своего народа, поэтому его и надо рассматривать действующим в обстановке своего века и своей среды, а не переносить его в другие века и другие места земного шара». Нельзя

языков. Однако это была лишь первая часть задуманного капитального труда, включавшего в себя генетическую классификацию монгольских языков и наречий, очерк их истории и описание фонетики и письменности языков. В связи с преждевременной смертью этот его замысел остался

бы настольной книгой фольклористов, ибо каждый исследователь, занимающийся изучением фольклора монголоязычных народов, непременно ссылается на данную книгу. Из многочисленных литературоведческих работ Б.Я.Владимирцова, несомненно, значительный

понимание закономерностей общественного развития. «Общественный строй монголов» - одна из лучших работ Б.Я.Владимирцова. По обилию фактов, документации и количеству документальных вопросов, по широте охвата разнообразных сторон общественной жизни монголов XII-XVII вв., наконец, по

АКАДЕМИК Б.Я.ВЛАДИМИРЦОВ - МИРОВАЯ ВЕЛИЧИНА В МОНГОЛОВЕДЕНИИ

В 1909 г. по окончании университета Б.Я.Владимирцов был оставлен при монгольской кафедре для приготовления к профессорскому званию. В этом же году была опубликована его первая научная статья «Отчет Б.Владимирцова о командировке к дэрбэтам Кобдинского округа летом 1908 г.», которая носит сугубо научный характер, присущий всем его работам. С этого времени Б.Я.Владимирцов выступает в большую научную жизнь.

В 1907 г., будучи студентом, он был направлен к калмыкам Астраханской губернии, а в 1908 г. в Западную Монголию к дэрбэтам для занятий языком и фольклором. В 1911 г. Б.Я.Владимирцов командирован к бантам Западной Монголии. В 1912 г. Б.Я.Владимирцов был командирован для научной работы в Париж и Лондон. В Париже он занимался в Национальной библиотеке, описывая хранившиеся там монгольские книги и рукописи, а также слушал лекции крупнейших лингвистов Франции - Мейе и Бедье и сиолога-монголоведа П.Пельо. В Лондоне Б.Я.Владимирцов занимался изучением монгольского фонда Британского музея.

После заграничной командировки в 1913 г. в третий раз отправился в Западную и Северную Монголию на два с половиной года. Он объездил все западные районы Монголии, открыл монгольский героический эпос и сделал множество записей фольклора, которые затем были им исследованы. Только этот перечень показывает, как основательно Б.Я.Владимирцов с самого начала готовился к научной деятельности.

Возвратившись в Петроград, в сентябре 1915 г. Б.Я.Владимирцов прочитал на кафедре монгольской и калмыцкой словесности две пробные лекции (как это было принято в то время) на темы: «Состояние письменности и литературы у ойратских племен» и «Обзор племен и наречий Северо-Западной Монголии», после чего был утвержден в звании приват-доцента. Немного позднее, в 1918 г. ему было присвоено звание профессора. О д а н о в р е м е н о Б.Я.Владимирцов работал в Азиатском музее Академии наук, где сначала занимался описанием монгольских и ойратских рукописей, а затем был избран научным сотрудником и заведующим отделом Средней Азии.

В 1919 г. появляется первый исторический труд Б.Я.Владимирцова «Буддизм в Тибете и Монголии». Начиная с 1920 г., Б.Я.Владимирцов активно сотрудничает в редакции «Всемирная литература» которая была создана по инициативе и при непосредственном участии А.М.Горького. В начале 20-х годов он пишет не только статьи и рецензии, но и монографии. В 1922 г. в Берлине на русском языке вышла книга Б.Я.Владимирцова «Чингис-хан», которая была переведена на французский язык в 1926 г., на английский - в 1930 г.

Оценивая всесторонне деятельность Чингис-хана в историческом аспекте,

«В самом разгаре научной работы, издавая большой труд по монгольской грамматике и написав две части обстоятельного исторического исследования по феодализации Монголии, скорострительно скончался академик Борис Яковлевич Владимирцов, сорока семи лет от роду» - писал академик С.Ф.Ольденбург в 1931 г., потрясенный неожиданной кончиной крупнейшего ученого-монголоведа.

Борис Яковлевич Владимирцов родился 20 июля 1884 г. в Калуге в семье инженера-технолога. Первоначальное образование получил дома, а по окончании классической гимназии в 1904 г. поступил на факультет восточных языков Петербургского университета. В 1905-1906 гг. он учился в Париже, посещал лекции и занятия в Школе живых восточных языков в Сорбонне и в Коллеж де Франс. Вернувшись в Петербург осенью 1906 г. на вновь открывшееся монголо-маньчжуро-татарское отделение факультета восточных языков, окончил его в 1909 г. В стенах факультета Восточных языков Петербургского университета Б.Я.Владимирцов получил основательную подготовку не только в области монголистики, но и по смежным специальностям. Среди его учителей были В.А.Котвич, А.Д.Руднев, Ф.И.Щербатской, В.В.Бартольд, В.В.Радлов, А.А.Шахматов, А.И.Введенский, И.А.Бодуэн-де-Куртэнэ, А.И.Петражицкий.

не согласиться с этой оценкой.

«Чингис-хан» Б.Я.Владимирцова - несомненно талантливая работа, написанная ярким, образным и вместе с тем простым языком. Популярная и доступная форма изложения в ней сочетается с прекрасным знанием источников и оригинальностью исследовательской мысли.

После выхода в свет в 1922 году книги Б.Я.Владимирцова «Чингис-хан» появилось немало других книг по данной теме. Далеко шагнула вперед за это время востоковедная наука. Появились новые труды по истории Монголии и Центральной Азии. Однако книга Владимирцова «Чингис хан» выдержала испытание временем и сохранила свою научно-познавательную ценность.

За английский перевод книги Б.Я.Владимирцов получил приглашение быть членом Американской Академии политических и социальных наук в Филадельфии. В 1923 г. вышла другая книга Б.Я.Владимирцова «Монголо-ойратский героический эпос. Введение, перевод». В 1923 г. Б.Я.Владимирцов был избран членом-корреспондентом Академии наук СССР. Уже в 20-х годах Б.Я.Владимирцов становится признанным главой советского монголоведения.

В 20-х годах Б.Я.Владимирцов был дважды командирован в Монголию. В 1925 г. ученый обследовал районы Хэнтья и верхнего Керулена, а в 1926 г. посетил Улан-Батор, также Пекин. По итогам этих поездок в Монголию Б.Я.Владимирцов опубликовал весьма ценный отчет об этнологических и лингвистических исследованиях в Урге, Ургинском, Хэнтьяском районах. По итогам этой научной экспедиции Б.Я.Владимирцовым была написана также статья «Надписи на скалах халхаского Цокту-тайджи».

В 1929 г. вышел в свет его фундаментальный труд «Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и Халхаского наречия». Содержание этой работы выходит далеко за пределы ее названия. Исследователь на огромном фактическом материале, охватывающем не только монгольское, но и алтайские языки, обрисовал картину исторического развития звуков монгольских

неосуществленным.

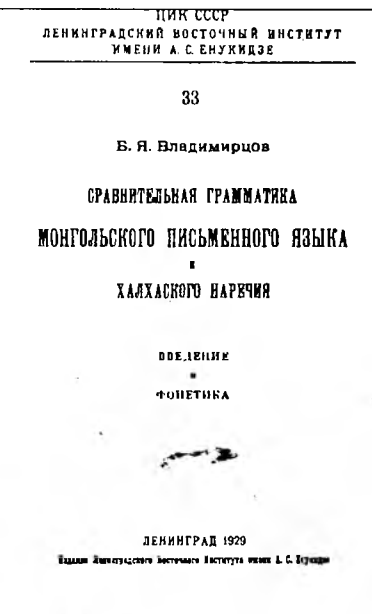
Б.Я.Владимирцов по праву считается одним из основоположников сравнительного исследования монгольских, тюркских и тунгусо-маньчжурских языков.

Б.Я.Владимирцов впервые в истории монголоведения заметил, что старописьменный монгольский язык отнюдь не был чем-то раз и навсегда установленным и неизменным на всем протяжении своего существования с XII-XIII вв. до наших дней и что этот язык прошел три периода исторического развития: первый - примерно с конца XII до начала XIV в., второй - с начала XIV до конца в., а третий - с конца XVI в. до настоящего времени. Ученый составил как бы подробную программу дальнейшего глубокого исследования истории старописьменного монгольского языка именно по трем периодам его длительного развития. Выход в свет этого фундаментального научного труда академика Б.Я.Владимирцова, несомненно явился большим событием в отечественном монголоведении.

Данная книга Б.Я.Владимирцова была тепло встречена в научных кругах Монголии.

П о с т о я н н ы е з а н я т и я Б.Я.Владимирцова монгольскими языками не только не мешали, но во многом помогали его литературоведческой работе. В 20-х годах им были выпущены три книги и ряд статей по литературе монголов. Б.Я.Владимирцов считал очень важным при исследовании языка и его диалектов записывать и произведение фольклора. Во время командировок в Монголию Б.Я.Владимирцов сам записал песни, сказки, благопожелания, героические эпопеи ойратов Северо-Западной Монголии. Ученому довелось быть свидетелем живого бытования жанра туули-героического, записывать эпопеи изустных непревзойденных мастеров.

Б.Я.Владимирцов не только ознакомил научный мир с подлинными текстами монгольских эпических произведений, но и сделал известными имена талантливых сказителей, прежде всего знаменитого западно-монгольского сказителя М.Парчина. «Монголо-ойратский героический эпос» Б.Я.Владимирцова стал как

интерес представляет статья «Монгольская литература», опубликованная в 1920 году. В ней Б.Я.Владимирцов заметил, что монголы в условиях кочевой жизни, весьма неблагоприятных для культурного развития, создали и сохранили своеобразную культуру, в том числе и литературу, которая требует самого внимательного изучения. Исследователь рассматривал монгольскую литературу в историческом аспекте и делил ее историю на следующие периоды: «эпический» (с XII в. до середины XIV в.), «темный» (с середины XIV в. до конца XVI в.) и «буддийский» (с конца XVI в. до новейшего времени).

Б.Я.Владимирцов писал, что монголы даже в «темный» период их истории сумели сохранить многое из своего культурного достояния, «...литература и письменность у монголов не прерывались, как не прерывалась и литературная традиция эпохи Юаньской династии».

Начиная с «буддийского периода» среди народных масс Монголии получили широкое распространение литературные произведения, переведенные на монгольский язык с других языков. Это - сборники повестей и сказок, попавшие в Монголию из Индии через Тибет, где они обработаны в народной среде. Они пользовались в Монголии большой популярностью. Одним из них посвящена работа Б.Я.Владимирцова «Волшебный мертвец» (перевод с предисловием и примечаниями).

По замечанию С.Ф.Ольденбурга, труд Б.Я.Владимирцова «Монгольский сборник рассказов из «Панчатантры» (1921) «справедливо обратил на себя общее внимание и дал много для истории этой мировой книги, которая, будучи написана в Индии, обошла все страны Востока и Запада, оставив глубокий след, как в письменных, так и в устных литературах».

Если первым двум его работам («Буддизм в Тибете и Монголии», «Чингис-хан»), по единодушной оценке многих ученых (А.Ю.Якубовский, Г.Н.Румянцев, И.Я.Златкин и др.), были присущи моменты идеалистической трактовки отдельных вопросов, то труд «Общественный строй монголов» ознаменовал переход автора на материалистическое

умению связать все стороны жизни в единое развивающееся целое, книга эта стала настольной для всех, кто занимается историей кочевых обществ в эпоху феодализма.

Необычайно широк интерес к этой книге со стороны ученых зарубежных стран Европы, Азии и Америки. Достаточно сказать, что данная книга переведена и издана в Японии, Китае, Турции, Франции и Иране.

Б.Я.Владимирцов творчески подошел к решению вопроса о характере общественных отношений у монголов на протяжении огромного периода - с XII-XVIII вв. Всесторонне изучив и проанализировав обширный фактический материал, исследователь охарактеризовал общественный строй монголов как - кочевой феодализм. Он писал о монголах: «...феодализм оказывается самым основным явлением их общественной жизни». Автор рассматривал феодальное общество Монголии в его возникновении и развитии. Труды Б.Я.Владимирцова по различным отраслям монголоведения, да и не только монголоведения - по алтаистике, тюркологии и тибетологии получили высокую оценку в научном мире.

Б.Я.Владимирцов был не только крупным ученым, но и одним из организаторов научно-исследовательских и научно-просветительских институтов и обществ, членом редакционной коллегии многих авторитетных научных изданий.

З а большие заслуги в области развития монголоведения и подготовки кадров для Монголии в 1924 г. он был избран почетным членом Монгольского ученого комитета.

Б.Я.Владимирцов как признанный глава советского монголоведения был непосредственно связан с ученым комитетом Бурятии, который основан в 1922 г., а затем в 1929 г. преобразован в Государственный институт культуры (ГИК), и научным обществом имени Доржи Банзарова (1924-1930). Он поддерживал связь с его научными сотрудниками Б.Б.Бардиным, Г.Ц.Цыбиковым и другими.

За свою непродолжительную творческую жизнь - чуть более 20 лет Б.Я.Владимирцов написал около 70 научных работ.

Он оставил после себя не только многочисленные труды, которыми пользуется не одно поколение монголоведов, но и целую плеяду достойных учеников в лице Г.Д.Санжеева, Г.И.Михайлова, Г.Н.Румянцева, Н.П.Шатиной, Т.А.Бертагаева и других, которые продолжили его дело. Несмотря на свою постоянную занятость, он много времени и внимания уделял своим ученикам и умело направлял их научные интересы. Б.Я.Владимирцов был не только крупным ученым, но и прекрасным человеком - скромным, сдержанным, немногословным, заслужившим, по выражению С.Ф.Ольденбурга, «Общее уважение и искреннюю любовь тех, кто ближе его знал».

Д.УЛЫМЖИЕВ,
доктор исторических наук,
профессор.

ПРОГРАММА ТЕЛЕ-РАДИОПЕРЕДАЧ

с 16 марта по 22 марта 1998 года

16, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ "ОРТ"

16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.45 Марафон-15.
17.05 Звездный час.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.10 Час пик.
20.40 Премьера I канала. Много-серийный фильм "Зал ожидания", 1 с.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Т/с "Зал ожидания", 2 с.
23.50 Мы.
00.35 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Приключения белых медвежат на Северном полюсе".
08.10 Проснись!
08.25 Мультфильм.
08.35 Красная книга.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 "Аншлаг" и Ко.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Авто-шоу.
12.30 Урмас Отт с Сергеем Михалковым.

13.25 Музыкальный ринг. Новое поколение. В. Добрынин против А. Морозова.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина" (Италия)
16.25 Мультфильм.
16.35 Т/с "Маленький бродяга".

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.10 Мультфильмы.
18.05 Телетайп.
18.10 Театр и зритель. Спектакль ГРДТ им. Н. Бестужева в Америке.
18.40 Телетайп.
18.45 Байгал.
19.00 Буряад орон.
20.00 Республиканские новости.
20.15 Деловое время.
20.30 Панорама.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 СВ-шоу.
23.20 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
01.05 Дежурная часть.
01.20 Авто-шоу.
01.45 Товары - почтой

ОТВ

07.00 Музыка на СТС.
07.30 Красный угол.
08.00 А.С. Пушкин. Страницы истории России.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Музыкальный проспект.
17.30 История российского спорта.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Послесловие.
19.00 Т/с "Бевебли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Самые-самые.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"

21.00 Телетайп.
21.05 Х/ф "Земля Санникова".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.

11.50, 13.20 Впрок
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.10 Вчера в "Итогах".
16.10 Итоги. Спорт.
16.40 Итого.
17.00 Сегодня.
17.20 Старый телевизор.
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Итого.
22.10 Э. Робертс в х/ф "Свободное падение".
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Мафия" (Италия).

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.20 Любись - смотри.
16.35 Диск-канал.
16.55 ТСН-6.
17.05 Дорожный патруль.
17.15 Т/с "Новый Геркулес".
17.45 Удмуртия. Времена года.
18.15 Благая весть.
18.45 Т/с "Третья планета от Солнца".
19.15 Муз. подарок.
19.30 Нон-стоп лист.
19.35 Аптека.
19.45 Скандалы недели.
20.15 Нон-стоп лист.
20.20 Спорт недели.
20.50 "Мы все учились понемногу..."
Вечер с А. Ширвиндтом.
22.00 Нон-стоп лист.
22.05 Дорожный патруль.
22.20 Х/ф "Тот, кто нежнее".
00.15 Теледискотека "Партийная зона"

РАДИО

6.12 - Радиожурнал "Земля родная"
6.37 - Информация, объявления
6.45-7.00 - "Будни энергетиков Бурятии"
7.15 - "Анфас". Об итогах работы в 1997 году рассказывает директор Бурятского территориального фонда обязательного медицинского страхования О.В.Логина.
7.37-8.00 - Радиостудия "Биракан"
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой"
19.12 - Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
19.25 - "У микрофона - учитель"
19.45 - 20.00 Республиканские известия (на рус. яз.)

17, ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.45 Домашняя библиотека.
11.55 Т/с "Зал ожидания".
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 М. Боярский в х/ф "Мушкетеры двадцать лет спустя", 1 с.
15.10 Мы.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.55 Счастливым случаем.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости.
19.25 Т/с "Роковое наследство".
20.10 Час пик.
20.35 Угадай мелодию.
21.05 Тема.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.20 Т/с "Зал ожидания".
23.25 Татьяна Друбич в программе "Женские истории".
23.55 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы" (Франция, Канада).
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
08.50 Мультфильм.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Мультфильм
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Диалоги о животных.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.20 Мультфильм.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
15.00 Вести.
15.35 О. Кабо, А. Филозов, А. Лицитис в х/ф "Ариэль".
17.00 Торговый дом "Ле Монти".

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.10 Мультфильмы.
18.20 Телетайп.
18.25 Улгур.
18.45 Авоська.
19.00 Байгал.
19.15 Автолюбитель.
19.30 Мультфильм.
19.40 Дела деревенские.
20.00 Республиканские новости.
20.25 Телетайп.
20.30 Наедине со всеми.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 Довгань-шоу.
23.20 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
01.05 Дежурная часть.
01.20 Горячая десятка.
02.15 Товары - почтой.

ОТВ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Сууряан.
07.40 Послесловие.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Подъем переворотом.
17.30 История российского спорта.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Камня цвет и серебра сиянье.
19.00 Т/с "Бевебли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Слово за слово.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"

21.00 Телетайп.
21.05 Т/с "Петербургские тайны".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Криминал.
15.35 Русский век. Ролан Быков
16.00 Пойми меня.
16.30 Дог-шоу.
17.00 Сегодня.
17.20 Герой дня.
17.35 Улица Сезам.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
19.45 TV-сот. "Besch" представляет...
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.20 TV-сот. Сейчас.
21.45 Футбольный клуб.
22.15 Х/ф "Сокровища Амазонки".
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Мафия".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.20 Любись - смотри.
16.35 Диск-канал.
16.55 ТСН-6.
17.05 Дорожный патруль.
17.15 Т/с "Новый Геркулес".
17.45 Нью-Йорк, Нью-Йорк...
18.15 Благая весть.
18.45 Т/с "Третья планета от Солнца".
19.15 Муз. подарок.
19.30 Нон-стоп лист.
19.35 Аптека.
19.45 Т/с "Вавилон-5".
20.35 Нон-стоп лист.
20.40 Мы и налоги.
20.55 Акулы пера: российская и западная музыка.
21.50 Нон-стоп лист.
21.55 Дорожный патруль.
22.05 Л. Ламас в х/ф "Гадюка".
23.50 Обозреватель.
00.50 Диск-канал.

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии"

7.12 - Утренний концерт
7.40 - "Народный Хурал: дела, заботы, проблемы". Беседа с председателем комитета Народного Хурала республики по государственному устройству, местному самоуправлению, законодательству, законности и правопорядку В.И.Марковым.
12.00 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой"
12.10-13.00 - "Звезды бурятской оперы". Музыкальная передача о народном артисте республики Л.Шоболове (на бур. яз.)
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.)
19.25 - "Радиобиблиотека". О знаменательных книжных датах рассказывает работник редких книг Национальной библиотеки В.М.Чермерис
19.45-20.00 - Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

18, СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Т/с "Зал ожидания".
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 Х/ф "Мушкетеры двадцать лет спустя", 2 с.
15.20 Смехопанорама.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.45 Классная компания.
17.15 Зов джунглей.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.15 Т/с "Роковое наследство".
20.00 Футбол. Кубок УЕФА. 1/4 финала.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Т/с "Зал ожидания".
23.50 Д/с "Тайны забытых побед".
01.25 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
08.50 Мультфильм.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 Медицинский вестник.
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Городок.
10.30 СВ-шоу.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.20 Мультфильм.
12.35 Т/с "Петербургские тайны".
13.35 Моя семья.
14.30 У всех на устах.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.55 Мультфильмы.
18.20 И дым Отечества...
18.35 Гражданин и закон.
19.00 Байгал.
19.15 Телетайп.
19.20 Эрьесэ.
20.00 Республиканские новости.
20.25 Телетайп.
20.30 Наедине со всеми.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 Сам себе режиссер.
23.25 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
01.05 Дежурная часть.
01.15 Живая коллекция.
02.10 Товары - почтой.

ОТВ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Сууряан.
07.40 Камня цвет и серебра сиянье.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 XX век. Страницы футбола.
17.30 Сокровища народного творчества.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Порядок.
19.00 Т/с "Бевебли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.

20.30 Слово за слово
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс"
21.55 Рек-парад
22.00 Т/с "Даллас"
23.00 Т/с "Следы во времени".
III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"
21.00 Телетайп
21.05 Т/с "Петербургские тайны".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Д/ф "Чарующая природа".
14.30 Своя игра.
15.00 Сегодня.
15.15 Полицейские будни.
15.30 Герой дня без галстука.
16.00 Пойми меня.
16.30 Куклы.
16.40 Сегодня.
17.00 Сегодня.
17.20 Футбольный клуб
17.45 Герой дня
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета
19.00 Анонс. Сегодня
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Фильм
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.20 TV-сот. Сейчас
21.30 TV-сот. Ровесник.
21.50 Впрок.
22.00 Криминал.
22.10 Худ. фильм
24.00 Сегодня.
00.40 Д/с "Мафия".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.30 Любись - смотри.
16.45 Диск-канал.
17.00 Дорожный патруль.
17.10 Т/с "Новый Геркулес".
17.40 Благая весть.
18.10 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.40 Армия любимчиков.
19.00 Муз. подарок.
19.15 Нон-стоп лист.
19.20 Аптека.
19.30 Катастрофы недели.
20.00 Нон-стоп лист.
20.05 Т/с "Вавилон-5".
20.55 Нон-стоп лист.
21.00 Ток-шоу А. Крупенина "Ног, лицо или..."
21.55 Дорожный патруль.
22.05 Фильм ужасов "Крик".
23.15 Диск-канал.
00.05 Ночной сеанс: х/ф "Нарушение контракта".

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии"
7.12 - Программа "Выбор"
7.37-8.00 - "Тоонто нута" (на бур. яз.)
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой"
19.12 - Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 - "Подросток и закон". Беседа зам. министра юстиции республики Л.Д.Ибрагимовой
19.45-20.00 - Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

19, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 В мире животных.
11.45 Домашняя библиотека.
11.55 Т/с "Зал ожидания".
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 Х/ф "Мушкетеры двадцать лет спустя", 3 с.
15.20 Золотая лихорадка.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Невероятные приключения Джонни Квеста".
16.45 Классная компания.
17.15 Лего-го.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 50х50.
18.35 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.25 Т/с "Роковое наследство".
20.10 Час пик.
20.35 Золотая лихорадка
21.10 Человек и закон.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Т/с "Зал ожидания".
23.50 Д/с "Тайны забытых побед".
00.20 Новости.
КАНАЛ "РОССИЯ"
08.00 М/с "Морские псы"
08.15 Проснись!

08.30 Вести.
08.50 Мультфильм.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Чай с моржами".
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Во время.
10.30 Сам себе режиссер.
10.35 Т/с "Санта Барбара".
11.05 Вести.
12.00 Вести.
12.20 Мультфильм.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
13.30 Совершенно секретно.
14.30 Очевидное-невероятное.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".

БУРЯТСКОЕ ТВ
17.00 Мультфильм.
17.40 Художник и время.
19.00 Байгал.
19.15 Телетайп.
19.20 Дамский салон.
19.35 Уран гагнуур.
20.00 Республиканские новости.
20.25 Телетайп.
20.30 Наедине со всеми.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"
21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 Маски-шоу.
23.35 Сиреневый туман.
00.30 Вести.
01.05 Дежурная часть.
01.20 Лучшие игры НБА.
02.00 Товары - почтой.

ОТБ
07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 Порядок.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 XX век. Страницы футбола.
17.30 "Ералаш".
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Сокровища народного творчества.
19.00 Т/с "Бeverли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 От и до.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ
10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-com. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Д/с "Криминальная Россия. Современные хроники".
15.45 Век футбола.
16.15 Синемания: все о кино.
17.00 Сегодня.
17.20 Футбольный клуб.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-com. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-com. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-com. Телегазета.
20.55 TV-com. Розыгрыш лотереи "Импэкс-центр".
21.00 Сегодня.
21.20 TV-com. Сейчас.
21.40 TV-com. Радар-спорт.
22.15 К Ривз в триллере "Джонни-мнемоник".
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Мафия".

АРИГ УС
16.00 Мультфильм.
16.20 Любимь - смотри.
16.35 Диск-канал.
16.55 ТСН-6.
17.05 Дорожный патруль.
17.15 Т/с "Новый Геркулес".
17.50 Благая весть.
18.20 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.50 Муз. подарок.
19.05 Нон-стоп лист.
19.10 Аптека.
19.20 Т/с "Вавилон-5".
20.10 Нон-стоп лист.
20.15 Киноподробно.

20.25 Я сама.
21.20 Нон-стоп лист.
21.25 Дорожный патруль.
21.35 С. Маковецкий в х/ф "Патриотическая комедия".
23.30 Диск-канал.
00.10 Ночной сеанс: х/ф "Постель, в которой ты спишь".

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии"
7.12 - "Говорит радиостудия Улан-Удэ"
7.37-8.00 - "Народный Хурал: дела, заботы, проблемы"
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой"
19.12 - Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 - Литературное чтение. Отрывок из романа Эрдэни "Хойто наһандаа уулзахабди". "Встретимся в будущей жизни"
19.45-20.00 - Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

20, ПЯТНИЦА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Клуб путешественников.
11.45 Домашняя библиотека.
11.55 Т/с "Зал ожидания".
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 Х/ф "Мушкетеры двадцать лет спустя", 4 с.
15.40 Мультфильм.
16.00 Новости.
16.15 Мультфильм.
16.45 Улица Сезам.
17.10 Футбол. Кубок кубков. 1/4 финала.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.10 Здоровье.
20.45 Поле чудес.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Т/с "Зал ожидания".
23.50 Взгляд.
00.35 Новости.

2 КАНАЛ. БУРЯТСКОЕ ТВ
07.00 Утро комментаторского ТВ.
КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
08.50 Мультфильм.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Красная книга.
10.30 Новое пятое колесо.

БУРЯТСКОЕ ТВ
11.05 День комментаторского ТВ.
КАНАЛ "РОССИЯ"

12.00 Вести.
12.20 Мультфильм.
12.35 Х/ф "Родительский день", "Шутка?".
13.30 Старая квартира. 1967 г. (часть 2-я).
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина".
16.35 Т/с "Маленький бродяга".
17.00 Мультфильм.
17.10 Т/с "Космодром".

БУРЯТСКОЕ ТВ
18.00 Вечер комментаторского ТВ.
КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.50 А. Матуленис, Л. Озолина в х/ф "Двойной капкан", 1 и 2 с.
00.30 Вести.
01.05 Дежурная часть.
01.20 Х/ф "Хорватская история" (Хорватия).
02.55 Товары - почтой.

ОТБ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 От и до.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Лицо с обложки.
17.30 История российского спорта.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 К вашему сведению.
19.00 Т/с "Бeverли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Осторожно: модерн!
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"
21.00 Телетайп.

21.05 Т/с "Петербургские тайны".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-com. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Д/с "История собаки". "Боги и гладиаторы".
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Чапаев".
16.15 Д/ф "Чадающая природа".
17.00 Сегодня.
17.20 Улица Сезам.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-com. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-com. Муз. поздравления.
20.00 Фильм.
20.50 TV-com. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.20 TV-com. Сейчас.
21.35 Хоккейный клуб.
22.05 Детектив "Очевидец".
24.00 Сегодня.
00.35 Муз. программа.

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Любимь - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Дорожный патруль.
17.20 Т/с "Новый Геркулес".
17.55 Благая весть.
18.25 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.55 Муз. подарок.
19.10 Нон-стоп лист.
19.15 Аптека.
19.25 Т/с "Вавилон-5".
20.15 Нон-стоп лист.
20.20 Сделай шаг.
21.05 Дорожный патруль.
21.15 Нон-стоп лист.
21.20 Х/ф "Танцы вслепую" (США).
23.15 Диск-канал.
24.00 Ночной сеанс: х/ф "Порочный круг".

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии"
7.12 - "Приглашает центр восточной медицины"
7.20 - Программа "Встречи". По материалам заседания ассоциации "Сибирское соглашение"
7.40-8.00 - "Юность республики". О творчестве поэтессы А. Дашиевой (преподавательницы гимназии №3 г. Улан-Удэ)
12.00 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой"
12.10-13.00 - Музыкальная программа "Час вашего письма"
19.12-20.00 - "Вчера, сегодня, завтра". Информационная программа

21, СУББОТА

КАНАЛ "ОРТ"

09.00 П. Вельяминов, Д. Банионис в х/ф "Командир счастливой "Шуки".
10.40 Лотто-миллион.
10.45 Слово пастыря.
11.00 Новости.
11.10 Домашняя библиотека.
11.30 Музыкальная почта.
12.05 Каламбур.
12.40 Смак.
13.00 Возвращение Третьяковки.
13.20 "Ералаш".
13.45 Е. Леонов в комедии "Совсем пропащий".
15.25 Цивилизация.
16.00 Новости.
16.20 Мультфильм.
16.55 В мире животных.
17.35 Как это было? "Дело Овечьих" (1988 г.).
18.25 Новости.
18.55 Т/с "Спрут-4".
20.45 Приглашает концертная студия "Останкино". Вахтанг Кикабидзе.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.35 Комедия "Мимино".

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 Утренний экспресс.
08.50 Утро крестьянина.
09.15 Д/с "Кучугуры и окрестности".
10.15 Позвоните Кузе!
10.40 Доброе утро, страна!
11.25 Почта РТР.
11.55 Концерт Людмилы Сенчиной.
13.35 "К-2" представляет...
14.30 У всех на устах.
15.00 Вести.
15.20 Мультфильм.
15.30 Люди и деньги.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.00 Мультфильм.
16.30 Эрээсэ.
16.50 "Импэкс-центр" представляет лотерею для покупателей.
17.00 Мунхз зула.
17.30 Встреча. Нар. арт. СССР Галина Шойдагбаева.
18.10 Примите поздравления...
18.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

19.00 Совершенно секретно.
19.55 Моя семья.
21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.55 "Аншлаг" и Ко.
23.00 Н. Караченцов, Л. Ярмолюк, О. Кабо в комедии "Чокнутые".

ОТБ

12.00 Х/ф "Гуд бай, Рокфеллер".
13.55 Рек-парад.
14.00 Т/с "Воздушный волк".
15.00 Слово за слово.
15.30 Клия-презент.
16.00 Мое кино.
16.40 Мультфильм.
17.00 XX век. Страницы футбола.
17.55 Рек-парад.
18.00 Скрытой камерой.
18.30 Подъем переворотом.
19.30 Самые-самые.
20.00 Х/ф "Репортер полицейской хроники", 1 с.
21.00 Т/с "Отедь".
21.55 Рек-парад.
22.00 Х/ф "Исступление".

НТВ

10.00 Анонс. Устами младенца.
10.30 Футбольный клуб.
11.00 Худ. фильм.
12.50 TV-com. Телегазета.
13.00 Х/ф "Большая жизнь".
14.20 Мультфильм.
14.35 М/с "Горец".
15.00 Сегодня.
15.10 Криминал.
15.30 Пойми меня.
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 От "Винта!".
17.00 Т/с "Бесстрашные".
17.50 TV-com. Муз. поздравления.
18.50 TV-com. Телегазета.
19.00 TV-com. Школьное ТВ.
19.30 Д/с "Мафия".
20.00 Герой дня.
20.30 Своя игра.
21.00 Сегодня.
21.15 Т/с "Нью-Йорк. Центральный парк".
22.10 Маски-шоу.
22.45 Мультфильм.
23.00 Дог-шоу.
23.30 Герой дня без галстука.
24.00 Сегодня.
00.50 Комедия "Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика".

АРИГ УС

09.00 Мультфильмы.
11.00 Маленькое утреннее шоу "З.К.".
11.25 Нон-стоп лист.
11.30 Д/с "Путешествия с Национальным географическим обществом".
12.30 Х/ф "Девушка спешит на свидание".
13.40 Назло рекордам.
14.10 Нон-стоп лист.
14.15 М/с "Детектив Боги".
14.40 Х/ф "Черный ястреб".
16.05 Нон-стоп лист.
16.10 Мультфильм.
16.20 Звезды о звездах: Кристина Орбакайте.
16.50 Благая весть.
17.20 Т/с "Таинственный остров".
18.10 Д/с "Великие тайны и мифы XX века".
18.40 Муз. подарок.
19.00 Вы - очевидец.
19.30 Нон-стоп лист.
19.35 А. Фрейндлих, С. Чиаурели в х/ф "Мелодии Верийского квартала".
21.30 Нон-стоп лист.
21.35 О.С.П.-студия.
22.20 Х/ф "Кулачный боец".
24.00 Маленькое ночное шоу "З.К.".
00.25 Ночной сеанс: х/ф "Дом клоунов".

РАДИО

7.12-8.00 - Программа "Мэндэ амар, минии Буряад орон" - "Утро Бурятии"
8.10-9.00 - "Вчера, сегодня, завтра". Информационная программа
19.02-20.00 - Радиожурнал "Степные мелодии" (на бур. яз.)

22, ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ "ОРТ"

09.00 Х/ф "Сыщик Петербургской полиции".
10.25 М/с "Утиные истории".
10.55 Спортлото.
11.00 Новости.
11.10 Непутевые заметки.
11.30 Пока все дома.
12.10 Утренняя звезда.
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Крестьянская ведомости.
14.30 Д/с "Подводная одиссея команды Кусто".
15.25 Смехопанорама.
16.00 Новости.

16.15 Клуб путешественников.
17.05 Рудольф Нуриев. Штрихи к портрету.
17.30 М/с "Новые приключения Винни-Пуха".
17.55 М/с "Чип и Дейл спешат на помощь".
18.25 Колесо истории.
19.10 "Ералаш".
19.30 КВН-ассорти.
20.05 Золотая серия. Л. Быков в х/ф "Максим Перепелица".
21.55 Киноафиша.
22.00 Время.
22.55 Боевик "Дикие сердца".

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 Утренний экспресс.
08.50 Служу Отечеству!
09.15 Мультфильм.
09.35 Д/с "Кучугуры и окрестности".
10.35 Позвоните Кузе!
11.05 Доброе утро, страна!
11.55 Почта РТР.
12.05 "Аншлаг" и Ко.
13.00 Там-там...
13.50 Мир книг с Леонидом Куравлевым.
14.05 Парламентский час.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Закон и порядок".
16.30 Диалоги о животных.
17.30 Русское лото.
18.10 Очевидное-невероятное.
18.45 Пульс.
19.15 Старая квартира. 1968 г. (часть 1-я).
20.55 "К-2" представляет...
22.00 Зеркало.
23.00 Во время.
23.30 Чак Норрис в х/ф "Кодекс молчания".

ОТБ

12.00 Х/ф "Пропавшая грамота".
13.25 Рек-парад.
13.30 Мультфильм.
14.00 Т/с "Воздушный волк".
15.00 Слово за слово.
15.30 Лицо с обложки.
16.00 Однажды вечером.
17.00 Спорт на грани.
17.55 Рек-парад.
18.00 Скрытой камерой.
19.00 Музыкальный проспект.
19.30 Красный угол.
20.00 Х/ф "Репортер полицейской хроники", 2 с.
21.00 Т/с "Отедь".
21.55 Рек-парад.
22.00 Э. Перкинс в х/ф "Психоз".

НТВ

10.00 Анонс. Куклы.
10.15 Намедни-75.
11.10 Т/с "Пострелята".
11.40 Т/с "Тропическая жара".
12.50 TV-com. Телегазета.
13.00 Х/ф "Человек в футляре".
14.35 М/с "Горец".
15.00 Сегодня.
15.10 Полицейские будни.
15.30 Пойми меня.
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 От "Винта!".
17.00 Большие деньги.
17.20 Устами младенца.
17.50 TV-com. Муз. поздравления.
18.50 TV-com. Телегазета.
19.00 TV-com. Школьное ТВ.
19.30 Муз. программа.
20.00 TV-com. Автоэкспресс.
20.30 Д/с "Криминальная Россия. Современные хроники".
21.00 Сегодня.
21.15 Т/с "Нью-Йорк. Центральный парк".
22.10 XX век в лицах. "Берия - ставленник Сталина".
23.00 Итоги. Предисловие.
23.30 Фильм С. Бондарчука "Ватерлоо" (Россия, Италия).

АРИГ УС

09.00 Мультфильмы. Х/ф "Удивительная находка, или Обыкновенные чудеса".
11.00 Д/с "Путешествия с Национальным географическим обществом".
12.00 Нон-стоп лист.
12.05 Сборник комедий Чаплина.
13.40 Стильно!!!
13.55 Место происшествия.
14.10 М/с "Детектив Боги".
14.30 М. Зудина в х/ф "Золотой туман".
15.55 Пальчики оближешь.
16.25 Нон-стоп лист.
16.30 Л. Смирнова в х/ф "Моя любовь".
18.05 Благая весть.
18.35 Т/с "Возвращение на остров сокровищ", 1 с.
19.30 Муз. подарок.
19.45 Нон-стоп лист.
19.45 Х/ф "Не та женщина".
21.40 Обоз.
22.35 Нон-стоп лист.
22.40 В. Гостюхин в боевике "Американ бой".
00.50 Т/с "Балда".

РАДИО

7.12-8.00 - Программа "Мэндэ амар, минии Буряад орон" - "Утро Бурятии"
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа "Алтаргана": К 75-летию республики. "Мир глазами историка"; Ко Дню театра. Беседа с актерами Русского театра драмы.
9.10-10.00 - Школьный канал

хуури табиха, гэр бариха, нохой абаха, үгэхэ, үбшэ аргалха, бэлэг үгэхэ, бэлбээн хүнэй бузарһаа холуур ябаха, хутага хурсадаха, хүншүү хөрбоһо гаргаха, хюмһа абаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хайн

Мүргэл хэхэ, сангарил хураха, дасан (дуган), субарга нэльбэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, номой сахюусанда үргэл үргэхэ, бисалгал хэхэ, залуу мал

XVII ЖАРНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ХАБАРАЙ ЭХИН ХҮХЭ БАР НАРА

Буряад литэ	18	19	20	21	22	23	24
Европын литэ	16	17	18	19	20	21	22
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Нара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лягда Меркури среда	Лүрдэ Юпитер четверге	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббото	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	Хэрэ НСЛСЯ	Хүрэгшэн ЭХЛЭЙ	Хүхэ КМЛЭМЭ	Хүдэгшэн ҮХЭР	Улаан БАР	Улаагшэн ТУУЛАЙ	Шард ЛХУ
Мэнгэ	Улаан	Усагаан	Улаан	Усагаан	Улаан	Усагаан	Улаан
Хуудал	Түмэр	Согоргой	Улаан	Улаан	Улаан	Улаан	Улаан

Гарагай 2-то хуушанай 18 (мартын 16)

Хара нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бисалгал хэхэ, наһа утадхалгын ба амгалан байдалай түлөө хэрэг бүтээхэ, эм найруулаха, даллага абаха, модо отолхо, агнуури эрхилхэ, дайсание номгоруулха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, буян үйлэдэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, бэри хүргэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр сангарил хураха, маани сахиха, замда ябаха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, ном шагнаха, үхибүү хүлдэ оруулха, багашуулые гэрһээ ондоо тээшэнь ябуулха, хубүүдые сээртгэ үдэшэхэ, мал үгэхэ, хүнэй шуһа ханаха, төөнэхэ, үһээ угааха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөриин, мал адууһанай гарза болохо.

Гарагай 3-да хуушанай 19 (мартын 17)

Харагшан гахай, 8 сагаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, хэшэг буян уриха, даллага абаха, сан табиха, балин гаргаха, ехэ хүниие бараалхаха, буян хэхэ, гүрэм уншуулжа, заһал хэхэ, мүр гаргаха, гүрэнэй ажалтан болохо, бээ угааха, худалдаа наймаа хэхэ, эдээ хубсаһа олохо, эдэй тэнгэри тахиха, аршаанаар бээ арюудхаха, шажанай хайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн хайндэрлэхэ, нохой тэжээхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, ном номнохо, дайсание ба ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин бэри буулгаха, наһа барагшые хүдөө табиха, үхэр худалдаха, нүүхэ, газар малтаха, зураг зураха, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ, модо үндэһэтэйн унагааха, худаг малтаха, дасанай (дуганай)

нүхэртэй ушарха.

Гарагай 4-дэ хуушанай 20 (мартын 18)

Хүхэ хулгана, 7 улаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда, нарада, Наранда, Үүрэй Солбондо мүргэхэ, бурханай ёһо ба тарни бүтээхэ, нүхэдөө суглуулха, бурханай шэрээдэ мандал табиха, буян хэхэ, бэри буулгаха, гэр бариха, хубсаһа эсхэхэ, эд бүтээхэ, бүлэдөө даллага абаха, зурхай шудалха, хюмһа абаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, үүдэ гаргаха, лусуудта үргэл үргэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшые улай гаргаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээ алдаха, гэрһээ хэрэглэ гаргаха, нүүхэ, замда гараха, хүншүү хөрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүд хориюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үлэсхэлэн байдал ушарха.

Гарагай 5-да хуушанай 21 (мартын 19)

Хүхэгшэн үхэр, 6 сагаан мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Бурханда, сахюусанда мүргэхэ, тахиха, лүн абаха, хэшэг уриха, даллага абаха, лусууд, тэнгэри тахиха, нүүхэ, угаал хэхэ, нүгэлөө нананшалха, хадаг табиха, хутага дархалха, эм найруулха, буян хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, эд бараа, үхэр мал худалдажа абаха, үзэгтэ хураха, бурханай ном шудалха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, гэрэй хуури табиха, мори, сар хургаха, хулгай дээрмэ дараха, дайсание номгодохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин юумэ наймаалха, бэри буулгаха, хээрэ нүхэ малтаха, багшада шаби боложо орохо, ехэ хэрэг эхилхэ, бузар буртаг гаргаха, хүниие үзэн ядаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да хуушанай 22 (мартын 20)

Улаан бар, 5 шара мэнгын, модондо хуудалтай үдэр.

эмнихэ, даганай хүүл, дэлхэ тайраха, үзэг, зурхай шудалха, уранай зүйлдэ хураха, абаһанаа бусааха, замда гараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэтэй хамта хубсаһа эсхэхэ, хадаг табиха, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, улай гаргаха, нүүхэ, үрһэ тариха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, тангариг үргэхэ, модо отолхо, нохой абаха тэжээхэ, аралжаа наймаа хэхэ, шорой, шулуу хүдэлгэхэ, газар малтаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эдээ, ундан элбэг олодохо.

Гарагай 7-до хуушанай 23 (мартын 21)

Улаагшан туулай, 4 ногоон мэнгын, хийдэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахил үргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, эм найруулха, хүниие ханаха, төөнэхэ, үгэлгэ үгэхэ, тангрын тарни уншаха, галзуу ногтуе номгодохо, харюулга хэхэ, номнол хэхэ, сэргэ бурхан, субарга, дасан (дуган) бүтээхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, алибаа хайн үйлэ үйлэдэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэг наада эрхилхэ, амрагтайгаа золгохо, уһа гаталха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин замда гараха, бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, тээрмэ бодхоохо, суглаа зарлаха, тангариг үргэхэ, үһээ угааха, бэлбээн эхэнэрэй гэртэ орохо, бишыхан үхибүү гэрһээ гаргажа, ондоо тээшэнь эльгээхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд бараан, эдээ, ундан элбэг олодохо.

Гарагай 1-дэ хуушанай 24 (мартын 22)

Шара луу, 3 хүхэ мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Эхин нарада луу үдэр тудахадаа, модон хохи, тон муу үдэр гэгдэдэг. Энэ үдэр ямаршые хайн үйлэ үйлэдөөгүй наа, дээрэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

ЯМАР ҮДЭР ТҮРЭХЭДЭВ ЯМАР БАЙХАБ?

Түбэд-монгол зурхайн ёһоор, хүнэй абари зан, хуби заяан, наһанай ябадал ямар үдэр түрэнһөө дулдыдадаг байна. Ямаршые хүн харын нэгэ үдэр, али нэгэ одон доро, гарагай тэдһэндэ түрэдэг байна. Гарагай үдэрнүүдые абажа харял даа.

Гарагай 1-дэ түрэн хубуун ута наһатай, хайрлаха бодн сэдхэлтэй хүн болохо гэнэ. Энэ үдэр түрэн басаган зөөри зөөшөөр элбэг, баян бүдүүн хууха.

Гарагай 2-то түрэн хубуун зөөрээр, малаар баян байха. Гэбэшые худалша, хуурмагша байхаяа ядахагүй. Энэ үдэр түрэн басаган урин шарайтай, зөөлэн зантай, зондо тубатай хүн байха.

Гарагай 3-да хубуун түрэл, омог зантай, муу үгэдэ дуратай хүн болохо. Энэ үдэр түрэн басаган золгүй, богони наһатай байха гэнэ. Тиймэһээ «Цэндэ-Аюуша» гэнэн ном уншуулжа байха ёһотой.

Гарагай 4-дэ басаган түрэл, хула хугалдар, доооогоо галгүй хүн болохо.

Гарагай 5-да гараһан хубуун ухаатай, бурханай шажанай ном үзэдэг хүн болохо. Басаган түрэл, ута наһатай, дүгынгөө нүхэдтэ туһалдаг хүн болохо гэнэ.

Гарагай 6-да хубуун түрэл, шадабаритай, хүсэтэй хүн болохо, ута наһа эдлэхэ, эд зөөритэй байха.

Гарагай 7-до хубуун түрэл, хүсэ шадалаараа жиирэй, дундуур хүн болохо. Басаганай гарабал, үбшэнһөө хэргилхэ шухала.

Хүнэй ямар нэгэ аюулһаа зайлабал, одо заяанинь харалсаа гэдэгдби. Зурхайда хабаатай 27 одон нара бүри бэе бээ хэлгэжэл байха жэшээтэй. Одон бүхэниинь номертой (Аугаарлагданан) ба тусхай нэртэй. Тоолобол, Тагар (0), Брани (1), Миндуг (2), Нарма (3), Го (4), Лаг (5), Набсо (6), Чжал (7), Гаг (8), Чу (9), Дэ (10), Бо (11), Мэши (12), Нагба (13), Сари (14), Сага (15), Ахамцам (16), Нрон (17), Нруб (18), Чудот (19), Чумад (20), Дошин (21), Жишин (21), Мондэ (22), Монду (23), Тумтод (24), Туммад (25), Намду (26).

Хэтэдээ бэхи дүрбэн одон - Нарма (3), Чумад (20), Бо (11), Монду (23). Эдэ одонуудай али нэгэнэйн үдэр түрэн хүн ута наһатай, баян, бэрхэ хүбэлгэн, үгэлгэшэ, уран, сэсэн үгэтэй байха. Ямар нэгэ үбшэн хүрэхэ, түргэн эдэгэхэ.

Түргэн хубилдаг табан одон - Нагба (13), Ахамцам (16), Го (4), Туммад (26). Эдэ одонуудай али нэгэнэй туһа доро түрэн хүн яаралгүй бата үгэтэй, хурса ухаатай, нюур шарайгаараа, бэе махабадаараа сээр, нэрэ алдартай, бодолын түргэн гүйдэг, ондоо хүнэй хайн хэрэгүүдтэ байрладаг, үнэниие хэлэдэг хүн болохо. 20-30 наһандаа абари зангын, бүхы юумэниинь муу тээшээ хубилха. Зүгөөр саашадаа хайн тээшээ хубилха гэнэ. Үбшэн хүрэхэ байна. Тийгэбэшые эдэгэхэ.

Муу хойшолонтой дүрбэн одон - Лаг (5), Гаг (8), Нрон (17), Нруб (18). Эдэ одонуудай үдэр түрэн хүн 70 наһа хүрэхэ заяатай. 30, 40, 50 наһандаа энэ хүнтэй муу юумэ тохёолдобшые (аюул ушарха, эльбэ жадха дайраха), энэнь үнгэрхэ. Үбшэн хүрөө наа, түргэн эдэгэсэгэй байха.

Түргэн хубилдаг табан одон - Набсо (6), Сари (14), Дошин (21), Жишин (22), Мондэ (22). Эдэ одонуудай али нэгэнэйн үдэр түрэн хүн 60-аад наһа эдлэхэ. Худалаар хэлэхээ наһадагыше наа, хайхан сэдхэлтэй, хүхюу абари зантай, хэбхээр аашалхаяа ядахагүй, аяншалха дуратай байха. Бага зэргэ үбшэлбэшые, өөрөө түргэн эдэгэдэг байха.

Үнэн зүб хэрэг гүйсэдхэгшэ табан одон - Чу (9), Дэ (10), Брани (1), Чудот (19), Тумтод (25). Эдэ одонуудай

али нэгэнэйн үдэр түрэн хүн 90 наһа хүрэхэ. Уран бүтээлэй онол аргын эрдэмдэ ехэ амжалта туйлаха. Зүгөөр одон зантай байха. Үбшэн хүрэхэ, гэбэшые ехэ гай асархагүй.

Тэнсүүлэгшэ хоёр одон - Миндуг (2), Сага (15). Эдэ одонуудай али нэгэнэйн үдэр түрэн хүн наһанайнгаа эхиндэ муу юумэ үзэхэ (үбшэн хүрэхэ г.м.). Гэбэшые наһанайнгаа түгсэхэдэ хамаг хайниие эдлэхэ (зол жаргал, элүүр энхэ г.м.). Үбшэн хүрөө наа, бэлээр хайн болохо.

Эндэ одонуудай иматгал түбэд нэрэ үгтэбэ. Түбэдһөө гадна эдэ одонууд ланза (санскрит), монгол нэрэнүүдтэй юм.

Гадна хүн бүхэнэй хуби заяан, наһанайн ябадал харын үдэрһөө дулдыдадаг. Буряад-монгол гэхэ гү, али огторгойдохи нара 30 үдэртэй.

Шэнын 1-нэй үдэр түрэн хүн богони наһатай байха. Тиймэһээ саг үргэлжэ наһа утадхалгын уншалга хүүлэжэ байха шухала.

Шэнын 2-то түрэгшэд хайн ажамаидарха.

Шэнын 3-да түрэн хүн баян, шадал шэнээтэй байха.

Шэнын 4-дэ түрэл, бага зэргэ хайн хууха.

Шэнын 5-да түрэхэдөө, шэг шарайгаар хайхан байха.

Шэнын 6-да түрэгшэд муухан зүһэтэй байха гэдэг.

Шэнын 7-до түрэн хүн наһан соогоо алдар нэрээ хүртэхэ.

Шэнын 8-да түрэн хүн ута наһа эдлэхэ.

Шэнын 9-дэ түрэгшэд зондо хүндтэй, эб найртэй байха.

Шэнын 10-да түрэн хүн түшэмэл болохо заяатай.

Шэнын 11-дэ түрэгшэдэй нюдэн хурса гэдэг.

Шэнын 12-то түрэгшэд эрдэмдэ хураха эрмэлзэлтэй.

Шэнын 13-да түрэн хүн ехэл түбшэн зантай.

Шэнын 14-дэ түрэн хүн сэсэн мэргэн, хурдан ухаатай гэхэ.

Шэнын 15-да түрэгшэд түб шударгы зантай байха юм гэдэг.

Хуушанай 16-да тудажэ түрэн хүн хайн абаритай байха гэшэ.

Хуушанай 17-до түрөөшэд түб шударгы зантайнууд.

Хуушанай 18-да түрэгшэд тамир татуунууд.

Хуушанай 19-дэ түрэн хүнэй абари зан дошхон.

Хуушанай 20-до тудажэ түрөө наа, эд зөөрээр хомор ябаха.

Хуушанай 21-дэ түрэгшэд үбшэндэ тудасатай.

Хуушанай 22-то түрэн хүн хүдэхэ зантай байха гэнэ.

Хуушанай 23-да түрөөшэд хайханаар амидарха.

Хуушанай 24-дэ түрэн хүн яриха, үгэлхэ дуратай.

Хуушанай 25-да түрэгшэд хобдог зантай.

Хуушанай 26-да түрөө наа, гуйжа губшажа ябаха дуратай байха гэнэ.

Хуушанай 27-до түрэл, дунда хайн.

Хуушанай 28-да түрэн хүн уур хилэн ехэтэй.

Хуушанай 29-дэ түрэгшэд ехэ бөөтэй.

Хуушанай 30-да түрэн хүн зан ааша муутай.

Гараг, одон, харын үдэр гурбание зэргэсүүлжэ харяа, юрэнхылэн тобиоложо, хүнэй хуби заяа тодорхойложо болоно.

Монгол литэнүүдһээ зэргэсүүлэн Ц.ДОНДОГОЙ бэлдэбэ.

ахай байгаа наа, өөрөө эрээд, эндэ нууха нааб даа. Теэд ахаймнай дайнда налаа юм гү даа, али алтан дэлхэйн уужам хаданэгэ тээ мэндэ ябаа юм гү даа? Энэ хүбүүнийнь - Цырендорж-жоннай дайндаа мэндэ бусажа ерзэ даа, бурхан хаража. Тиигээд лэ хүргэнтнай болохо наана-тай абгаяа албадаба гэшлэ даа, - гэжэ Жамбал худа

үшөө "шүдэниинь" хүгээд түрээ-дүй, "түгдэ сохюулаадүй", нөөргэдэхэ гэшые шадахал байгаа.

Гэбэшые буряад хүбүүн Илалтын үдэрые хариин дайдаа угтажа, одоо. шые дайн дүүрбэ гэжэ сээжэ дүүрэн хүнгөөр амилха золтой байгаа. Дайнай нүүлээр Австр, Венгри гүрэнүүдтэ алба хэжэ байтараа табигдажа, ерээдүйнгөө ажа-байдал зохёохо гэжэ шармай-

ХАТУУШЬЕ, ЗӨӨЛЭНШЬЕ САГТА - ХАМТА

1946 оной, хохи хабар. Би Нархатын дунда нургуулиин IV классста нуража байтараа, тон хүндөөр үбшэлжэ, нааял эдгээд, үшөөл тэнхээгүйшэг байгаааб. Эхэмни колхозойнгоо загаһа-шаддай бригадада ажалладаг байһан тула намайе түрэнэн эсэгэндэмни байрлуулдаг хэн. Эзы ажалһаа табигдаад, намайе ларууһалдаг байгаа. Абамни армийһаа ерээд байһан аад, үгэхээе болижо, наашаа ларахадам, Шэтэ руугаа ябаһан байгаа.

уярангяар хэлээ бэлэй. Ушарынь хадаа Цырендоржын аба Жалсан Жанчипов (нютагай зоной дунда Ёлоонзо) дайнда ошоод, нураггүйгөөр үгы болоһон байгаа. Жамбал худа - түрэнэн дүүнь...

Тиигэжэ Цырендоржо Жанчипович Жалсанов Цыжип Базаровна Нимаева хоёрой хуби заяанай утаһанай холболдолгын эхин зангилаада байлсаһан хүн байнаб.

Хойто жэлын - 1947 ондо эдэ хоёр хуулиин ёһоор гэрлэжэ, хотоймо хурим, түбэрмэ түрэ наадаһан юм. Дайнай нүүлээрхи хохишог жэлнүүд байбашье, сайтан аргатай хадаа зоние амилуулха, эдихэ, ууха юумэ олдоод байха байдаг. Тэрэмнай табяад-жараад онуудай баянаа харуулха гэхэндэл, үнэхөөрөөшье үндэр шэрээгэй "үбдэмэ" набтар шэрээгэй нахимма түрэнүүдтэл бэшэ хэн бээ даа.

Саг жэл ошоходоо, жэгтэй түргэндаа. 1948 ондо түрүүшын үри - Эржэн (Нелля) басаган гараа хэн. БГПИ, аспирантура дүүргэжэ, түүхын эрдэмэй кандидат болоһон Эржэн Цырендоржиевна мүнөө БГУ-да багшална. Нүхэрын - Борис Нимаев эрхим бэрхэ инженер. Теэд дэлгүүрэй хэсүү эрхэ байдалда мэргэжлээрээ ажаллаха аргагүй, олзын хэрэг эрхилнэ. 1950 ондо хоёрдохи басаганиинь - Жэбзэма (Женя) түрэнэн байна. ВСТИ-гэй экономика факультет дүүргэһэн энэ басаганиинь мүнөө Буряадай гүрэнэй телерадиокомпанида инженер-экономистаар ажаллана. Нүхэрын Борис Карпов баһал бэрхэ инженер, мүнөө олзын хэрэг эрхилэгшэ.

Ехэ Бористан хоёр хүбүүтэй, хюулан гэр бүлэ болонхой. Ехэ хүбүүнийнь басагантай болоо. Тиихэдэ Цырендоржо Жанчипович Цыжип Базаровна гуша эзэгээ хараһан болоно.

Бага Борис хүргэнтэн Элбэг, Алдар гэжэ эхир хоёр хүбүүтэй. Тэднэ үшөө гэрлээгүй.

Цырендоржо Жанчипович арбанхан найматай гүлмэр наһандаа армида татагдажа, сэрэгэй түргэн болзорой училищид дүүргээд, фронт эльгээгдэһэн намтартай. Дайс-най абьяас нуларантаашье наа,

ханиинь - тэрэ.

Цыжип Базаровна хоёр жэл нуража (учительский институт), гүйсэд бэшэ дээдэ эрдэмтэй багшын үнэмшэлгэ абажа, географи, биологи зааха эрхэтэй болоо хэн.

Дунда нургуули хүсэд дүүргэнгүй, сэрэгтэ татагдаһан Ц.Ж. Жалсанов эхин классай багшарые бэлдэлгын нарын курса дүүргээд, 1947-1948 онуудай нуралсалай жэлдэ 1-дэхи классай багшаар хүдэлбэ. Удаань Яруунын аймгүйсэдкомой соёлой таһагые даагшаар, Иисэнгэдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр ажаллаа.

Иисэнгэдэ тэрэ үедэ эхин нургуули байгаа. Тиимэхэ Цыжип Базаровна энээнине намбаашалаад, Шэтын пединститудай естественно-географическа факультетдэ ошожо ороо юм. Тэндэ 5 жэлдэ нураа.

Ц.Ж.Жалсанов хоёр жэлдэ колхозой түрүүлэгшээр ажаллаад, Шэтэдэ хоёр жэлэй партийна нургуулида нураба. Тиигэжэ бүхы бүлөөрөө Шэтэдэ байрлаа. Цырендоржо Жанчипович үшөө Улаан-Удын педучилищид, БГПИ заочноор дүүргэһэн юм.

- Бүхы наһаараа нургуулиин түлөө зобооб, - гэжэ дээдэ эрдэмтэй болоходоо хэлээ хэн.

Ц.Б.Нимаева Н.Г.Чернышевскийн нэрэмжэтэ ШПИ дүүргэһэнэй удаа Нархатын дунда нургуулиин багшаар, үдэшын нургуулиин директор-гээр, Яруунын аймгүйсэдкомой гэгээрэлэй таһагай инспектор-ээр, Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшлүүлгын институтай методистаар ажаллажа гараа.

Цырендоржо Жанчипович Шэтын хоёр жэлэй партийна нургуули дүүргэжэ ерэхэдэ, партиин Яруунын райкомой пропагандын болон агитацион таһагые даагшаар томилогдон байгаа. Удаадахи жэлнүүдтэн партиин Яруунын райкомой секретаряар, аймгүйсэдкомой Советдэй түрүүлэгшээр, Забайкальска бассейновэ управлениин начальнигаар ажаллаа. Дайнай болон эрхим ажалтай түлөө абаһан орденууд, медальнууд үбсүүнэ дүүрэн шэмэглээд.

Үри бээ үдхэжэ, арад зондоо алба хэжэ, 50 жэлдэ хамта ажаһууһанайнгаа ойн баярые 1997 оной түгэсхэлдэ эдэ хоёр тэмдэглээ хэн.

Мүнөө үндэр үбгэн, үндэр эмгэн болоошые наа, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйнууд. Жэшэнь, Ц.Д.Ж.Жалсанов "Ярууна" эблэлэй президент байхынгаа хажуугаар ВАРК-ын дэргэдэ бүхы нютагаархидай эблэлнүүдэй соведые ударидана.

Харин хатуу сагта халхашан боложо, хамаг муу, найниинь тэгшэ хубаалдажа ябаһан Цыжип Базаровна мүнөөшье энэ үүргээ нулдахагүй, тохоногыень дүнгэжэ, тулган болоһоор.

Ц.ДОНДОГОЙ.

"ЭНЭ НАНАНДАА ЖАРГАЛТАЙЛ ЯБАНАБ"

Монголой шонэ толнин арбан гурбадахи одо мүнэн "Зыдраба" гэжэ нэрэтэй. Тэрэ нэрээр нэгтэ нэрлэгдэһэн Саңдагай Зыдрабын гэр бүлдэ 60 жэлэй саада тээ Шарайд угыне залгуулан Бата-Мүнхэ гэжэ хүбүүн түрэнэн юм. Бата-Мүнхэ хүбүүнэй Зыдраба гэрэн обог нэрын залгалта хэды хубилбашье, нүүлэй нүүлэ "Батомунко Саңдакович Зыдрабын" гэжэ нэрэ обог хуулинта ёһоор бэшгэдэһэн гэшэ.

Шарайд угай нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ-ябаха, уг удамаар дамжуулагдаһан уран гартанай бэлиг талаан үргэлжэлүүлэ табисуур захяатай байгаа бээ. Бата-Мүнхэ Саңдаковичой аба уран гартай

зурагуудай композици эгээн тааруугаар, шадамар бэрхээр зохёогдонхой. Бэлигтэй уран зураашад ингээд зохёжо шадаха.

Тэрэ үндэр сэглэлтын мүнөөшье болотороо Бата-Мүнхэ Саңдакович мартадаггүй. Энээндэл гол анхараалаа хандуулан, зурагуудаа бүтээдэг заншалтай.

Зохёохы ажалынгаа 40 жэлэй хугасаа соо уран зурааша Б.С.Зыдрабын 100-гаад ном

шэмэглэһэн гэшэ. Дүрэ буяалдалгын барилдаагаар СССР-эй чемпионатта, Абай Гэсэрэй 1000 жэлэй ойдо зориулагдаһан плакадуудые мүн лэ зураһан байна. "Лотос" гэлэн хатарай ансамблиин шэмэгтэ зурагууд, афишанууд хари гүрэнөөр олоор тараһан гэшэ. Тэрэнэй автор Бата-Мүнхэ Зыдрабын болоно. ВАРК-ын "Баярай тэмдэг" грамота, бусадшые ойн баярай гарай бэлэгүүдые, грамотануудые энэ ута зохёохы замдаа нилээд олоор бүтээһэн гэшэ.

Бата-Мүнхэ Саңдакович "Арсын агтай хангал" гэлэн уран найханай фильмын нэгэ эинзодто үндэр наһатай үбгэниин наадажа, нютагаархидаа ехэ баярлуулһан юм. Мүнөөшье хүнхэрэйхид тэрэ "Арсын агтай хангал" кино эхиннээнь түгэс хүүгэтэр хөөрөхэ байха. Нютагай клубай киномеханик Саманда Бадмаев кино харуулаад, харыһаа түсэбье хоёр үдэр соо дүүргэһэн гээд зон хэлсээд.

дархан байһан юм. Зүгөөр хүбүүнэй бэлиг талаан 3-дахи классста нуража байхадань багшын оролдолгоор элрүүлэгдэһэн ха.

Саарһанай хомор үедэ, нэгэ заахан саарһа үгэжэ, эрэй амитадые зураггы гэхэдэнь, би мэдэхэ амитадаа - мори, үхэр, тугалаа зураа лэн бээб. "Харыт, амиды шэнгээр зураа" гэжэ багшамни хэлэһэн юм, - гэжэ түрүүшынгээ амжалта тухай Б.Зыдрабын хөөрөнэ.

Тиихэдээл "сар хүтэлхэгүй, номоо үзэжэ, эрдэм шудалха" гэлэн хүсэл ухаан бодоһон мүнэдлөө юм. Хүнхэрэй 4 жэлэй эхин нургуулида нураад, нүдэнтэн 8 жэлэй нургуули дүүргээд, Агын багшанарай училищида ороһон намтартай.

Арбан дүрбэтэй ябахдаа, хамаг юмээр һонирхдог хүбүүн "Алдан үшожо, геолого-разведочнэ техникүмдэ орохон" гэжэ гэртэхинээ соһоһон ха. Хоёр дүү басагагтай, айлай ганса хүбүүе хооло табихагүй гэжэ шийдээд лэ, түрэлхидын Ага эльгээһэн юм.

Багшанарай училищид эрхимээр дүүргээд, сэрэгэй албанда татагдаба. Новосибирск хотодо алба гаража, нютагаа бусаһан байна. нүүлээрнэ Эрхүүгэй багшанарай дээдэ нургуулиин физико-математическа факультетдэ орохо мэдүүлгэ үгөөд байтараа, уран зурааша болохо зорилгогой Красноярска багшанарай институтта нураха гэжэ шийдээ. Дүрбэн жэлэй нуралсал зүүдэн мэтээр үнгэрөө. Оюутан ябаһан хайһаа "эгээ жаргалтай үе лэн даа" гээд Бата-Мүнхэ Саңдакович дурсадаг юм. Номдоо бэрхэ оюутан факультетдэй, нүүлээрнэ институтай ВЛКСМ-эй комитетдэй гэшүүн ябаһан, 4-дэхи курса партиин гэшүүн болоһон намтартай. Олонигын ажаябуулагда эдэбхитэй хабаадахаһаа гадна, нуралсалһаа гадуур, үдэһэндөө киномеханигаар хүдэлдэг байгаа. Энэл үедэ уран зурагай онсо нюусануудтай танилсаһан юм.

Нэгтэ уран зурааша оюутайд выставкэ үнгэргэхэдэнь, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Б.Н.Ряузов Москваһаа ерэнэн байна. Тэрэ олон бүтээлнүүдэй дундаһаа Бата-Мүнхэ Зыдрабыннай найруулга хараад, хэлэһэн юм:

- Олон мэдэхэ уран зураашад зурагай композици тон зүбөөр зохёожо ядадаг. Энэ оюутанай

Буурал толгойтой багшатаа юрэ зугаалбашье, заабол һонин һонин юумэ дуулахаар лэ байдаг. Үри хүүгэдые хүмүүжүүлгын заабаринуудын мүн лэ һонирхтолой, ухтатай.

"Долоо наһа хүрэтэрнэ хүүгэдэ бурхан шэнгээр хандаа, арбан долоотой болоторнэ барлаг мэтээр зураха хэрэгтэй" гэжэ миний нагаса аба хэлэһэн лэн. Үхибүүн бүхэнэй хүмүүжүүлгэ гэр бүлын хани харилсаһаа эхианэ. Гэбэшые тээ томохон болоходон, үйлсын хани харилсаан заатагүй нүлөө үзүүлхэ, нургуулиин үнэн нүхэд элрхэ байха. Энэхэн хугасаа саашанай наһанай ехэ уда шанартай хуби боложо үгэнэ, - гээд табан үхибүүдэй эсэгэ Бата-Мүнхэ Саңдакович хэлээд.

Москвагай соёлой институт дүүргэһэн залуу библиотекарь мэргэжэлтэн Удамбра Очировна Красноярскай багшанарай институт дүүргэһэн залуу багша Бата-Мүнхэ Саңдакович хоёр Хүнхэр шотагта танилсаһан юм. Хуби заяагаа нийлүүлһэн саһаань хойшо түхэрэн 30 жэл үнгэрбэ. Дүрбэн хүбүүтэй, "алтанхан", ариухан Бугида басагатай айл мүнөө Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг. Айлай ехэ Баяр хүбүүниинь эсэгынгээ мурөөр мүн лэ уран дархан болонхой. Баярай бүтээһэн эхэнэрэй гоётонууд ходоодо олондо найшаагдадаг юм. Бууд хүбүүниинь ГАИ-да, Баатарын телевиденидэ хүдэлдэг юм. Одон хүбүүн Буряадай багшанарай дээдэ нургуулида нурадаг. Бугида басаганиинь баһал зураг зурахадаа бэрхэ, уран гартай юм.

- 2000 он хэзээ гээшэб гэжэ һанадаг лэн. Теэд тэрэ саг ойртоод байна. Хүүгэд томо болоо, арга шадалаараа ажал хэгдээ. Үнгэрһэн сагаа шэнжээдэ, "жаргалтай хүн байгааб" гэжэ һананаб. Сүлөөтэй болоод, ном бэшэхэб, дархалаб, баһал ажал ехэ даа, - гээд Бата-Мүнхэ Саңдакович энэбхилэн хэлээ хэн.

Бата-Мүнхэ Саңдакович Зыдрабынине жаран наһанайн ойн баяраар халуунаар амаршалаад, гэр бүлдэнь элүүр энхэ, зол жаргал хүсэһэб.

Е.ЦЫБЕНОВА
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Б.С.Зыдрабын; гэрэнэй бүтээлнүүд.
Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

АВТОР ТУХАЙ

Ламбаев Тимур Пурбуевич 1955 ондо Ага нуруунд сэрэгэй алба хэдэг хүнэй гэр бүлдэ түрөө бэлэй. Зүгөөр ухаа ороһон наһая эсгэнэрэйнгээ түрэл нютаг - Үбэр-Аргалида эхилһэн байна. Тимур 1975 ондо Агын 1-дэхи гунда нургуули дүүргээд, Зүүн Сибирин технологическа институтта хурахаа ороо лэн. Хажуугаарнь тэрэ Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй академическэ драмтеатрта бутафор-зурагшанаар хүдэлөө. Тэндэһээ 1974 ондо Совет Армиин сэргээд абтажа, Эстонин Тарту хотодо алба хэһэн, тиин сэргэй албанда үлөөд, Россин Армиин Агаарай-Сэрэгэй Хүсэнүүдтэ 20 жэл соо албая үргэлжэлүүлээ. Тимур Ламбаев албая хэжэ ябаад, Курганска сэрэгэй политическэ авиационно училищи болон Минскийн А.М.Горькийн нэрэмжэтэ гүрэнэй багшанарай институт дүүргэһэн байха юм. 1976 онһоо эхилээд, Прибалтийска сэрэгэй округ,

Баруун-Хойто сэрэгүүдэй бүлэг, Ураалай ба Забайкальска сэрэгүүдэй округуудай г а с е т э н ү г т э материалнуудын толилогдоо. Нүхэр Ламбаев арми ба флодой залуу литераторнуудай IX Бүхэсоюзна семинар-зүблөөндэ (1991 он, Ялта) хабаадаһан, «За тревожным горизонтом» (совет сэрэгүүдэй Афганистандахи түлөөлэлгэ тухай), мүн дүүргэгдээдүй «Дондок» гэжэ Дондог Дылгыров тухай туужануудай автор юм. Тимур Ламбаевай бэшэһэн олон тоото материалнууд СССР-эй, мүн Россин Федерациин сэрэгэй хэблэлүүдтэ, Балтиин далай шадархи республикануудай, Ураал ба Байгал шадархи газетэнүүд болон сэтгүүлүүдтэ нюурнуудта толилогдог байгаа. Тэрэ һүүлэй үедэ рассказыуд, очеркнүүд ба публицистикэдэ гол анхаралаа хандуудаг болонхой, Буряадай Республика болоод Агын округ ба Шэтын областиин газетэнүүдтэ эдэбхитэйгээр толилуулагар байна. Тимур Ламбаев мүнөө Забайкальска сэрэгэй округой

«На боевом посту» ба Буряадай Республикаар «Агинская Правда» газетэнүүдтэ тусхай корреспондент юм. Тэрэ 1996 оной октябрь нара соо Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн Буряадай Республикын залуу Уран зохёолшодой XVI конференцидэ делегат боложо хабаадаһан байна. Мүнөөдөр Тимур Ламбаевай нэгэ рассказ «Буряад үнэнэйнгөө» нюурта түрүүшынхэ толилох зуураа, ута наһа, урма баяр, уран бэлигэй үндэр далайса тэрээндэ үрээ!

ХҮЛЭЭХЭБ ДАА!!

(Новеллэ)

Тэрэ хаанаһаа бии болошооб? Али почтын дараан сооһоо гараһоо гү? Энээ тухай хэншье мэдээгүй. Зүгөөр дүшөөд онуудай дайнай үеын сэрэгшын гурбалжан бэшгэ урдан арад зоной дунда «Пилорама» гэжэ нэршэһэн аад, хойшодоо орхигдоһон модо бэлэдхэгшэдэй нууриндахи почтодо хүрээг эрээ. Тэрэ хахаржа, уршыжа, үнгэ зүһээ алдаһан. Гэбэшье анханда хорон карандашаар бэшгэдэһэн тула үшөө ойлгохоор адрестай. Гэдэргээ адресгүй, зүгөөр Н.Маслов гээд бэшэһэн хүнэйнь нэрэ, обог танижа уншахаар. Тиэхэдэ нууриной хагада, наһаяа үнгэргэжэ байһан ганса бэе Маша хүгшэндэ бүри дүшэн нэгэн оной үеэр алуулааша Николай хүбүүнхэнь бэшгэ эрээ ха юм даа... Почтодо яаха-хээхэ гэшэб гэлсээн болоо. Магад, сельсоветэй түрүүлэгшэ хүгшөөдэ абаашажа үгэхэ аалам. Али военкоматта эльгээхэ гү? Гэбэшье һүүлэй һүүлдэ хуулиин ёһоор эльгээгдэһэн хүндэнь барюулха гэжэ шийдэбэ. Тиигээд лэ шуран түргэн ябадалтай Любка Жаргалова гансахан үйлсэтэй нуурииние һэтэ гүйгөөд, Маша хүгшэнэй гэрэйнь углууда дары хүрэхэн аад, хахад час зүрхэлжэ ядан эрьедэһэн... Хүгшөө одоол тэрэниие обёржорхөөд гайхаба. Газетэ үнинэй захихаа болонхой, уншахадаа муу хэн бшуу. Залуудаа үзэг бэшэгтэ хураха арга, саг байгаагүй, хүдэлхысэл хүдэлөө. Харин гушаад жэлэй саана үнгэрмэ ехэ хургуулитай аша хүбүүнэйнгээ

гуйлта, эрилтээр газетэнүүдые захижа абадаг байгаа. Тэрэнь шадар бэрхэ хэн, бүхэлүдэр шахуу орон дээрээ хэбтээд уншаха, үшөө уншаһан юмээ өөрһөө дэбэргэжэ байгаад хүниин тэн болотор хөөрэхэ. Тэрэниие хоолнуулангүй, газетэ уншаха ба хөөрэхэ арга боломжо үгөөшье хаа, хамаагүй. Маша хүгшэн бэшгэ хэнхээ абаха бэлэй даа. Пенсидэшье найдабари бага хэн ха - гурба-дүрбэн нараар нааташаха. Энээндэ үнинэй дадажа номгороо - ноёд мэдээ юм аабза... Хүгшөө, танда бэшгэ, - гээд, эрид шийдэһэн Любка тэрэ азагүй гурбалжан бэшгээ хүгшэнэй уршалаатай гарта барюулба. Тиин өөрөө хүршэ айл тээшэнь түргэхэн гэшхэлшэбэ. Үйлсэдэ ябахад, тэсэнгүй гэдэргээ эрьен хараадхиба. Хүгшөө һандайбша дээрэ һуугаад, толгойгоо һэжэрэн, уралнуудаа хүдэлгэн байба. Хөөрхэй даа, талаангүй Маша... Тэрэ дүшэн нэгэн ондо түрүүн Павел үбгэнэйнгээ алуулан тухай саарһа абһан юм. Тиигээд Коля хүбүүниинь фронт мордоо бэлэй. Хүбүүнэйнь энэ бэшгэ эсэгын наһа барахаһаа урда тээ бэшгэдэһэн гэжэ Маша хүгшэн хүрэ-хүрэхөөр ойлгоогүй. Хүбүүнэйнь эхэдэ бэшэжэ үрдинэн нүгөө хоёр бэшгүүдын тоохооной хатанги хугалга соо хэбтэдэг хэн. «Танай сэрэгшэ хүбүүн Маслов Николай Павлович эрэлхэгээр унаа...» гэлэн мэдээсэлтэй тэрэ хүрөөтэ ногообтор саарһаншье тэндэ, хугалга соо байдаг хэн. Маша хүгшэн тэрэ саарһа харахаа айдаг, тэрэ дүшэн хоёрдохидо удаан, үзэг үзгөөр холбон уншаһанаал һандаг. Тиигээд лэ мүнөө энэ бэшгэ...

«Би амидыб, элүүр энхэб, мүн тандашье эдэ бүгэдые хүсэнэб», - гээд, хүгшэн мүнүүдые үзэглэн уншана. Колинэ хын урда харагдаһан мэтэ үзэгдэбэ. Урдаһаан утган гүйхэдөө: «Эжы-аа, би вертолёт харааб! Ёһотойл вертолёт. Тэндэ, ойн захад, - гэжэ огород дүүрэтэр золтой, хүхюүнээр хашхарха юм. «...Үгөөдэр туладаанда орохоннай, эжы. ханаагаа бү зобо. Бидэнэр абатай илалта туйлаад, һаяар бусахабди. Намда бүхы шухала юмэн бии. Эндэ хүйтэн болоод байна...». Мария хүгшөө бэшгэһээ һамааран, ямар нэгэн сагта магад хэрэгтэй болохо гэжэ оёһон ноһон оймһо хаана хадагалһанаа һанаандаа оруулна. Тиигээд энэ дэмы һабандалгаа ойлгожо, хугшараандаа оробо. Тэрэ үни уйлажа садаһан юмэдэл гашуун нелбоһоёо залгина хэбэртэй. Тиин: «Би амидыб, элүүр энхэб, мүн тандашье эдэ бүгэдые хүсэнэб» гэжэ дабтан дуугарна... Любка Жаргалова яаба хэбэшье тэсэнгүй бусажа, урда мэтэл Маша хүгшэндэ хүрээбэ. Теэд хүгшөө даруу номгон, гэрэл ороһон шарайтай һууба. - Оро, оро басагамни! - гээд, урдынхяараал урин налархайгаар угтаба. - һайнши даа, Коленькоһоо бэшгэ абааб даа. Шамда үшөө үгы гү даа? Любка мэгдэшэбэ: - Үгы, нэгэл бэшгэ байгаа... - Зай, яахаб даа... һайнши даа, хараасгайхан. Тиихэдэ үхэхэ үшөө үды ха юмбиб даа. Хүлээхэб даа! Харин дайн үнин үни хада дүүрээ гэлсэдэг...

ЗУРГААДАХИ БҮЛЭГ

Оюуна Дорж Сультимовичай хараанһаа холодохые оролдоно. Тэрэ залуу багша тухай орой юуш мэдэнгүй. Хаанахинайхиб? Зан абаряараа хайшааб? Хүн талаараа ямар бэ? Хэшээлүүдэй һүүлдэ өөрын үлөөхэ гэдэгынь янзагүй гээшэнь. Тиигэжэ хүниие хашараахаа хаанаһаа һананаб? Дамбатай нэгэ нютагай, инаг хоёр гэжэ мэдэнэ ёһотой. Хамта хугадалдаад ябахыемнай нэгэнтэ бэшэ хараһан байха. Али багша хадаа өөрыем инаһаам холодуулжа, өөр тээшээ татажа, өөртөө дурлуулжа шадахаб гэжэ бододог юм гү? Юрэдөө, Дорж Сультимович хашаг хамуудал халахаа болишоо шахуул. Али нюдөө аняад, тэрээнэй мэдээд өөрыгөө үгэжэрхилтэй гү? Тиигэжэ һаам, һамгамни боло гээд баадхажа орошохогүй юм гү? Үнэн дээрээ һамганиинь болоо һаа, олзотохо гүб? Дорж Сультимович багша хүн хадаа бэшэ багшанартаа танил байһан тула шалгалтануудаа бэлэхэнээр үгэхэ арга олгожо шадаха гү? Теэд бэлэхэнээр шалгалтануудаа үгөөд, бэлэхэнээр эмшэн гэхэн саарһатай болоо юм һаа, хэр һайн эмшэн болохо бэлэйб? Тиигэһээр Оюунын толгойдо Дамба бии болошобо. Дамбатай гэр бүлэ болохоо гүрэн түрын даңсаар баталжархиха хэрэгтэй гэжэ басаганай ухаан соогуур зуралзахадал болобо. Тиигэжэ гүрэнэй данса дээрэ Дамбатай гэр бүлэ болоо гэжэ баталжархёо һаамнай, Дорж Сультимович холодохоо гэшэ гү? Дамбаһаа ондоо хэнтэйшье гэр бүлэ болохогүйб гэжэ ибии

Оюуна, юунаэ дуугарнагүйби? - Дорж Сультимович, мэндээ мартаат, - гэжэ Оюуна толгойгоо үргэбэ. - Мэндээ, мэндэ! - Дорж Сультимович, байра шалгажа ябана гүт? - Оюуна, иигэжэ намай наадалхаа болигтыл даа. - Танай юундэ ерэһые хаанаһаа мэдэхэ хүн биб?! - гэжэ басаган хэлэбэ. - Эрэ хүнэй басаганда юундэ ерэдэгы мэдэжэ байгаад, бү мэдээшгүй болол даа, - гэбэ Дорж Сультимович. - Та мэдээдэ хадаа хэлээд орхит! Дорж Сультимович харюудань дуугарбагүй. Нэгэ үүдэн тээшэ, нэгэ Оюуна тээшэ хараһаар, гэдэргээ сухариха. Үүдээр гарашахынгаа тэндэ зогсоодхибо. Гүйжэ ошоод, Оюуны тэбэрин таалажархёо юм һаа... Тиигэжэ һаам, өөрым шоо үзэһэн басаган ямараар өөрыгөө харуулхаб? Таалагаар угтаха гү, али тэһэ биса сухалдажа, өөрын дэбһэхэ гэшхэхээр аашааха гү? - Дорж Сультимович, хэрэгтэй ерээ хадаа хэрэгэ хэлэгы, үгы һаа... - гээд, Оюуна дуутай болошобо. - Үгы һаа... Гаража ошты гэбэ гүт? - Тиигэһэншье болоһуул даа. Номоо үзэхэдэм бү тойбо тодохор бологты. Оюуна нууриһаа бодожо, үүдэндэ дүтэлөөд, тэрээнээ дэлижэ, барюулаһаан барихан шэгтээ гарыт гэхэндэл газашань зааба. - Оюуна, намнаба гүш даа! һайн ханаагаар ерэхэн хүнби, - гэбэ. Оюуна дуугарбагүй. - Намнаа хадатнай ябахам! - гээд басаганай дэлээд байһан үүдээр газашаа шамдашаба. Оюуна үүдээ хаамсаараа,

ТОГООГЫН ЭНХБЯРАЙ зураг.

баабай хоёртоо тангаригаа үгэһэнөө басаган һанажархиха. Үүдэ хүн тоншобо. - Үүдэн нээлтэтэй, - гэбэ Оюуна. Дорж Сультимович бии болобо. Оюуна толгойгоошье үргэнгүй, номоо шагаагааша боложо һууба. Нэгэ хэды соо хэнииншье дуугарбагүй. - Оюуна, намай хүлээгээгүй гүш? - гэбэ. Басаган дуулаагүйдэл дуутай һууба.

лажаланаса энеэжэ орошобо. Өөрын нурадаг бүлэгэй оюутаниие мэдэжэ ябаһан багша оюутан басаганай үгэһөө гарахагүй юм гэжэ орой ой ухаандаа оруулаагүй ха юм. ЮНЭДЭХИ БҮЛЭГ

ЮНЭДЭХИ БҮЛЭГ
 һуралсалай жэл аүүрэхэ тээшээ боложо, оюутан шалгалтануудаа үгэжэ, заб сүлөөгүй.
 Оюунада Дорж Сультимовичай заадаг номоор шалгалта үгэбэлын аүүрээ.

Урван үг

АРБАН НЭГЭДЭХИ БҮЛЭГ

Углуутаһан түхэлтэйгөөр табятай шэрээнүүдэй хоёр хажуугаар хуримай зон нуури эзэлжэ, гэр бүл болоһоорнь Оюуна Дамба хоёрые амаршалнад. Нэн түрүүн баабай, ибиинэрын үхибүүдтэе юрөөлэй хайхание зориулнад. Тиигээд хундаганууд дээрэ дээрэһээ үргэгдэжэ, залуушууда юрөөл залагдана. Хуримай эгээл түлэг дундаа хүүежэ байхада, Доржо

- Бэшэ. Экономист.
- Теэд хаана хүдэлхэ болооб? - гэжэ Доржо Сультимович шэбэнэд гэжэ нураха юм.
- Өөһэдынгөө аймагай мэдэлдэ эльгээгдэһэн аад, хүдэлхээ үшөө заалгагүй.
- Хадамтай гү?
- Хадамтай боложо үрдээгүй. Эгшэдэм дурлашаба бэшэ гүт, Доржо Сультимович.
- Эгшэшни хадаа шамтайгаа тон адли. Нэгэ хэбээр шудхуулан шэнгил.
- Нэгэ гэр бүлын үхибүүд хадаа нэгэ хэб соо шудхуулан байгаа бээбди, - гэжэ Оюуна энеэд гэбэ.
Эгээл энэ үедэ хүгжэм замхажа:
- найн даа! - гэжэ багшадаа дохёод, Оюуна Дамбынгаа хажууда ошожо хугадаад зогсоһоо.
- Эрэшүүдэй хатар! - гэжэ соносхогдоо.
Доржо Сультимович хэн нэгэн түрүүлжэ урижархина

Танилсая, Зоригмаа, - гэжэ шэхэ руунь шэбэнээд, гарынь шангаар адхаба.
- Намайе Доржо гэдэг үетэмни. Оюутад Доржо Сультимович гэдэг.
- Үдэшын боро хараан боложо, газаа мантан томо түүдэг носоогдоо. Хуримай зон тэрэ түүдэг тойрожо, үндэһэн наадаа хатаржа оробод.
- Дамба Оюуна хоёр бидэндэ дуу дуула! - гэлдэбэ залуушуул.
Дамба Оюуна хоёр урда урдаһаань харалсаад дуулажа оробод:

**Шарахан ургыдал сэбэрхэн шарайешни,
Сэдхэлхээ наадажа мийһэрһэн нюдыешни
Байгалай аршаанаар сүршэжэ арюулһайлби,
Баабайнгаа үршөөлөөр нэрлэжэ үрэлэйлби.
Ульгэрэй домогтол эрэлхэг зоригьеш
Углөөнэй нарандал бадараан магтаһайлби,**

Бадма ШОЙДОКОВ

ОЮУНА

(туужаһаа хэнэгүүд)

өөрыень ажалһаань намнажа болохол гэжэ ханахалаараа бүришье муу болоһоо.

Бүхы юумээ портфель руугаа шэхээд, багшанарай таһалга руу шамдашаба. Тэндэ хэншье Доржо Сультимовичта анхаралаа хандуулбагүй. Энээнине эгээл найн гээд, газашаа шамдажа, хаана ошолтойб гэжэ үйлсын тэг дунда зогсод гээд, Оюунын байдаг байра хүрээжэ, хүлисэл гуйха хэрэгтэй гээд тишээ шамдашаба.

Доржо Сультимович ямаршье юумэндэ зүрхэлхөө ойлгохоо болиһоо. Өөрынгөө тэнэг ябадалаар нимэ хэсүү байдалда ороһондоо өөрһөө ондоо хэниие зэмэлхэбши даа гээд, гэр тээшээ ганса нэгэ алхалжа оробо.

Жэбжэгэр үндэр аад, гулдагар тэгшэ бээтэй, сэбэр сэгсэ улабар шарайтай, зулгы аад, хүбэлгэн нюдэтэй Оюунатай гэр бүлэ бблөө хаа, найн бэлэй гэжэ шэбшэхэ юм. Теэд оюутан Оюунын ханилдаг хүнтэй байһаниинь халагламаар гэжэ Доржо Сультимович ябууд дундаа ханаа. Гэбшье шалгалта дээрэ Оюунын гараа үргэхэдэнь, харюусахыень зүбшөөнгүй нуулгажа байһандаа тооложо, гэмшэхээрэ болоно.

Урдаһаань ерээжэ ябаһан Бадма-Хандын хажуугаар өөрыень хараншьегүй Доржо Сультимович гүйдэлөөр шахуу алад гараад, тээ холо ошоһон хойноо зогсод гэжэ, зоние хараашалжа оробо хэбэртэй.

Балма-Хандын хажууда бии болоһон Дамба:

- Мэндэ сайн! - гэжэ дохибо.
- Сайн!.. Сайн!
- Оюуна шалгалтаа үгөө ха гү? - гэжэ Дамба асууба

- Шалгалтаа найнаар үгөө ёһотой. Би түрүүн үгөөд ябашоо нэм. Оюуна минии һүүлдэ ороһон юм, - гэжэ Балма-Ханда юунэй болоһые мэдэжэ байгаад, ханаһаа абажа, тад ондоогоор хэлэбэ.

Сультимович бии болобо.
- Дамба, Доржо Сультимовичы харыш. Уржа бэлэйбди. Эрээ ха юм. Абадаа нуулгаха тухай хэлэхэмнай гү, али хурим хүтэлжэ байһан хүндөө дуулгахамнай гү? - гэжэ Оюуна шэбэнэбэ.

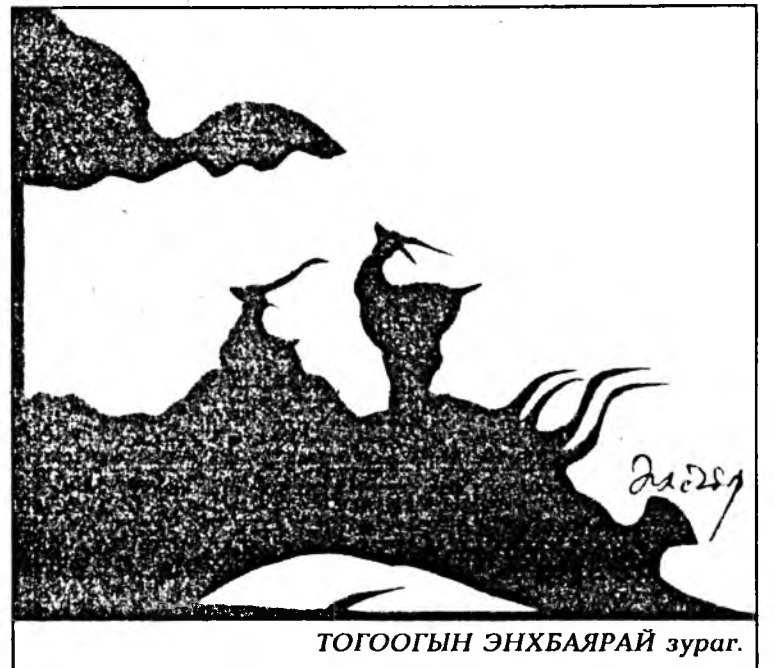
- Тиигэе, - гэжэ шэбэнээд, Дамба залуу хүниие хажуудаа ерүүлээд шэбэнэбэ. - Тэрэ манай багша Доржо Сультимовичы минии хажууда зай гаргаад нуулгал даа.

Доржо Сультимович институтайнгаа һүүлшын курсда нураха үедөө технологическа институтай оюутанай байдаг хамтын байрада басагадта ороходоо, тэндэ хараһан, өөрыень дүтэ халдаагагүй, бээ лагшангаараашье, нюур шарайгаараашье эгээл Оюунатай аб адлихан басаганай гүйдэлөөр тооной ябажа байгаад, хуримай зоние хүндэлжэ байхые харажархиба. Жэбжэгэр үндэр аад, гулдагар тэгшэ бээтэй, шэлбэнүүдын дорһоонь эхилээд, үбдэгтөө хүрэтэрөө нэгэ жэгдэ тула зохидууд, нюдэдын эмнис гэлһэн зулгынууд, ямаршье залуу хүниие хүл дээрэнь эрыюулхээр. Технологическын оюутанай хамтын байра соо хараһандань орходоо яшагүй сэбэр сэгсэ, ухаансар шэг шарайтай дангина болоһон хэбэртэйл. Институдаа хэзээ дүүргэһэн хаб гэжэ Доржо Сультимович бодолгогохо юм. Нёдондо гү, али мүнөө жэл гү? Хадамтай гү, али үгы гү?

Гурбан духарягай удаа оро заһалган, бэлэг сэлэг залуушуудда барилган болобо. Эгээл энэ үедэ забһарлалга соносхогдоо. Хүгжэм эдэлжэ, «Эхэнэрнүүдэй хатар» гэжэ соносхоо.

Оюуна багшаяа уриба. Гарһаань дүмэд гэжэ баряад, нахис хотос вальс хатаржа оробо. Доржо Сультимович басаганай хоншуухан хангалһаа тэгшэ бээшэ байдалда ороод, тэрээнине шангаар тэбэршэхынгээ тэндэ бээс баряад:

- Тэрэ ягаан платитай тантай тон адли басаган багша ха гү? - гэжэ нураба.

ТОГООГЫН ЭНХБАЯРАЙ зураг.

гэжэ ханамсаараа, Оюунын эгшэдэ дүтэлөөд:

- Таниие хатарта уринаб, - гэжэ дохибо.

Шэрээнүүд дээрэхи хоол шэнэлэлсэжэ байһан Оюунын эгшэ Доржые шэртэжэ зогсод гээд, мур дээрэхи аяга шангынгаа аршуулаар гараа аршажа, хажуудахи басагандаа тэрэнээ үгөөд, энэ залуу эрын гарһаа дүмэд гээд, гунигтайгаар эдэлһэн хүгжэм доро аали намдуугаар эрьедэжэ оробод. Энэ залуу эрые хаана хараа бэлэйбиб гэжэ Зоригмаа ханажа ядаба. Өөрыем таниха хадаа хатарта уриба гэшээ гү, али мин лэ уриһан байжа болоо гү?

- Хатарта урихадам, намнажархихань гү гэжэ айгаалби. Эмнэлгын дээдэ хургуулин һүүлшын курсда нуража байхадаа, технологическын оюутанай хамтын байра соо танда намнуулаа нэм, - гэжэ Доржо Сультимович басаганай шэхэндэ шэбэнэбэ.

- Тэрэ мундуу хүбүүн та аалта?! Ехэл мундуугаар аашалаа бэлэйт. Мүнөө намнаха бэшэ, тэрэ алдуугаа заһажа, гэртээ уриха байгаа бээбэ.

Унжэгэн зөөлөхэн уянгата зугааешни
Олоной ухаанда үлэхөөр түүрээһэйлби.

Хуримай зоной тараха багаар Оюуна эгшынгээ хажууда ошоод:

- Зоригмаа, Доржо Сультимовичы абаашажа хонуулал даа, - гэбэ.
Зоригмаа болохо гэлһэндэ дохибо.

- Доржо Сультимович, таниие оюутанай байраһаа намнаһан оһол ябадалаа заһажа зорилготойгоор зүбшөөгөө хаатнай, манайда ошожо амархыетнай уринаб. Түрэлхидни забһарлалгын боложо байха багаар хүдөөгөө бусаа. Малаа эзэгүй орхижо болохогүй гээд бусанхай. Намһаа ондоо хүн байхагүй. Али намнаха гэжэ намһаа айна гүт?

Доржо Сультимович энеэд гээд дуугарбагүй.

Зүбшөөбэ гэжэ ойлгоод, Зоригмаа Доржо Сультимовичы хугадаад, гэртээ ошохо гэжэ харанхы руу шургашаба.

1978, 1994 онууд.
Санага нуурин,
Закаменск хото.

Тиигээд лэ амаралтынгаа үедэ гэртээ бусахань. Нютагайнгаа больницада харын туршада гүдэлжэ, дүй дүршэлтэй, даалтай болохо. Тиигээд лэ гэртэхиндээ туһалһаар байтарынь намар болошохо, буралсал эхилшэхэ.

Өөрынь нурадаг бүлэгэй оюутан Доржо Сультимовичай заадаг предметээр шалгалта боложо байна. Оюуна билет татаад, хоёрдохи партада нуужа, тэрэнээ уншаад үзэбэ. Тэрэн соо бэшээтэй байһан асуудалнуудтань ямаршье бэлдэхгүйгөөр харюусажа шадаха гүб гэжэ дуугай нуугаад, ухаан соогоо өөртөө харюусажа оробо. Тиигэжэ бүхы асуудалнуудтань харюусажа үзөөд, гараа үргэбэ.

- Оюуна, юун бэ? - гэжэ Доржо Сультимович басаган тээшэ харасаа шэглүүлбэ.

- Харюусахым зүбшөөгүт!

- Нуу. Бэлдэ.

- Бэлэнби.

- Харюунуудаа бэшэ, - гэжэ Доржо Сультимович басаган тээшэ сүхалтайгаар хараад абаба.

Оюунада нуухаһаа ондоо юуншье үлэбэгүй. Биледэй асуудалнуудта ямаршье бэлдэхгүйгөөр харюусажа шадаха байһан тула нэгэ хэды соо нуугаад, баһа гараа үргэбэ.

- Харюунуудаа бэшэ гэе хамнайб! - гэжэ Доржо Сультимович сүхалтайгаар дуугарба. - Бэшэхыеш харанагүйб.

Оюуна шалгалтын комиссийн шэрээгэй дэргэдэ ошожо, дээрэнь биледээ табяад, зачетно дэбтэрэйнгээ нээлттэй үзбтэхэдэ, саб шүүрээжэ абаад, үүдэн тээшэ шамдашаба.

- Оюуна, буса! - гэжэ комиссийн гэшүүдэй нэгэн дуугаржа үрдибэ.

Оюуна үүдээ хааншьегүй коридор соогуур гүйдэлөөр шахуу ябаад, газашаа шамдашаба.

- Доржо Сультимович, Оюунын гараа үргэхэдэ, юундэ харюусахыень зүбшөөгөөгүйбта? - гэжэ комиссийн гэшүүд нэгэн доро шахуу асуубад.

- Хэшээлнүүдэй үедэ оройдоо бэшэдэггүй байһан юм. Теэд мүнөө бэшүүлжэ, бэшэһыень хараха гү гэжэ ханаһамни нимэ юумэн болоһоо ха юм. Иимэ алхасада зүрхэлхэ юм гэжэ орой ухаандам ороогүй, - гэбэ Доржо Сультимович.

- Оюуна минии заадаг номоор хөөрһыем орой бэшэдэггүй, - гэбэ комиссийн гэшүүдэй нэгэн.

Миниихээршье бэшэдэггүй, теэд тон зүбөөр харюусаад лэ байдаг. Харюусахыень зүбшөөхэ байгаш.

Доржо Сультимович шалгалтын үедэ Оюунын талаһаа гараһан энэ ушарые шүүжэ үзэнгөө шалгалта абаһанайнгаа һүүлдэ аудитори сооһоо гарангүй нилээн нууба. Эсэстээ басаганай гараа

Залуу наһан - залитай үел.

ДАЛАХАЙН ЗОН «ДҮХЭРИГӨӨ» ХҮЛЕЭНЭ

Үндэр хада хабсагайта уулануудтай, ая гангаар анхилхан аршаан булагуудтай хүбэтэ, Мүльһэтэ голнуудһаа эхнээ тагадаг, заха холын Захаамнай Далахай нютагһаа Сагаан харын амар мэндэ.

Сагаалган - буряад арадаймнай һайндэр. Тимэһээ «Буряад үнэн» газетын редакциин коллективнэ һайндэрөөр амаршалнаб. 1997 оной хахад жэлэй туршада «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» газетэ түлөөһэгүйгөөр, миинтээр абажа, бидэнэр баясаабди. Редакциин ажалшадые магтаа, сэгнээгүйдэ аргагүйл даа. Газетэмнай һонирхолтой, «Зурхай» уншажа,

һара үдэр хаража байхада ехэ туһатай, һайн байнал даа. Бидэнэр, уншагшад, «Дүхэригөө» хүлээн байдагбди. Республика дотор захаaminaархид эгээл олоор түрэл газетэдээ захил хэһэн байна.

Шэнэ Бар жэлнай Россин арад түмэндэ баяр, жаргал асарһай гэжэ һайхан үрээлнүүд яһалал хэлэгдэнэ гэһшэ. «Бар жэлдэ байра һуурһаа олохо, үхэр жэлдэ үгэээ ойлголсохо» гэжэ урданай үбгэд хүгшэд хэлсэдэг байгаа.

«Буряад үнэн» газетын бүхы ажалшадта шэнэ Бар жэлдэ амгалан тайбаниие, эдүүр энхье, гэр бүлэдэнь, үри хүүгэдтэнь һайн һайханһине хүсэн үрээлэб.

Л.ШОЙДОРОВА.

Захаамнай аймаг.

«ГУНИГНИ... ЭНЕЭДЭТЭЙ»

Росси дотор сатирик Клара Новиковае мэдэхэгүй хүн үгы шахуу. Тэрэнэй наададаг тетя Соня, Дарка Степановна гэхэ мэтэ рольнууд бултанда мэдээжэ болонхой. «Тетя Соня» Алас Дурна зүгэй, Зүүн Сибириин хотонуудаар гастролёор ябаба. Энэ гастрольн Улаан-Үдэдэ түгэсэбэ. Мэдээжэ сатиригуудай нэгэн болохо Клара

Танай геройнууд хаанаһаа абтааб? Али өөһэдөө һанаа гүт?

Угы, нэгэшье геройни агаарһаа абтаагүй. Эдэ бүхы хөөрэхэн ушарнууд анхандаа тохёолдоһон байна. Манай наһан, манай ажабайдал үргэлжэдөө шог зугаа. Хаанашье, хээээшье яба, һонин ушартай дайралдахаш.

Клара Новикова газетымнай уншагшадта амаршалгын иимэ үгэнүүдые бэшэжэ үгэбэ:

һарын һайндэрөөр амаршалхада, зал соо нэръемэ альгата шалга «тэһэршоо». Концертын түгэсхэлдэ сугларагшад дурабуляан артистнуудаа үни удаан саг соо табижа үгөөгүй һэн.

Һүүлээрнь Клара Новикова журналистнуудтай хөөрэлдэбэ:

- Алас Дурна, Зүүн Сибирьтэ ямар зон ажаһуунаб?

- Эндэ ехэ хүндэмүүшэ, шоглоходо, ёгтолходо тэрэ доронь ойлгодог хүнүүд байна.

- Ямар наһанай хүнүүд концертыетнай харахаяа ерэнэб?

- Залуушье, наһатайшье хүнүүд ерэжэ, намтай баясадаг. Шэтэ, Улаан-Үдэ хотонуудта харагшадай олонхинь эхэнэрнүүд байгаа. Москва, Волгоград хотонуудта эрэгтэйшүүлэй, эмэгтэйшүүлэй тоо тон адли.

Handwritten signature and notes: "Буряад үнэн", "Клара Новикова", "31.03.1998", "А.Цыренова", "А.Семёнова".

Борис БАЛДАНОВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Клара Новикова. АВТОРАЙ фото.

ЭДИР НАҺАН - ЭХИН ДҮҮН

Оюна Шобоева Түпхэнэй аймагай Зуун-Морин нютагта 1979 ондо түрэнэн юм. Багшайн тэмдэглэһээр, Оюна бага наһанһаань шүлэг бэшэжэ эхилһэн. Түрүүшын шүлэгүүд аймагай «Мундарга» сониндо хэблэгдээ. Мүнөө Оюна Буряадай Гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшгэй факультедэй 2-дохи курсын оюутан мүн. Шүлэг бэшэһын хажуугаар дуу дуулаха, хатарха дуратай, мүн һурша номоор харбаха секцидэ эдэбхитэйгээр ябадаг. Уншагшадтаа Оюнын шүлэгүүдые дурадханабди.

А.ЛЕРГЕНОВ.

ХАБАРТАА ДАХИН ЕРЭХЭ ГҮ?

Шарлаһаар намар ерэжэ, Шэдитэ үнгөөр дэлхэе хушаба. Хүл дорни һаршаганаһан набшаһан Хайрата шамайемни һануулна. Намдуу һүни һэмээхэн Нойрсоһон зониние һаатуулна. Гансал һалхин эшхэрээд, Гуниг, уйдхар түрүүлнэ. Дэгэлээрээ хушаһандал соо харанхы Дэлхэе эльбэн тэбэринэ. Тэһэрһэн гэрэлэй бутархайнуудтал Тэнгэридэ мүшэд яларна. Уһанай эрьбедэ гансаараа Уйдхартай мүнөө ябанам. Урасхал мэтэ наһамни Урдажал байна гү тогтонгүй. Энэ уһанай һэмээхэн тогтохо Ээлжээн нэгэтэ ерэхэ гү? Хайлашаһан түрүүшын дуран Хабартаа дахин ерэхэ гү?

ГАНСААРДАЛГА

Хооһон талын гоёло Хуһан сагаан ганхалзана. Ойлогдоогүй бодолдо абтан Оршолон күртэмсэ гэтэнэ.

Алтан шаргал наранай Арюун, дулаан эльһе Амисхал болгон абажа, Амнидаханаа баясана, Ганхагар гозуули хуһан Гуниглан гансаардан байнальши. Уйдһан минни сэдхэлдэ Ушарта нүхэрөө бэдэрнэлши.

ЗУУН-МОРИН

Уран зураашын гараар Шэмэглэн угалзатуулһанда Уһаая этэһэн Зуун-Морин Шамда мэндэ хүргэнэл. Мон уулын хажуугаар Мухарин урдан гарахаддаа, Тоонгүй мушхуу долгёороо Тэрэниие эльбээд абана. Хамар-Дабанай хормойһоо Халуун амар мэндые Убгэн буурал Саяандаа Удэр бүри хүргэнэ. Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

«ШҮҮГЭЭГҮЙШЬЕ НААМНИ, НЭМЭРИ БОЛОХОЛ...»

Буряадай гүрэнэй университетэй дэргэдэ байгша оной апрелин 10-да шангай наадан үнгэргэгдэхэн. Энэ наадан университетэй эд зөөрини ба техникескэ баазын хүгжэлтэдэ үшөө нэгэ багаханшье һаа, мүнгэнэй нэмэри боложо үгэхэ онол аргануудай нэгэн болоно. «БГУ-гай жасын хүгжэлтэ» гэнэн Уставай ёһоор бэлиттэй оюутадтай, аспирантнуудай һуралсалые дэмжэхэ, университетэй соёлой ба социальна ажабайдал һэргээхэ зорилготойгоор энэ наадан үнгэргэгдэхэн.

Энэ шангай нааданда хабаадахаяа һанабал, оюутад - 200 түхэриг, университетэй багшанар ба хүдэлмэрилэгшэд - 200-300 түхэриг түлбэри тус жасада оруулха ёһотой. Хабаадагша хүн бүхэндэ 200 түхэриг хэмжээнэй тус тустай 50 түхэригтэ 4 ордер үгтэхэ юм.

Тус нааданда 1993 оной «Тойота-Карина» гэнэн хүнгэн машина, «Сони», «Панасоник» телевизорнууд, хоолодильник ба компьютер гэхэ мэтын сэнтэй шангууд байха юм. Буряад ороной

казначействын, Эрэм һуралсалай министрствын, Финансын министрствын БГУ-гай тэдхэмжэ үзүүлгын соведэй бусад эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдһөө бүридхэгдэхэн 7 хүн шангай нааданай комиссида ороно.

Түрүүшынхөө үнгэргэгдэхэ энэ наадан тухай БГУ-гай оюутад, багшанар юун гэжэ һанана хаб?

Михаил, ЕГФ-эй II курсын оюутан:

- Суглуулагдһан мүнгэнэй тон тэрэл тусхай хэрэгээрэ ябуулагдаа һаань, һайн байгаа. Зүб хэрэглэгдэхэ байһалнь, тэрэ нааданда хабаадахаб.

Андрей, матфагай III курсын оюутан:

- Бодоод үзэхэдэм, энэ нааданда минин амжалта туйлаха, арга боломжо 0,01 процентдэл хүрэнэ.

Манай дээдэ һургуулийн оюутад энэ хэмжээ ябуулгын гол зорилго тон зүб ойлгожо энээндэ бодомжотойгоор хандаха гэжэ һананабди.

Э.ЦЫРЕНОВА, Н.СЕМЕНОВА, БГУ-гай ЕГФ-эй II курсын оюутад.

СҮГЭЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
СҮБШЭХЭЭ ӨШӨГӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

Абарагша үгышүүлэй амине абара.

Үбшэнүүд түргэн эдэгэхэ. Аминай таһарһыешье залгаха болохо.

"Хангайда хаан үгы" гээд аашалжа, хара сэдхэл эдлэжэ, хэмгүй ехээр олзолхо гээшэ нүгэл ехэтэй юм. Тиигэбшье "ээгүй газар үншэн" гэхэн үгы мартангүй, модо отолол-

"Юу хэбэл, хүн түрэлтэн буян эдлэжэ, элүүр энхэ жарган ажаһуухаб?" гэхэн философско асуудал хэтэ мүнхэ хүн түрэлтэнэй ухаан бодолые эзэлдэг. Мүнхэ матери (бодос) хадаа маанадые тойроод байһан байгаа мүн болоно. Сагай үнгэрхэ тума Эхэ-байгааалин найхан шарай хиртэжэ байна. Тиимэһээ байгаа хамгаалга гээшэ мүнөө үеын амин шухала хэрэг болонхой.

Хэр үһаа буряад угсаатан дэлхэйн ургамалые таһалха, гэшхэжэ хосороохо, тайгын модые хүхэ байна гэжэ отолхо

Арадаймнай ёһо заншалнууд

БУЯН ЭДЛЭХЭ -
БАЙГААЛИНАА ЭХИТЭЙ

хэргые ехэ сээрлэдэг заншалтай. Модо отолхо хэрэг гараа хаа, сайнгаа, эдээнэйгээ дээжые ой тайгын эзэдтэ, орон дэлхэйн бурхадта үргэжэ, хэшгэһэнь гуйдаг заншалтай. Модо отолһоной һүүлээр орооһо сэсэжэ, иимэ үрээл табидаг: "Жэл бүри ехээр үндэхэлжэ, нэгэ модоной орондо арбан модон ургаг, арбанай орондо зуун модон ургаг лэ!"

Хада уулаһаа урдаһан гол горходые, булагуудые тойроод ургадаг модо отолхоёо баһал сээрлэдэг бэлэй. Эдэ заншалнууд ехэ гүнзгы сэсэн удхатай, аша туһатай байһан гээд үе саг гэршэлнэ. "Ой модон, агаар, зэрлиг ба гэрэй амигад, ургамал, хорхэй шумуул, агаарай жэгүүртэн - булта байгаа мүн. Эдэ бүхы аймагуудые анхарал ехэтэйгээр хамгаалха - хүнэй гол зорилго" гээд буддын шажанай эрдэмтэ, дооромбо ламхай Эрдэни Хайбзан Галшйев "Бэлигэй толи" гэжэ ном соогоо онсолон бэшэһэн юм. Энэ ном сооһоо хэдэн мүнүүдые дурдаг:

Баһа амиды шоргоолзон, сохо тэрэгүүтэн

гые хатуу хуулита болгохо шухала.

"Аршаан" курорттын түүхэ-һээ хануудая. Эм домто минеральна уһанай шанар эхиндээ хэр байгаа, мүнөө ямар болооб? Урид аршаан тон хатуу, гашуун, юрэ уухын аргагүй, хамараар дүлэ сохин байгша һэн. Үйһэн түйсэ соо хэбэл, модон хабхагыень, шэл амһартын таглаадаһые сүмэ сохидог хүсэтэй бэлэй.

Гэбшье удаадахи жэлүүдтэ аршаан булагуудые олон болгохонмай гээд, хэдэн тээ газар үрэмдэн нүхэлөө һэн. Энэ хэрэгһээ ямаршые үрэ гараагүй, харин аршаанай амтан нулараа. Харамтай даа!

Залуу үетэн! Түрэл арадайнгаа үрээл захяануудые ходо ханажа ябыт даа:

Хорхойдо хоро хэнгүй, Эрбээхэйдэ гэмэ хэнгүй ябаарай.

Хүдөөгэй ганса модые хүндэнгүй,

Хамагые хайрлажа ябаарай. Далай шэнги ехэ, Дайда шэнги үргэн ябаарай.

Даба ЗАМБАЛОВ, дайнай ба ажалай ветеран.

БГТРК, "Буряад үнэн" БАМБААХАЙ

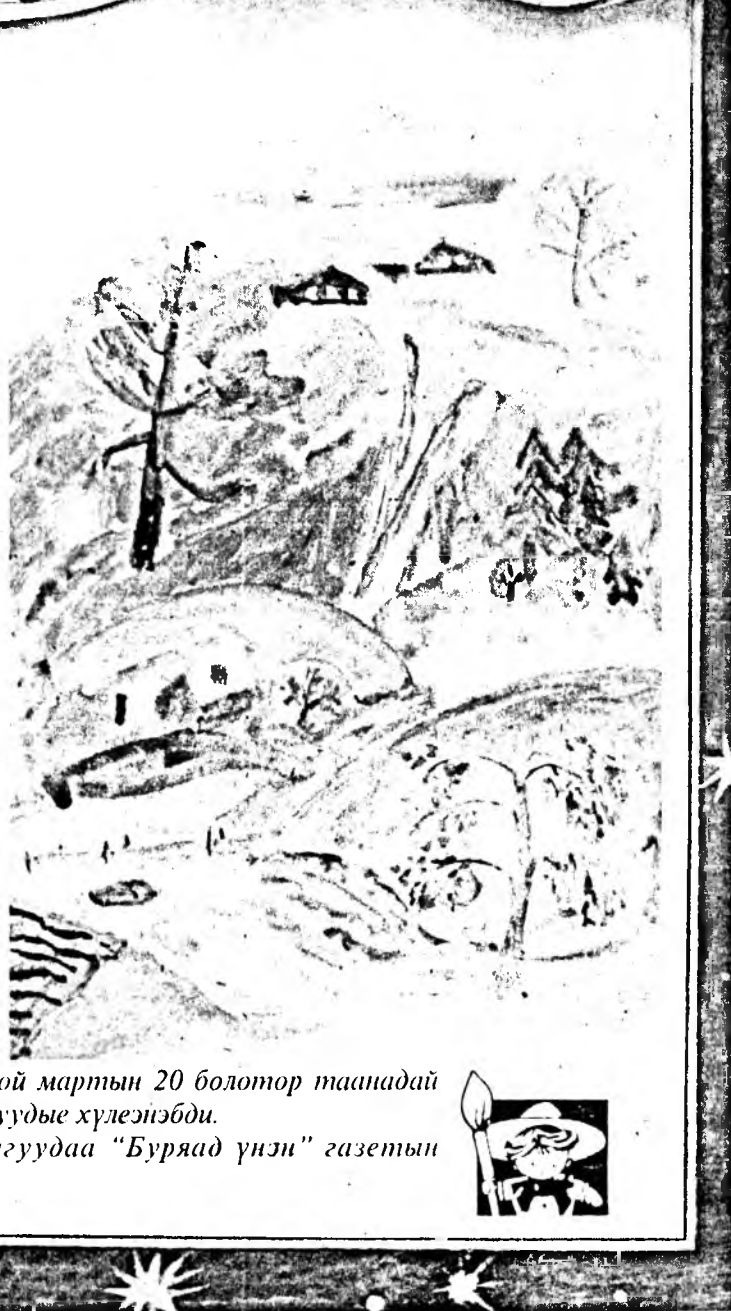
Буряадай гүрэнэй телерадиокомпаниин ба "Буряад үнэн" газетын эмхидхэнэй "Бамбаахайн жэжигшүүр хонхо" гэхэн республиканска 2-дохи конкурс үргэлжэлһөөр.

Һургуулийн наһанай үхибүүд зохёонон расказуудая, шүлэгүүдэ, өөрын дуранай темээр зураһан зурагуудая эльгээхэ аргатай.

Конкурсадо илагшад гарай бэлэгтэ хүртэхэ, "Бамбаахай" дамжуулгада хабаадаха юм. Эрхим найруулганууд тусхай шанда хүртэхэ.

Хүбүүд, басагад, шамдагты! Байгша оной мартын 20 болотор таанадай найруулгануудые, зурагуудые хүлэгзэбди.

Зохёолнуудая, зурагуудая "Буряад үнэн" газетын редакцида эльгээгты.

ДОБРАЯ ФЕЯ, РЫЦАРЬ...

С первого дня знакомства с ней и до сих пор она напоминает мне образ доброй феи из сказки. Впервые я ее увидела на "последнем звонке" в школе. Тогда выпускникам вручали грамоты, а мы, первоклассники, с нетерпением ждали того момента, когда по знаку учителя должны были преподнести цветы выпускникам. В суете, в ожидании, мы стояли, не понимая, что происходит... Для награждения назвали очередную фамилию. И тогда с конца зала появилась маленькая, хрупкая девушка с кроткой, легкой улыбкой на лице и мягкой походкой пошла на сцену. От ее походки, внешности веяло чем-то сказочным, а в ее ясных глазах было столько доброты... На той линейке, несмотря на указания учительницы, строго "зажав" вручить цветы, я побежала в конец зала, нашла эту девушку и с таким трепетом преподнесла цветы, что вряд ли потом кому-либо дарила с таким же чувством... Я тогда ее не знала, в тот момент даже не запомнила ее имени, но через 10 лет, когда случайно с ней встретилась в Иркутске, я ее сразу же узнала. Она была такой же - милое лицо, спокойный взгляд, скромная улыбка. С тех пор прошло много лет. Да это время я часто общалась с Лхамажаб абгай, с Лхамажабной Дашинимаевой. Совсем недавно побывав у них

в гостях, я увидела на почетном месте ладанку с изображением Будды. На мое замечание в изменении интерьера комнаты, Лхамажаб абгай с улыбкой ответила: "Да вот, стареем". Да, прошло 20 лет, как они, совсем юные, 17-летние поженились. Теперь у них старший сын Аюр студент, будущий юрист, уже обзавелся своей семьей. А дочери Женя и Аня, успешно занимающиеся иностранными языками, скоро окончат среднюю школу. Но они родители, чисто внешне даже, остаются молодыми. Также они по вечерам любят вдвоем прогуляться по набережной, любят посидеть перед телевизором, и вести спокойную беседу. Для многих агинцев Иркутск ассоциируется с семьей Дашинимаевых, потому что на протяжении десятка с лишним лет все агинские

студенты, приходят, знакомятся, останавливаются у них. Каждый гость отмечает то особое тепло в доме, которое запоминается многим. Все остаются в восхищении от кулинарных способностей Лхамажаб абгай. Она очень вкусно и... своеобразно готовит. Может, оттого, что "сильная половина" занимается ушу, восточными единоборствами, а может, просто для здоровья, Дашинимаевы вообще не

употребляют в пищу соль, очень мало едят мясо. О водке и курении, конечно, и речи быть не может. Даже уклад их семейной жизни напоминает чисто восточный стиль. В семье все говорят по-бурятски, обращаются к старшим на "вы", слово отца - закон, но, как полагается в восточных семьях, хозяйка дома тактично и тонко может ввести коррективы в "указы" главы семьи. Что и делает Лхамажаб абгай очень умело. Я ни разу не слышала, чтобы она повышала на кого-то голос, была бы вне себя от радости, или была в глубокой печали. Немного словная, красивая, мудрая женщина. И даже выбравшая свою профессию фармацевта ей очень подходит. В штине сортировочного отдела военной аптеки она готовит лекарства. От ее точных измерений и расфасовок зависит здоровье человека. Как и в сказке рядом с такой женщиной всегда найдется

надежный, уверенный в себе мужчина. Арсалан Очирович Дашинимаев закончил в свое время институт иностранных языков имени Хо Ши Мина. Работал преподавателем в различных вузах Иркутска, одновременно вел занятия по восточным единоборствам в знаменитой школе Романова. Имея коричневый пояс, был инструктором в городах, где открыты филиалы школы Романова. Требовательный к себе и другим, он старался собрать всех первокурсников в свою школу борьбы, чтобы они после домашней обстановки, почувствовали свободу, не расслабились. Семья Дашинимаевых активно участвует в общественной жизни бурят города Иркутска. В прошлом году бурятское землячество открыло свой дацан. Организаторы наши здание, собрали студентов, жителей города и все вместе убрали, оформили снаружи и внутри здания. Создали буддийскую общину "Дари". Председателем этой общины единодушно был избран Арсалан Очирович Дашинимаев. ... Когда открою эту дверь, я знаю, выйдет мне навстречу Лхамажаб абгай, улыбнется и скажет: "Кто к нам пришел?". Выйдут доченьки и Арсалан ахай. И я сижу к ним, чтобы побывать еще раз в этом уютном уголке, встретиться с милыми людьми и порадоваться душой... Е.ЦЫБЕНОВА. НА СНИМКЕ: семья Дашинимаевых. (Фото из семейного альбома).

Мүлзүчир

байгуулжа, бэшээн юумэээ сугларжа зүбшэдэг, болохотойень ном болгохо хэрэгые түргэдхэхэ талаар ажал ябуулжа эхилээ бэлэйбди. Энэ үүсхэлэнай засагай дээдын зургаануудта

Гошомнай "Буряад үнэндэ" хүдэлмэрилжэ, ехэл дүршэл шадабаритай болоод, "Байгал" журналда ерэнэн ааб даа. Журналда амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ ябахаддаа "Буряад үнэнтээ" харилсаагаа таһалаагүй, хайндэртэ

ЭЛИТЭ ХУБУУДЭЭ ЭЛЫГЭЛЭН ДУРСАБА

Буряад ороной элитэ поэдууд Дондок Улзытуев Георгий Дашабылов хоёрой мүнхэ дурасхаалда зорюулагдаһан уулзалга Х.Намсараевай нэрэмжэтэ уран зохиолой музей соо һонирхолтойгоор боложо үнгэрбэ гээд мэдээсэгдээ һэн. Энэ уулзалгада хабаадаһан республикын мэдээжэ уран зохиолошод Цэрэн Галанов, "Байгал" журналай ахамад редактор Сергей Цырендоржиев, поэт Баир Дугаров, уран зохиолош Цыдып Цырендоржиев, мэдээжэ композитор Базар Цырендашиев, Буряадай арадай поэт Гунгаа Чимитов, БГУ-гай профессор Дандар Сандитов, поэдэй хани нүхэр Валентина Улзытуева, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Мэри Хамгушкеева, поэдэй хани нүхэр Зинаида Дашабылова, бүлын нүхэр Ким Ванданов, уран зохиол шэнжэлэгшэд, эрдэмэй кандидат Мария Намжилова хабаадаба. Буряад поэзид онсо мүрсараа үлөөһэн нүхэд тухай сугларашадай һанамжа, дурсалгануудые уншагшадайнгаа һонорто дурадхаша.

мэдэгдэжэ, илангаяа КГБ маниие мүнхэжэ, үйльемнай үзүүлһэн юм. Энэ бүлэгэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан Дондок, Гошо, мүн бэшэшые нүхэднай энэ шанга шалгалтые эрхимээр дабаһан, найдамтай нүхэд байһанаа бодотоор гэршэлһэн бэлэй. Дондок ехэ эртэ бододог хүн һэн. Дондок манайда хаа - яа хоноходоо, үглөөнэй 4-5-наар бодожо, 6 багаар "Бодогты, эдихэ юумэн бэлэн болоо" гэхэл даа. Дондок Гошо хоёртой нүхэсэхэдэ, найдамтайшые, түшэлгэтэйшые бэлэй даа.

зорюулагдаһан публицистикэ, очеркунудые тусхай захилаар бэшэдэг бэлэй. Сэбэр сэхэ сэдхэлтэй хүн нүхэд олонтой байдаг гэжэ манай арад хэлсэдэг ха юм даа. Манай Гошо нимэл хүнүүдэй нэгэн юм. Хүдөөһөө ерэнэн, мүн хотодошые байдаг нүхэдын ажаладаг газарыень нэгтэшые тойрожо гарахагүй, заатагүй ороод, байһанаа хөөрэлдөөд, хошон зугаа дэлгэжэ, сэдхэлээ тэниилгээд гарадаг бэлэй. һүүлэй арбаад жэлэй туршада Гошомнай олон композиторнуудтай харилсан хүдэлмэрилжэ, нилээд мэдээжэ дуунуудые бэшэһэн гээшэ. Харамтай эртэ дэлхэйһээ халижа ошоһон Георгий Цыреновичэй нэрые мүнхэлхэ ажаябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан нүхэдтэй, нютагайнь зондо, аймагай захиргаанай хүдэлмэрилгэшэдэ баярай үгэ хэлэлтэй. Нүхэрэйнгөө 60 жэлэй ойноь бодомжотойгоор, олоной хабаадагатайгаар үнгэргэхын түлөө оролдоо.

Илангаяа Гошо бидэ хоёр хори гаран жэлэй туршада хамта ажаллаһан тула бэе бэеынгээ алишые талые һайн мэдэхэ болоһон, ондоогоор хэлбэл "Пүүд даһа эдихэн" хоёр гээшэбди. Дондогнай шүлгээр зугаалдаг, түргэн мэргэн хүн

Композитор Базар Цырендашиев: - Дуун гээшэмнай хүтжэмэй орёохон зохёолнуудай нэгэн юм гээд тоолодогбди. 3-4 бадаг шүлэг соо ехэ юумэн харуулагдаһан байха ёһотой. Ушар иимһээ эндэ хэрэглэгдэһэн үгэ бүхэнэй удха ехэ үүргэ дүүргэдэг шуу. Гүнзэгы удхатай, тааруу зохиод хүтжэмтэй дуунуудые зон хүлээжэ абадаг, гүйсэдхэдэг гээшэ. Георгий Цыреновичтэй дуу бэшэхэдэ ехэ хүнгэн бэлэй. Үндэһэн хэлээ һайн мэдэхэ байһан тула али нэгэ үгые һэлгэхэ болоходо, Гошомнай тэрэнээ ябууд лэ һэлгээдхидэг байгаа.

Уран зохиолош Цыдып Цырендоржиев: Бүри хургуулида һуража ябахад үедөө аха нүхэдэйнгөө шүлэгүүдые уншажа баясадаг, дүтөөр танилсахашые хүсэлтэй ябадаһан гээшэ. Дондок Аюшеевич Георгий Цыренович хоёртой Москвада һуража байха үедөө дүтөөр танилсаһан хүм. Минии зохиёхы замда Георгий Цыренович ехэ нүлөө үзүүлһэн багшамни, аха нүхэрни юм. Зохёсхы ажалтан хүсөө нэгдэжэ, Георгий Цыреновичэйнгээ 60 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаг гээд Та бүгэдэнь уряалаһа.

Удаань поэдуудэй һананайнь хани нүхэд эгэшэ, дүү Валентина Улзытуева Зинаида Дашабылова, уран зохиол шэнжэлэгшэд М.Хамгушкеева, М.Намжилова, К.Ванданов гэгшэ дурсалгын үгэнүүдые хэлээ.

Ураан зохиолойнгоо үзэсхэлэн һайхан газарта суглараад, бэлгитэй нүхэдөө дурсан һуужа байхамнай мүн лэ ехэ удхатай хэрэг гээшэ.

Цэрэн ГАЛАНОВ: - Манай урдаа хараха, Буряад поэзид ехэ нүлөө үзүүлһэн эртээр һаһа бараһан Дондок Гошо хоёртоо дурсалгын үдэшэ үнгэргэжэ байһаннай ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг мүн. Хоёр жэлэй саана Дондогойнгоо 60 жэлэй ойе Буряад ороной манай олонийтэ Улаан-Үдэдэ, тоонто нютаг Шэбэртэдэнь үргэнөөр тэмдэглэһэн гээшэ. Мүнөө жэлдэ Гошынгоо 60 жэлэй ойе тэмдэглэхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулаха болоод байһабди. Георгий Цыреновичэй дурсалгада зорюулагдаһан ном бэшэгдэж эхилээ. Хамта нүхэсэһэн, хүдэлмэрилһэн нүхэдэйн дурсалганууд энэ номдо оруулагдаха. Георгий Цыренович һүүлшынгээ үдэр болотор ажабайдал, хуби заяан, хүнэй абари зан, үйлын үри тухай шүлэгүүдые бэшэһэн юм. Эдэ бүтээнүүдын энэ ном соо горитой һуури эзэлхэ байна. Гэр бүлөөрөө нүхэсэһэн унаган нүхэрны Ким Ванданов энэ хэрэгые даагаад, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилээ.

Сергей Цырендоржиев: - 1956 онд Энэ үеэр Шэбэртэдэ бэлгитэй хүрэг хубүүд гараһан юм даа. Би Владимир Жалсановтай ехэтэ нүхэсэдэг һэмби. Володя нүхэрни Дондогтой манай танилсуулаһан юм. Дэлгэр сэдхэлтэй, бага юумэһнээ гажардаггүй, хүхиуун зугаатай Дондогтой нүхэсэһэн ханаяа дулааханаар һанан һанан ябадагбди. Залуугай омог гээшэшэ зохиёхы ажалда онсо түлхисэ үгэдэг ааб даа. Энэл зорилготойгоор залуу хүрэг "15 аха дүүнэр" гэһэн бүлэг

УСТЬ-ОРДАДА УНШАГШАД ОЛОШОРҬООР

Эрхүүгэй гүрэнэй университетэй оюутад, Усть-Ордагай округто ажаһуугшад, - хамта дээрээ 300 гаран хүн "Буряад үнэн" газетыннай уншагшад болоно. Түрэл хэлээ хүгжөөлгэдэ, гурбан газар тараһан буряад арадынгаа, хани харилсаа бэхижүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн манай газетын ажал ябуулга Усть-Ордагай округто ехэ һайшаалтайгаар утган абтагдаһан байна.

мэдүүлэнбди. Е. ЦЫБЕНОВА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Усть-Ордагай округтой 60 жэлэй ойн баярай үедэ. Округтой захиргаанай толгойлогшын орлогшо Кузьма Романович Алдаров ехэ дэмжэһэн юм. Манай редакци саашадаашые газетынгээ хуудаһануудта хүршэ хоёр округтой ажабайдал тухай дэлгэрэнгыгээр мэдээсэжэл байха гээд

КРАСНОЯРСКИЙН ХИЗААРТА... "АГИНСКОЕ" ТОСХОН

1973 ондо хэблэгдэһэн СССР-эй бага атлас харахада, Красноярска хизаарай харьяата газар дээрэ, Кан голой зүүн эрьдэ Агинское тосхон байдаг. Иимэ буряад нэрэ хаанаһаа бии болооб гэжэ ехээр һонирхобоб.

Почтово индексацин тобшо толи ирахада, "Агинское" хада Красноярска хизаарай Саянска районой түб болоно гэжэ бэшэһэн Агинское тосхон манай буряад зоной ажабайдалтай сэхэ холбоотой байһаниинь гайхалгүй. Минии тухайлаң бодоходо, Буряад оронһоо, Агын болон Усть-Ордагай үндэһэтэнэй тойрогуудһаа зүблэлтэ засагай үедэ сүлэлгэдэ ябуулагдаһан, ангиин дайсан, нюдартан баяшуул гэжэ хардуулаһан, хашагдаһан буряадууд Кан голой эрьдэ сугларжа, Агинское тосхоной һуури табиһан байжа болоо.

Сүлэлгэһөө мултарһан олон тоото буряадууд Красноярска хизаарта һуурижан түбхинэһэн юм гэжэ Красноярскада һураһан минии нүхэд оюутадһаа дуулагша һэм. "Агинское" тосхоной түүхы мэдэхэ хүн бии һаа, "Буряад үнэн" һонинийнгоо уншагшадтай һанамжануудаараа хубаалдыт.

М. ГЫЛЬКОВ

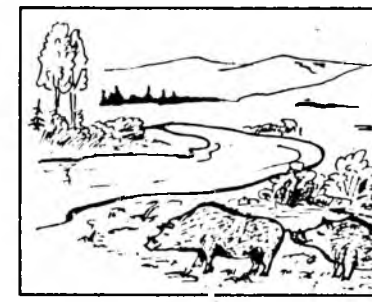
Далан худалша

ҺҮҮП ЗУЧҮЯН ГАХАЙ

Нэгэтэ Мангадахайнда Сагаалганай үглөөгүүр хүршындоо, Абагалдайн аха зах айлдаа түрүүн орожо, баярлуулха гэжэ буряад зонойнгоо заншал баримталан, арбан табан сагаан мунгэн хармаандаа ханинуулаһар оробоб. Хоёр гараа урагшань дэлгэжэ, магнай магнайгаа нилүүлэн золгободи. Сагаалганай үдэр ороһон айлшание сайлуулха, хүндэлхэ, архи аягалха гэжэ һайн мэдэдэг Мангад ахайнда стол дээрэн үгыл юмэ үгы, хуу бии; харахада, хартаабын зэргын, саб сагаахан хүдүүгэй үбсүүнүүд столор дүүрэн табятай байхадань: "Хаанаһаа имэ олон хүдүү бариба гээшэбта?" гэжэ һурааб. Мэнэһая Сагаалганда гэжэ агнажа ерээ һэм гэбэ. Дэндүү хөөрэдэг зантай хадань: "Тамнай хүдөө гараһан хойноо яһалал олзотой ерээ бээт даа." - гэжэ даһналбаб. "Хоёр гахайтай, ерэн юһэн хүдүүтэй (ойнтахыа гэдэг юм) ерээб", - гэжэ тогтоохоор бэшээр хөөрээбэлдаа.

уужа дулаасаха тээшэ болоно, унталгаа бэлдэжэ байтарни, дүүү байһан хоёр шэнэһэндэмни тоогүй олон хүдүү сугларжа байха яһаттай. Заахан буугаа һэмээхэн абажа, хоёр багса һомо абаад, марянаар ошомо харахадам, һарын сагаанда хэмгүй олон шубууд манхайлдаха харагдаха юм. Доодо захианаһы эхилээд лэ бууджа захалаад, нэрэ мэдэхэдэ хоёр багса һомоһони дууһашаһан байба. Олон хүдүү унаал хаш гэжэ һанаабоб. Юундэб гэхэдэ, буудаха бүримпүс-пүсүзэб лэ унаа байһан юм. Харанхыда хоу харахабын, үглөөгүүр түүкэ абуужаб гээд, отогтоо ошомо бүкэ нойроор унташоһон. Үглөө бардыг үдэшэ буудаһан хүдүүнүүдээ түүкэ тоолоходом, ерэн юһэн шубуун байба. Зуун һомоһоо оройдо ошомо һомо алдаһан байгааб. Тэрэ хоёр шэл архи уугаагүй һаа, нэгышые алдахагүй һэм. Түргэн дундаа мөрөө барижа уяад, үбэртэ гүкэ гараад ябатарни, хоёр гахай жойно хойноһоо дахарилдаад гаража ерээб. Урдахииен буудаһань дороо унашадаһан, нүгөөдөн хүдэлэншыегүй байхадань гайжааб. Баһал бууджа унагаабаб. Хажуудань ошомо харажадам. Хойтохын урдахи гахайнгаа һури зуугаад үхэшэһэн байба. Энэ юм гээшэб гээд, шэнжэлһэн тэрэ оройдоо түрэмни нюдэгүй, энэ болонтоо һури зуугаад лэ ябанан байгаа юм. Хүдүүгэй үбсүүнүүд үдэрөө дүүрэн амталандаа, Мангад ахайдаа агнууридаа бүри азатай хэшэтай ябахыень хүсөө бэлэй.

Наранай һуужа байхада, агнууриингаа газарта хүржэ, отогтоо абаһаар байтарни, бүрэг-барга, харанхы боложо захалаад. Сайгаа шанаад, хоёр шэл архитай байһанаа сэргэмээ үргөөд, архыа дууһан

Д. ХУБИТУЕВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: уулзалгын үедэ. Г. САМБЯЛОВАЙ фото.

Как-то про... бочкой в с... борских в... шу "стра... кукует... коно? Я подошла... женский... Она из ни... мени и я не... минакомит... ей смел... плакатель... что я "Роила... Иркутской... крестьянин... Моя м... было 11... вьез, взяв... ельгрия А... братом. Уч... Срданской... птлого по де... ине хотелос... моего бра... ренно-мор... прослужил... дотому мол... шула ка... "Надо иди... хорошие... директор... иди ра... ановреме... итсья вуч... Свой пе... я начал... 40 года у... Друзьб... вон дүүрэт... 1997 оной... хан Будд... гэлэн ном... эрэнгэ... дүтөөгөө... Сагаан... гээшэ бүх... Т... ЗЭМЭТ... Үдын ш... 502-дохн... сг хүрэтэ... байна. "Бу... тэрэ тоод... абуулагда... ажалшадт... ажалаар... бүлгэй у... ерэн ре... орлогшо... Улаан-У... Мостовой... багагүй... туловно... дуусаа... гүшаашы... хэлэбэ. Т... андрхэ ба...

Я СЧАСТЛИВА СВОИМИ ДЕТЬМИ

Разговор по душам

на самых трудных участках, пошел добровольцем на фронт, после тяжелого ранения вернулся домой в 1944 году, тоже учился вместе со мной заочно. На сессию мы ездили по очереди, мне не хотелось бросать группу и курс и в положении, за сто километров от родного села на грузовой машине (автобусы тогда не ходили) зимой ездила в Иркутск на сессию. Холодно, тулуп не согревал меня, и я вся тряслась от мороза. После лекции и занятий все шли в кино, а я с зыбкой, стираю пеленки, сушу, глажу, кормлю свое дитя. Наступил 1953 год - я окончила все-таки институт и теперь уже помогаю учиться своему мужу. Все равно работа по хозяйству, уборка, стогование сена, дойка коров - это тяжелая работа. Электричество дали только в 1965 году и тогда стало намного легче.

короткую жизнь нес на себе груз "сына кулака" и все ждал, когда же наступит справедливость и отец будет реабилитирован. Не дождался, умер в 1985-ом году. И только в 1989 году в газете "Советская молодежь" в списках реабилитированных я увидела имя моего свекра. От природы умный, спокойный, рассудительный и внимательный Андрей Ильич работал директором школы, в которой мы с ним вместе работали и мне было стыдно даже заикаться о присвоении каких-либо званий или претендовать на какие-либо льготы. В прошлом году исполнилось пятьдесят лет школе в Гоханах, которую мы открывали вместе с Убодоевым Михаилом Батаевичем, Еташкиной Розой Васильевной.

Отмечая эту славную дату, я поймала себя на мысли, что сегодня работать еще труднее. **Сегодняшний образ жизни, ложь, обман, безответственность чиновников в коридорах власти породили большую преступность, безнадзорность, обездоленность среди детей. Даже в годы войны не было такого числа преступлений.** Есть было нечего. Из собранных колосков на полях осенью, мы делали мучную кашу и пекли лепешки, они назывались "бээмхэ". Делились последними крохами, жили дружно.

Ульяна Николаевна, скажите, пожалуйста, какими

вы мечтали видеть своих учеников и собственных детей?

- Конечно, каждый учитель должен чувствовать, чем дышит каждый его ученик, ведь у каждого своя путеводная звезда и мне всегда хотелось видеть и учеников и собственных детей "людьми с большой буквы" достойными, честными. Тем, кто сегодня выбрал профессию учителя, желаю смело идти вперед к намеченной цели, работать, работать и работать. Моя младшая дочь Нина - педагог, работает по высшему разряду, не терпит лжи, две другие мои дочери тоже учителя. Всем своим детям, а их у нас с мужем - шесть - мы дали высшее образование, четыре внука получили музыкальное образование, продолжают учиться дальше.

Я часто думаю, что у меня не было детства и юности. Но и я обогрета солнышком, его лучами тепла и радости. Я счастлива своими детьми. Ни на кого из них я не обижаюсь. У них свои благополучные семьи. А начиная с зятёв, невесток и родственников мужа я их всех люблю, а внуков лелею и получаю от них всех ласку, заботу и внимание".

Когда Ульяна узнала, что я пишу о ней очерк, она с радостью сказала: "Останется внукам - это ли не достойный пример для подражания?"

Н. ВАСИЛЬЕВА.

НА СНИМКЕ: Ульяна Николаевна Бонеева.

Буряад Республикын Президентын Зарлиг

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТЕРРИТОРИАЛЬНО-ХАРГЫН ЖАСАДА ШЭГЛҮҮЛЭГДЭДЭГ НАЛОГОЙ ТҮЛБЭРИНҮҮДЫЕ САГ СООНЬ ТҮЛӨӨГҮЙ БАЙНАНАЙ ТҮЛӨӨ БҮХЫ ТҮХЭЛЭЙ ЗӨӨРИЙН ПРЕДПРИЯТИНУУДА ТОХОГДОДОГ ПЕНИ ДАРАХА ТУХАЙ

Территориально-харгын жасада налогой түлбэринүүдэй оролгыг урмашуулхын, уритэлгыг дарахын тула иигэжэ тогтооноб:

1. 1998 оной майн 1 хүрэтэр 1997 оной налогуудыг территориально харгын жасада гүйсэд түлээн болон заагдаһан налогуудыг түлэлгын талаар мүнгэнэй хубитыг дээшлүүлһэн бүхы түхэлэй зөөрийн предприятинуудта, эмхинүүдтэ 1998 оной январин 1-нэй байдалаар тохогодон пени гүйсэд хэмжээгээр дарагдаха.

1. Тус Зарлиг албанай ёһоор хэблэгдэһэн үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Улаан-Удэ,
Правительствын байшан,
1998 оной мартын 2,
№ 43

Буряад Республикын Президент
Л.В.ПОТАПОВ.

БАРИЛДААНАЙ ЕРЭЭДҮЙ - БУРЯАДТА

Үнгэрэгшэ гарагай амаралтын үдэрнүүдтэ (мартын 6-7-до) "Стальмост" акционернэ бүлгэмэй соёлой болон спортын байшан соо Буряад Республикын Президентын шанда хүртэхын түлөө дүрэ буяалдалгын барилдаагаар залуушуулай хоорондо уласхоорондын Гран-при сериин мурьсөөн үнгэргэдөө.

Энэ мурьсөөн тухай хөөржэ үгэхынь Саха Яхадай сууга барилдаашан, 1980 ондо Москва хотодо үнгэргэгдэһэн Олимпын наадануудай чемпиоон Роман Дмитриевтэ хандабади.

Буряад Республикын түрүүшын Президентын шанда хүртэхын түлөө мурьсөөн энэ жэл түрүүшынхидэ уласхоорондын шатада гараба гэшээ.

Россин дүрэ буяалдалгын барилдаанай Федерациин үүсхэлээр залуушуулай хоорондо Росси дотор иимэ зэргын гурбан мурьсөөн үнгэргэгдэдэг. Энэ хадаа Кавказай региондо - Али Алиевай шанда хүртэхын тула мурьсөөн, Москвада - С.А.Преображенскиин дурасхаалда зориулагдаһан мурьсөөн ба Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ тус мурьсөөн болоо. Эдэ мурьсөөнүүдэй дүнгүүдээр

Россин залуушуулай суглуулагдамал команда бүрихэгдэдэг.

Барилдаанай Федерациин түсэбөөр бидэнэр жэл бүхэн 6 уласхоорондын шатын бэлдхэлтэй залуу зарилдаашадыг бэлдэхэ ёһотойбди.

Хэрбээ эдэ гурбан регионуудай барилдаашад хоорондоо тэнсүү байгаа һань, энэл ушарта Россин ерээдүйн барилдаан найнаар хүгжэхэ гэжэ һананаб. Залуу барилдаашадай хоорондо иимэ тэнсүү байдал бии гэхээр. Хариин ехэшүүл тухай иигэжэ хэлэхэ аргамнигүй. Буряад орондо үнгэргэгдэһэн энэ мурьсөөн иимэ зорилгонуудыг шийдхэхээр хараалагдана.

Түрүүшын мурьсөөн минии үгэнүүдыг яһала гэршээ. Эндэ Монголой, Красноярскын, Саха Яхадай, Кемеровэй, Хакасиин, Тывагай ба Буряадай бэлитэй барилдаашад хабаадаа. Эмхидхэлэйшье талаар яһала дээдэ шатада үнгэроо.

Сагаан харын найндэрөөр Буряад ороной бүхы арад зониие амаршалаад, һайн найхание хүсэхэ байнаб. Мүн энэ мурьсөөндэ саашадан амжалта хүсэһэб.

А.ГЕРГЕНОВ хөөрэддэб.

САГААН НАРЫН АДИС

"Дружба" кинотеатр соо мартын 7-до үдэшин 5 сагта хүн зон дүүрэтэр шахуу суглараа. Эндэ Еши Лодой Римбүүшэ 1997 оной хуушаар Улаан-Удэдэ хэблэжэ гаргаһан "Номуун хаан Будда Шигэмүниингүрэ-його. Абида бурханай Пова" гэһэн номоорнэ бүтээл яагаад хэхэ тухай тайлбари үгэжэ, азалгэрэнгы "Этигэлэй", гол шухала хэдэн тарнинуудай лүн хүртөөгөө, хүзэгшэдыг адислаа.

Сагаан нарын үедэ ехэ лама багшын адис номдо хүртэхэ гэшээ бүхы жэл соо урагшатай ябахын шалтагаан мүн.

Н.БАДМАРИНЧИНОВ.

ТҮМЭР ЗАМ ХААГДАБАШЬЕ,

ЗЭМЭТЭЙШҮҮЛЫНЬ МҮНӨӨДӨӨ УГЫ

Удын шэнэ хүүргэ шадар Зүүн Сибириин түмэр замай 302-дохи километр дээрэ мартын 9-дэ үглөөнэй 11 сагтаа 13 саг хүрэтэр поезднуудай хоёр тээшээ гаралга наатуулагдаһан байна. "Бурятферммаш" акционернэ бүлгэмэй гушаад хүн, гэрэ тоодо 7 эхэнэр, хоёр үхибүүд, буруушаалгын энэ ябуулгада хабаадаа. Тиихэдээ тэдэнэр республикын бүхы ажалшадта салин хүлэһэнэнь үригэ түлэхэ, ажалгүйшүүлыг ажаллаар шууд хангаха эрилтэ табья. Эрилтэнүүдээ тус бүлэгэй ударидагша Алексей Мостовой ябуулгын газарта ерэлһэн республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи оролгошго В.К.Агаловта барюулаа.

Улаан-Удын линейнэ милициин таһагта, хонходоһомнай, Мостовойшье, бусадшье зонуудай хэнииньшье хиналтада ажаллаггүй, гэбэшье энэ ушараар транспортна прокуратура голловоно хэрэг үүсхээд байна, - гэжэ нэрээ хэлээгүй хүн хариуһаа. Хэн тушаа үүсхэгдээ юм гэжэ асууһамнай, хэн тушаашье бэшэ, миил юрэнхы ушараар үүсхэгдээ гэжэ хэлээбэ. Тиихэдээ мурдэлгэ хэһэнэй һүүлээр лэ зэмэтэдынь ажаллэхэ байгаа гэшээ бээ.

Н.БАДМАРИНЧИНОВ.

Продам седло вьючное в комплекте.
Тел. 26-43-75

Үгэнь Ц. Дондогойн

Хүгжэмынь

Ю. Ирдынеевэй

Эжын үдэр,
Ехын үдэр!
Бэлэн болооб.
Бэлэг олооб.

ДАБТАЛГА: Эжын үдэр,
Эжын үдэр!
Ерыш үтэр,
Ерыш үтэр!

Эжын үдэр,
Ехын үдэр!
Хүлээн шагнааб,
Хүлөө шалааб.

ДАБТАЛГА.

Эжын үдэр,
Ехын үдэр!
Наран улаан,
Намда дулаан.

ДАБТАЛГА.

Эжын үдэр,
Ехын үдэр!
Бэлэн болооб,
Бэлэг олооб.

ДАБТАЛГА.

НАЙН НАЙХАНИИЕ ХҮСЭЕ

Жаран наһанайнгаа жаргал, баяр ёһолол мартын
15 ба 25-най үдэрнүүдтэ угтаж байһан хүндэтэ
нүхэд Ивахинова Аза Хайдаповнае, Галанова Ольга
Шагдуровнае түрэнэн үдэрөөрнь хани халуунаар
амаршалха зуураа, бэеын элүүр энхые, ажалдань
амжалта, ажабайдалдань жаргал хүсөөг,
60 наһые жаргалтайгаар угтахые,
70 наһые дүүрэн баянаар,
80 наһые налайжа,
90 наһые ербэгэр зангаа угтахые хүсэнэбди.
БАЗАРОВТАН, ИВАХИНОВТАН, ХАЛБАЗЫКОВТАН.

ЭЖЫН ҮДЭР

Musical score for 'Эжын үдэр' (Mother's Day) with piano accompaniment and lyrics in Buryat script.

ШЭНЭ НОМ

"ХАДЫН ГОРХОН" ХАРЬЯЛАГ

Алас номин хяззатай
Аажам сэнхир

Яруунам.
Элинсэгэйм гуламта
Эхэ нютагни найхан
даа, -

Гэжэ түүрээдэг Цыден
Цырендоржиев сэнхир
Яруунын эрьедэ түрөө, энэ
нютагтаа наһаараа ажаллажа
ябана. Багшын мэргэжэлтэй
шүлэгшэн сүлөөтэй сагтаа
саарһа, гуурһа бариһаар
үнийнэй юм.

Мэнэ һаяхан, Сагаалганай
үеэр тэрэнэй хоёрдохи ном
болохо "Хадын горхон" гэжэ
нэрэтэй суглуулбари
Буряадай номой хэблэлдэ
"нара хаража", ном хэблэхэ
хэрэгэй доройтоһон мүнөө
сагта авторташые,
уншагшадташые, наһагдаагүй
ехэ баяр асарба.

Энэ номоо поэт бүри
мүнэн багашуулда зориулаа.
Үзэсхэлэн найхан байгаалиа
хамгаалан аршалха нангин
мэдэрэл эдир уншагшадтаа
түрүүлжэ зорилготой "Бата"
"Хадын горхон" гэжэ хоёр

позмэхэнүүд номой гол ашаа
даажа ябана.

Хэтэдээ дошхон
хадын горхон
Шулуутаяа,
Хүжэ ногоон
нарһан Тужа хадаяа -
Ууган дэлхэйн
урихан сэнхир
булангые
Уяхан сэдхэлһээ
уяран шаналан
дурсанаб, -

Г э ж э
Ц. Цырендоржиев
хохидолдо орожо
байһан гол горхоёо,
нуга сабшалангаа,
хүжэ ногоон хүбшэээ
шубуу шонхортойнь
хамта үнэн зүрхэнһөө
хайрлан, уяран
бэшэхэдээ:
Мүнөө бидэ
һүүлшын бэшэбди

дэлхэйдэ
Мүнхэ замбида
мүндэлжэл байха
амидарал -
гэһэн тобшололдо ерэнэ.

ЦЫДЕН ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

Үнэн бэшэ аал? Хадын
горход, нээрээшые,
харьялжал байг лэ!

Л. ТАПХАЕВ.

АМАРШАЛГА

Хурамхаан нютаг тоонтотой М.П.Пышняк-Мархаев
Доого-Ивалгын хургуулда багшаар наһаараа ажаллаа юм.
Мүнөө Ивалгын социальна хамгаалгын таһагта хүүдэнэ.
Алишые ажалдаа амжалтатай ябаһан Муррауда Павловнае
65 наһанайнь ойгоор үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, бүхы наһы
найханиие хүсэнэбди.

Түрэл гаралын,
дүтэнь зон.

ХҮНДЭТЭ МАНАЙ АХАЙ

ЭЛБЭГ СОДНОМОВИЧ МАНЗАРОВЫЕ

50 наһанайнь ойн баяраар амаршалаад,
амар мэндэ, хүнгэн горюун зангаа
алхамаа жэггэ татаарай.
50 наһанайнгаа жаргалые
таашаажа найханаар һуугаарай.

Валера дүү хүбүүнийнь, аха дүүнэрын,
Северобайкальск хот.

ПРОДАЮ

Дом 8x9 м. с участком в
Джидинском р-не
с.Петропавловка или обменяю
на а/машину.
Адрес: Закаменский р-он,
с.Нурта, тел. 73-1-30.

Тел. 37-85-93.

2-комн. неблагоустр. кв. в пос.
Матросова. Общ. пл. 34,6 кв.м.
Тел. 25-97-41.

Дачу на 3 км Заиграевского
тракта. Гараж в 2-х уровнях в
43 квартале, за линией.

Участок под строительство, 9
соток с документацией в черте
города. Недорого.
Адрес: ул. Тобольская, 39, кв.
111, тел. 37-17-14.

Квалифицированный ремонт импортных, отечественных
телевизоров, видео-камер, видеоманитофонов, автомагнитол,
муз.центров, декодеров. Подключение - настройка.
С гарантией, без выходовных!
Свидетельство: С-2095. Тел 37-47-09; 33-61-28

РАДИО ХОРОШЕТО НАСТРОЕНИЯ

РАДИОСТАНЦИЯ "ПУЛЬС-РАДИО"

Каждый день, каждый час, с раннего утра до позднего вечера эфире

ПУЛЬС-РАДИО НОВОСТИ и ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

Это - необходимая информация, важная для людей любых профессий, взглядов и интересов

НОВОСТИ и ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

время, собирающее максимальную аудиторию

Здесь может быть и ВАША РЕКЛАМА

Выберите лучшее время, заявите о себе максимально эффективно

НОВОСТИ и ПРОГНОЗ ПОГОДЫ - слушают ВСЕ!

УКВ 66,53, FM 103,3 Третий канал Республиканской радиосети.

Телефоны 37-96-11, 37-97-11

г. Улан-Удэ, ул. Терешковой, 3

Лицензия Министерства связи РФ № 3859 от 29.02.1996 г.

Лицензия Федеральной службы РФ по телевидению и радиовещанию № 1114 от 20.03.1996 г.

Лицензия Федеральной службы РФ по телевидению и радиовещанию № 2753 от 25.09.1997 г.

ЛЮБИТЕЛЯМ ОТДЫХА, ТУРИСТАМ, ВОДИТЕЛЯМ

Пансионат
Верхняя Березовка

Благоустроенные номера,
круглосуточное кафе
1 сутки - 50 рублей.

Автобус № 8
"Пансионат"

Тел. 34-43-44

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Ц.Ц.ДОНДОГОЙ, С.Д.ОЧИРОВ, Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В. САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, Л.Д.ТАПХАЕВ, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Удэ,
Каландаришвиллин үйлэс,
23, "Буряад үнэн" газетын
редакци.

Газетэ хэблэлэй 5
хууданан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Хэбгэ 13750
(хамта 25.900).
Хэблэлдэ
тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэгһэн
АО-до газетэ хэблэгдэ.
Директорийн телефон: 21-40-45.
Б-0079-дхи номертойгоор
бүриххэлдэ абтанхай.
Заказ № 8296.

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, присмиын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшоной - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариадай - 21-50-52, таһагууд: үндэһэтэй болон политическэ асуудалнуудаар - 21-55-97 (даагшань), 21-61-35, 21-34-05, экономикын - 21-63-86, 21-61-35, соёлой болон түүхын - 21-60-21 (даагшань), 21-57-63, залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрин - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, мэдээлэй болон соносхой - 21-62-62, 21-67-81, корректорнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото биримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.